

LähiTapiola
Keskinäinen
Henkivakuutusyhtiö

Toimintakertomus ja
tilinpäätös 2016
y-tunnus: 0201319-8

LÄHITAPIOLA

Sisällysluettelo

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016.....	3
LähiTapiola Henkiyhtiö 2016	3
Vakavaraisuus ja riskienhallinta	7
Hallinto, henkilöstö, palkitseminen.....	9
Vastuullisuus.....	13
Tilikauden jälkeiset tapahtumat	14
Tulevaisuuden näkymät	15
Ehdotus voiton käyttämisestä	16
TILINPÄÄTÖS 1.1. – 31.12.2016	17
LähiTapiola Henkiyhtiö -konsernin päälaskelmat	17
Tuloslaskelma, konserni	17
Tase, konserni.....	19
Epäsuora rahoituslaskelma, konserni	21
Tunnusluvut, konserni	22
LähiTapiola Henkiyhtiön päälaskelmat.....	23
Tuloslaskelma	23
Tase.....	24
Epäsuora rahoituslaskelma	26
Tunnusluvut	27
Tilinpäätöksen liitetiedot	28
LähiTapiola Henkiyhtiö -konsernin tuloslaskelman ja taseen liitetiedot.....	28
LähiTapiola Henkiyhtiön tuloslaskelman ja taseen liitetiedot	51
Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.....	75
Riskienhallinnan liitetiedot.....	82
Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet	85
Ehdotus voiton käyttämisestä	87
Tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset.....	88
Tilinpäätösmerkintä	89

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 1.1. – 31.12.2016

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön (LähiTapiola Henkiyhtiö) toimialaan kuuluvat yksityishenkilöille myönnettävät henkivakuutustuotteet: yksilölliset henkivakuutukset, ryhmähenkivakuutukset ja yksilölliset eläkevakuutukset; yrityksille myönnettävät henkivakuutustuotteet: yksilölliset henkivakuutukset, ryhmähenkivakuutukset, yksilölliset eläkevakuutukset ja ryhmäeläkevakuutukset sekä yksityishenkilöille ja yrityksille myönnettävät kapitalisaatiosopimukset. LähiTapiola Henkiyhtiö kuuluu LähiTapiola-ryhmään, jonka johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen toimintakertomus ja tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

LähiTapiola Henkiyhtiö 2016

- LähiTapiola Henkiyhtiö maksoi asiakkailleen 329 miljoonaa euroa korvauksia. Vakuutussäästöille maksettiin 64 miljoonaa euroa tuottoa perustekorkona ja asiakashyvityksinä.
- Älyhenkivakuutusasiakkaiden määrä kasvoi ja konseptia laajennettiin uusiin asiakkaiden toimii ennakoiviin terveyden ja hyvinvoinnin palveluihin. Älyhenkivakuutusasiakkaista yli 80 prosenttia sanoo Älyhenkivakuutuksen auttaneen tekemään elämäntapamuutoksia.
- Maksutulo kasvoi painopistealueille ryhmäeläkevakuutuksessa ja riskihenki- vakuutuksissa. Maksutulon markkinaosuus kasvoi riskihenki- vakuutuksissa jo yli 24 prosenttiin.
- Tulos oli hyvä sijoitustoiminnan 5,0 prosentin tuoton ja jo useamman vuoden jatkuneen vakuutuskannan kasvun myötä. Myös vakavaraisuus säilyi vahvalla tasolla.

	Henkiyhtiö 2016	Henkiyhtiö 2015
Tulostiivistelmä		
Liiketulos, milj. eur.	63,4	98,9
Tilikauden tulos, milj. eur.	60,0	67,2
Kokonaistulos, milj. eur.	72,7	51,7
Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta, %	5,8	4,8 %
Vakavaraisuusasema, % *	190	197 %

Tunnuslukujen laskentakaavat on kuvattu tilinpäätöksen liitetiedoissa.

* Vakavaraisuusasema = hyväksyttävän oman varallisuuden määrä suhteessa vakavaraisuuspääomavaatimukseen (Solvenssi 2).

Avainluvut	Henkiyhtiö 2016	Henkiyhtiö 2015
Korvaukset, milj. eur.	329,0	294,6
Asiakkaalle maksettu perustekorko, milj. eur.	59,1	60,7
Asiakashyvitykset, milj. eur.	7,6	9,9
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, %	5,0	4,8
Kuormitustulo, milj. eur.	44,1	41,0
Vakuutustekninen vastuuvelka, milj. eur.	2 265,2	2 269,5
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvelka, milj. eur.	1 796,0	1 594,3
Oma pääoma, milj. eur.	362,8	305,0
Taseen loppusumma, milj. eur.	4 552,9	4 289,8

Konsernirakenne

LähiTapiola Henkiyhtiö yhdistellään LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen. LähiTapiola-ryhmän johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Vahinkoyhtiö. LähiTapiola Henkiyhtiö -konserniin sisältyvät emoyhtiön lisäksi 25 (28) asunto- ja kiinteistöyhtiötä.

Osakkuusyhtiöitä ovat LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy -konserni, Tieto-Tapiola Oy -konserni, LähiTapiola Pääomasijoitus GP Oy, LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky, LähiTapiola Tontit GP I Oy ja LähiTapiola Tontit I Ky. Lisäksi osakkuusyhtiöinä on 3 (3) kiinteistöyhtiötä sekä 2 (2) muuta yhtiötä.

Hallituksen toimintakertomuksen sisältö keskittyy lähinnä konsernin emoyhtiön eli LähiTapiola Henkiyhtiön toiminnan kuvaamiseen ja nimenomaan konsernikokonaisuuteen liittyvässä asiayhteydessä on tällöin erikseen viittaus konserniin.

Yhtiössä ja konsernissa tapahtuneet muutokset

LähiTapiola Henkiyhtiö -konserni yhdistellään LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen ensimmäisen kerran vuoden 2016 tilinpäätöksessä. Sijoitukset on jaoteltu konsernitileille vuonna 2016 LähiTapiola-ryhmän konserniryhmittelyn mukaisesti.

LähiTapiola Henkiyhtiö -konsernista myytiin vuoden 2016 aikana kolme kiinteistötytäryhtiötä. Lisäksi osakkuusyhtiöiksi hankittiin neljä uutta kiinteistö- ja sijoitusyhtiötä.

Konsernitilinpäätös

LähiTapiola Henkiyhtiön ja LähiTapiola Henkiyhtiö -konsernin vakuutustoiminnan luvut ovat samat. LähiTapiola Henkiyhtiö -konsernin voitto tilikaudelta oli

59 465 728,06 (69 088 759,79) euroa ja taseen loppusumma 4 555 701 860,74 (4 293 210 365,83) euroa.

Henkivakuutustoiminta

Maksutulo	Henkiyhtiö 2016	Henkiyhtiö 2015	Muutos, %
Säästöhenkivakuutus ja kapitalisaatio-sopimukset, milj. eur.	238,9	245,6	-2,7 %
Riskivakuutus, milj. eur.	84,5	78,3	7,9 %
Ryhmäeläkevakuutus, milj. eur.	35,9	32,4	10,7 %
Yksilöllinen eläkevakuutus, milj. eur.	52,3	55,1	-5,1 %
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus, milj. eur.	10,1	11,6	-13,1 %
Yhteensä	421,7	423,0	-0,3 %

LähiTapiola Henkiyhtiön vakuutusmaksutulo oli 422 miljoonaa euroa. Maksutulon markkinaosuus kasvoi 6,7 prosentista 9,3 prosenttiin, vaikka maksutulo oli viime vuoden tasolla. Riskivakuutuksissa ja ryhmäeläkevakuutuksissa maksutulon kasvu oli tavoitteiden mukaista ja markkinaosuus parantui selvästi. Riskivakuutuksissa markkinaosuus on noussut jo yli 24 prosenttiin. Säästöhenkivakuutusten ja kapitalisaatiosopimusten maksutulo alentui viime vuodesta, mutta markkinaosuuden kehitys oli niidenkin osalta vahvaa.

Korvauksia maksettiin 329 miljoonaa euroa ja tuottoja vakuutussäästöille 64 miljoonaa euroa. Eläkkeitä maksettiin 114 miljoonaa euroa, sairauskulu- ja työkyvyttömyyskorvauksia 23 miljoonaa euroa ja kuolintapauskorvauksia 27 miljoonaa euroa.

Kuormitustulon 8 prosentin kasvu oli vahva ja myös riskiliikkeen tulos vahvistui viime vuodesta. Kuormitustuloon suhteutettu liikekustannussuhde alentui viime vuodesta ja oli 119 prosenttia. Mikäli liikekulujen kattamiseen käytettävät, mutta tunnuslukuihin sisällyttämättömät sijoitussidonnaisten tuotteiden palkkionpalautukset olisi huomioitu tunnusluvussa, olisi liikekustannussuhde ollut 111 prosenttia viime vuoden tapaan.

Vastuuvelan kokonaismäärä kasvoi 3,9 miljardista eurosta 4,1 miljardiin euroon. Sijoitussidonnaisen vastuuvelan osuus kasvoi 41 prosentista 44 prosenttiin. Vastuuvelan jakautumisesta ja muutoksesta on esitetty tarkempi selvitys tilinpäätöksen riskienhallintaa koskevassa liitteessä.

Kokonaistulos parantui viime vuodesta vahvojen sijoitustoiminnan tuottojen ja vakuutuskannan kasvun myötä.

Tiedot alan maksutulon kehittymisestä perustuvat Finanssialan Keskusliiton tilastoon, eikä niissä huomioida vastuunsiirtoja.

Sijoitustoiminta

	Henkiyhtiö 2016	Henkiyhtiö 2015
Sijoitusten nettotuotto käyvin arvoin, %	5,0	4,8
Korkosijoitukset	4,1	0,9
Osakesijoitukset	6,5	18,4
Kiinteistösisijoitukset	7,6	5,6
Muut sijoitukset	4,0	0,0
Sijoitusten allokaatio, %		
Korkosijoitukset	58,1	56,8
Osakesijoitukset	23,3	21,9
Kiinteistösisijoitukset	17,8	21,3
Muut sijoitukset	0,7	0,0
Sijoitusomaisuus käyvin arvoin, milj. eur.	2 939,2	2 844,1

Henkiyhtiön sijoitustoiminnan tarkoituksena on tuottaa arvoa omistaja-asiakkaille. Sijoitustoiminnan tuotoilla mahdollistetaan vakavaraisuuden ylläpitäminen, kilpailukykyisten tuottojen maksaminen perustekorkoisille vakuutussäästöille sekä palveluiden tuottaminen asiakkaillemme.

Sijoituskanta on pidetty riittävän yksinkertaisena, joka mahdollistaa myös kattavan riskienhallinnan. Sijoitustoimintamme on pitkäjänteistä ja suunnittelemme aina toimintaa vähintään 5 vuoden aikahorisontilla perustuen sekä vakuutuskantamme asettamiin vaatimuksiin että ekonomistiemme näkemyksiin markkinakehityksestä. Suunnitelmallisen sijoitustoiminnan keskeinen tavoite on mahdollistaa tehokas, tavoitteellinen, prosessimainen sekä kurinalainen ja riskit tiedostava sijoitusvarallisuuden hoito. Vakuutusyhtiöiden ja asiakkaidemme varat sijoitetaan siten tuottavasti ja turvaavasti.

Sijoitustoiminnan nettotuotot käyvin arvoin olivat vahvat 5,0 prosenttia eli 140 miljoonaa euroa. LähiTapiola Henkiyhtiön sijoitustoiminnan viiden vuoden keskimääräinen vuotuinen tuotto oli 5,8 prosenttia ja kymmenen vuoden tuotto 4,7 prosenttia.

Sijoitusten allokaatiot pysyivät pääosin ennallaan. Korkosijoitusten sisällä jatkettiin suorien vakuudellisten lainojen osuuden nostamista painon noustessa jo 15 prosenttiin kaikista sijoituksista keventämällä erityisesti valtiolainapainoa. Vastaavasti myös kiinteistöjen osalta kevensimme allokaatiota onnistuneiden kohteiden myyntien osalta, joka näkyi erinomaisina kiinteistötuottoina.

Myös osakkeet elpyivät loppuvuoden aikana USA:n presidentinvaalien jälkimainingeissa.

Tilikauden merkittävät tapahtumat

Henkiyhtiössä on panostettu käynnistyneen uuden elämänturvastrategian toteuttamiseen. Vuoden alussa käynnistettiin henkiyhtiöstä elämänturvayhtiöksi – hanke, jossa tavoitteena on toteuttaa elämänturvastrategiaa ja vastata aitoon asiakaslähtöisyyteen, osaamisen kehittämiseen ja muutoksen johtamiseen.

Kevään aikana Henkiyhtiö uudisti liiketoimintamallinsa, jonka kehittäminen jatkuu. Uudessa liiketoimintamallissa keskitytään asiakkaiden tarpeita vastaavien palveluiden kehittämiseen. Tämä tarkoittaa älyideologiaan perustuvia elämänturvapalveluita ja asiakasetuja, joilla huolehdimme ennakkoivasti asiakkaan talouden turvasta sekä terveydestä ja hyvinvoinnista. Yhtiö uudisti johtamisjärjestelmänsä siten että se tukee asiakaskokemuksen johtamista ja muutosta elämänturvayhtiöksi.

Uusien palveluiden kehittämiseksi aloitettiin yhteistyö useiden eri startup -yritysten kanssa. Lisäksi järjestettiin LähiTapiolaHack tapahtuma, jonka tavoitteena oli kehittää täysin uudenlaisia säästämisen ja sijoittamisen palveluita.

Henkiyhtiö toi kesäkuussa 2015 markkinoille ainutlaatuisen Älyhenkivakuutus-palvelukonseptin, joka yhdistää taloudellisen turvan omien elintapojen ja hyvinvoinnin seurantaan. Älyhenkivakuutusasiakkaiden määrä on kasvanut erinomaisesti sekä henkilö- että yritysasiakkaisissa. Älyhenkivakuutuksen pilottivaiheessa hankkineille keväällä 2016 tehty kysely osoittaa, että ”Henkivakuutus, joka auttaa sinua pysymään hengissä” on vuodessa auttanut muuttamaan elintapoja terveemmiksi. Yli 80 prosenttia kertoo parantaneensa elintapojaan, 88 prosenttia kertoo elintapamuutosten jääneen osaksi arkipäivää. Älyhenkivakuutus-palvelukonseptia laajennettiin vuoden 2016 aikana uusiin asiakkaiden toivomiin terveyden ja hyvinvoinnin palveluihin.

Henkilöasiakkaiden ratkaisuja täydennettiin keväällä vakavan sairauden kertakorvausvakuutuksella. Samassa yhteydessä tehtiin asiakaskokemusta parantavia tuotemuutoksia muihin riskihenkivakuutuksiin. Lisäarvopalveluna kaikki henkiyhtiön sairauskuluvakuutusasiakkaat saivat vuoden 2016 lopulla käyttöönsä TerveysHelppi-palvelun, joka mahdollistaa nopean hoitoon hakeutumisen silloin kun siihen on tarvetta.

1.6.2016 aloitettiin laaja lapsiperheiden elämää turvaava kampanja, joka jatkuu vielä keväällä 2017. Kampanjan aikana Henkiyhtiö tarjoaa LähiTapiolan lapsiperheasiakkaille Lapsen vakavan sairauden vakuutuksen maksutta ensimmäiseksi vuodeksi kaikille perheen alle 16-vuotiaille lapsille. Henkiyhtiö aloitti tämän Suomessa ainutlaatuisen vakuutuksen tarjoamisen syksyllä 2015 ja kiinnostus sitä kohtaan on ollut suuri.

Alkuvuoden aikana perustettiin sijoituspalveluihin erikoistunut kanava, vahvistettiin henkilöasiakkaiden riski-henkiratkaisuihin erikoistunutta kanavaa sekä panostettiin merkittävästi yrityskanavan myyntiin. Jakelu-kanavayhteistyö S-pankin kanssa kehittyi positiivisesti. Loppusyksystä 2016 LähiTapiolan vakuutukset tuotiin S-mobiiliin, josta voi myös ostaa Älyhenkivakuutus-palvelukonseptin.

Palveluiden saatavuuteen panostaminen sekä uusien palveluiden tuominen markkinoille vauhdittivat myynnin ja asiakasmäärien kehitystä sekä synnyttivät parempaa asiakaskokemusta. Asiakastytyväisyys on pysynyt vuonna 2016 erinomaisella tasolla. Erityisen tyytyväisiä ovat asiakkaat olleet sähköisiin palveluihin.

1.1.2017 voimaan tulleen työeläkejärjestelmän uudistuksen johdosta yritysasiakkaiden ryhmäeläkevakuutuksia on vuoden 2016 aikana sopeutettu uuden työeläkejärjestelmän mukaisiksi. Myös yksilöllisten eläkevakuutuksien verovähennyskelpoisuuden edellytyksenä oleva ikäraja muuttui työeläkeuudistusta vastaavasti. Tämän johdosta Henkiyhtiön tuli sopia vuoden 2016 aikana eläkevakuutusasiakkaiden kanssa sopimusmuutoksista, joilla varmistetaan vakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus jatkossa. Henkiyhtiö on toteuttanut vuoden 2016 aikana tähän liittyvät muutokset asiakaslähtöisesti siten, että nykyasiakkaiden verovähennyskelpoinen eläkesäästäminen on mahdollista myös jatkossa.

Solvensi II vakavaraisuussäätely astui voimaan vuoden 2016 alussa. Uuteen säätelyyn on varauduttu jo aikaisemmin päivittämällä hallintojärjestelmä vastamaan uudistetun vakuutusyhtiölain säännöksiä sekä kehittämällä vakavaraisuuden ja riskienhallinnan laskenta- ja raportointijärjestelmiä sekä raportointikäytäntöjä vaatimusten mukaisiksi. Yhtiön vakavaraisuus säilyi asetettuihin tavoitteisiin nähden hyvänä koko vuoden.

Asiakkaat ja asiakasedut

LähiTapiola Henkiyhtiön vakuutuksenottajien lukumäärä kasvoi neljällä tuhannella vakuutuksenottajalla 310 900:aan. Yritysasiakkaiden määrä kasvoi 1 800 vakuutuksenottajalla 24 000:een ja henkilöasiakkaiden määrä 2 200 vakuutuksenottajalla 286 900:aan.

Vuonna 2016 eläkeasiakkailla maksettiin 50 miljoonaa euroa perustekorkoa ja asiakashyvityksiä. Muille kuin eläkesäästöille maksettiin vastaavasti 14 miljoonaa euroa.

Riskivakuutuksille annettiin alennuksina ja lisäsummina 2,1 miljoonaa euroa ja etuohjelman mukaisia alennuksia säästövakuutuksista annettiin 0,4 miljoonaa euroa.

Yhteensä LähiTapiola Henkiyhtiöstä maksettiin vuonna 2016 asiakashyvityksinä ja perustekorkona asiakkailleen yhteensä 66,7 miljoonaa euroa. Tästä 59,1 miljoonaa

euroa on perustekorkoa ja 7,6 miljoonaa euroa tilivuoden asiakashyvityksiä.

Eläke- ja säästöhenkivakuutusten kokonaiskorko vaihteli 2,5 prosentin ja 4,5 prosentin välillä sopimuksen alkamishetkestä ja vakuutuslajista riippuen.

Tilinpäätöksen laatimisperiaate -liitetiedossa on annettu selvitys kohtuusperiaatteen soveltamisesta ja lisäetujen jakamista koskevista tavoitteista sekä kohtuusperiaatteen toteutumisesta vuosina 2007 – 2016.

Toimintaympäristö

Henkivakuutustoiminta

Sijoitussidonnaisen säästämisen viime vuosien nopea kasvu tasaantui henkivakuutusosalalla vuonna 2016. Tämä näkyi erityisesti pankkivetoisten toimijoiden sijoitussidonnaisten vakuutusten maksutulon heikentymisenä. Finanssialan Keskusliitto (FK) arvioi henkivakuutuksen kokonaismaksutulon vähenevän arviolta 27 prosenttia samalla kuin LähiTapiola Henkiyhtiön maksutulo oli vuonna 2016 viime vuoden tasolla.

Viime vuosien lukuisat verolainsäädännön muutokset ovat lopettaneet yksilöllisen eläkevakuuttamisen markkinan. Yksityinen varautuminen on kuitenkin entistä tärkeämmässä roolissa pitkäikäisyyden, sosiaaliturvan paineiden ja yhteiskuntamurroksen takia. Erityisesti työeläke-muutosten odotetaan kasvattavan asiakkaiden tarvetta varautua eläke aikaan. Tämä on luonut henkivakuutusyhtiöille uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Kansainvälisessä vertailussa henkivakuutusten määrä on Suomessa alhainen. Finanssialan Keskusliiton mukaan vain reilu kolmannes on vakuuttanut henkensä kuoleman varalta ja tehtyjen kyselyiden perusteella useat eivät ole miettineet miten perheen talous kestäisi toisen elättäjän kuoleman. Henkivakuuttamisen tarve on Suomessa suuri eivätkä vuoden 2018 alusta voimaan tulevat verolainsäädännön muutokset pienennä sitä. Alan riskihenkivakuutusten maksutulo ei ole kuitenkaan oleellisesti kasvanut viime vuosina.

Sijoitustoiminta

Vuonna 2016 oli paljon yllättäviä tapahtumia ja markkinoiden reaktiot niihin odottamattomia. Alkuvuotta sävyttivät pelot USA:n taantumariskeistä sekä Kiinan talouskasvun hallitsemattomasta hidastumisesta. Tammi-helmikuussa makrotalouden heikkous aiheutti voimakkaita arvonlaskuja osakemarkkinoilla sekä muissa riskillisissä omaisuususerissä. Kevään mittaan suhdannerisikit alkoivat kuitenkin helpottaa ja osakemarkkinat kääntyivät trendinomaiseen nousuun.

Kesäkausi oli politiikan areenoilla dramaattinen. Britannia päätti juhannuksen kansanäänestyksessä irtautua Euroopan unionista. Vaikka ns. Brexit-päätös oli aluksi melkoinen järkytys, vaikutukset talouteen ja sijoitus-

markkinoihin jäivät kuitenkin lyhytaikaisiksi. Ainoa pitkäkestoinen seuraus oli punnan merkittävä heikkeneminen.

Vuoden toinen poliittinen sokki koettiin marraskuussa, kun Donald Trump vastoin odotuksia voitti Yhdysvaltain presidentin vaalit. Trumpin voittoa oli yleisesti pidetty vakavana riskiskenaariona, mutta jo vaaleja seuraavana päivänä markkinat alkoivat hinnoitella tulevan presidentin mahdollisen elvytyspolitiikan positiivisia vaikutuksia.

Keskuspankkipolitiikka oli vuonna 2016 kokonaisuutena elvyttävää ja markkinoita tukevaa. USA:n keskuspankki FED oli aloittanut koronnostot jo joulukuussa 2015 mutta suhdanne-epävarmuuden ja poliittisten riskien vuoksi jatkoi niitä vasta vuoden 2016 lopussa. Euroopan keskuspankki EKP jatkoi talouden massiivista elvytystä ja laajensi arvopapereiden osto-ohjelmansa koskemaan myös hyvälaatuisia yrityslainoja.

Maailman osakemarkkinoiden euromääräinen kokonaisvuosituotto oli erinomainen, noin 11 prosenttia. Suomen osakemarkkinoilla kokonaistuottoa kertyi noin 13 prosenttia, mutta Euroopassa alle 2 prosenttia. USA:n

ja kehittyvien markkinoiden osakkeiden euromääräinen kokonaistuotto oli noin 15 prosenttia. Korkomarkkinoilla tuottovaatimukset kääntyivät vuoden jälkipuoliskolla nousuun parantuneiden kasvunäkymien sekä voimistuneiden inflaatio-odotusten myötä. Nimelliskorkojen noususta huolimatta euroalueen valtionlainojen vuosituotto oli yli 3 prosenttia. Valuuttamarkkinoilla euro heikkeni Yhdysvaltain dollaria vastaan noin 3 prosenttia ja Japanin jeniin nähden miltei 6 prosenttia. Sen sijaan Ison-Britannian puntaa vastaan euro vahvistui lähes 16 prosenttia.

Euroopan kiinteistösijoitusmarkkinat jatkuivat vuonna 2016 vilkkaina, vaikka volyymit laskivat jonkin verran vuoteen 2015 verrattuna. Suurin syy laskulle oli kaupan käynnin hiljeneminen Iso-Britanniassa maan EU-eron johdosta. Vuonna 2016 Suomessa tehtiin kiinteistökauppoja enemmän kuin kertaakaan aikaisemmin ja transaktiovolyymi nousi n. 7,0 miljardiin euroon. Toimitilavuokrissa ei tapahtunut isoja muutoksia Suomessa ja tilakysyntä oli laskussa käyttäjäyritysten tehostaessa tilankäyttöään.

Vakavaraisuus ja riskienhallinta

Vakavaraisuuden hallinta

LähiTapiola-ryhmän ja sen vakuutusyhtiöiden vakavaraisuuden valvonta perustuu EU-tason Solvenssi II-säännöstyöhön, joka tuli voimaan 1.1.2016. LähiTapiola-ryhmä ja sen vakuutusyhtiöt laskevat vakavaraisuuden käyttämällä lainsäädännön mukaista standardikaavaa.

LähiTapiola-ryhmä muodostaa myös rahoitus- ja vakuutusryhmittymän valvonnasta annetun lain (jäljempänä RaVa) mukaisen vakuutus- ja rahoitusryhmittymän, mutta ryhmän vakavaraisuuden laskennan osalta Solvenssi II- ja RaVa-säännöstö ovat yhteneviä. LähiTapiola Vahinkoyhtiö toimii ryhmän johtavana yrityksenä ja siten ryhmätasolla varmistaa, että lakisääteiset vakavaraisuuteen liittyvät vaatimukset täytetään.

LähiTapiola Henkiyhtiön vakavaraisuus on hyvällä tasolla ja LähiTapiola-ryhmän vahinkovakuutusyhtiöt ovat vakavaraisimpia vahinkovakuutusalan toimijoita Suomessa. Täten ryhmän vakavaraisuus on lujalla pohjalla toimintaympäristön taloudellisesta epävarmuudesta huolimatta.

Vakavaraisuuden hallinta hoidetaan LähiTapiola Henkiyhtiössä sisäisesti mutta sitä tukee osaltaan ryhmän riskienhallinta. Keskinäisen yhtiömuodon vuoksi vakavaraisuuden hallinnassa korostetaan asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvaa varmistamista koko ryhmän ja sen yhtiöiden hyvällä vakavaraisuudella.

Henkiyhtiön ja LähiTapiola-ryhmän vakavaraisuuden hallinnasta kerrotaan tarkemmin ryhmän vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille www.lahitapiola.fi. Siihen asti verkkosivuiltamme on luettavista suppeampi, LähiTapiola Henkiyhtiön oma tiivistelmä.

Vakavaraisuusasema

LähiTapiola Henkiyhtiön vakavaraisuus säilyi vahvana vuonna 2016.

LähiTapiola Henkiyhtiön hyväksyttävä oma varallisuus, joka kuvaa määrää jolla vakuutusyhtiön varat ylittävät sen velat ja muut niihin rinnastettavat sitoumukset oli 988 miljoonaa euroa (942 milj. €). Yhtiön vakavaraisuuspääomavaatimus (SCR) vuoden 2016 lopussa oli 520 miljoonaa euroa (478 milj. €). Vakavaraisuusasema eli hyväksyttävän oman varallisuuden määrä suhteessa vakavaraisuuspääomavaatimukseen oli 1,90-kertainen (1,97-kertainen). Yhtiön vakavaraisuusasema ilman vastuuelan siirtymäsäännöserää olisi ollut 1,42-kertainen. Vastuuelan siirtymäsäännöserän vaikutus yhtiön vakavaraisuuteen vähenee asteittain ja päättyy viimeistään vuonna 2032.

Riskiasema

Toiminnan merkittävimmät riskit ovat sijoitustoimintaan, sekä markkinaehtoisen vastuuvelan arvostamiseen liittyvät markkinariskit, henkivakuuttamisen vakuutusriskit, operatiiviset riskit sekä toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit.

Markkinariski aiheutuu varojen markkina-arvojen vaihtelusta, sisältäen muun muassa korkojen, osakekursien tai valuuttakurssien muutoksen aiheuttaman vaihtelun. Henkivakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit ovat vastuuvelkaan liittyvät riskit ja asiakaskäyttämiseen liittyvät sopimusten ja vakuutusmaksujen maksamisen keskeytymisen riskit. Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Oikeudelliset

riskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toimintaympäristön ja strategisen tahtotilan riskit sisältävät muun muassa yleiseen toimintaympäristöön, markkinoiden ja asiakaskäyttämisen muutoksiin, kilpailuun ja kilpailijoihin sekä strategian sisältöön liittyvät riskit.

Toimintaympäristön riskejä ja strategisia riskejä korostavat vakuutusallalla samanaikainen talouskehityksen epävarmuus ja toimintaympäristön yhä nopeutuva muutostavuus: mm. digitalisaation tuoma murros, toimialaliikumukset, uudenlaiset toimijat ja yhteenliittymät, kansainvälistyminen sekä ilmastonmuutos.

Henkiyhtiön riskienhallinnasta ja merkittävimmistä riskeistä kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen riskienhallinnan liitetiedoissa ja vakavaraisuutta ja taloudellista tilaa koskevassa kertomuksessa, joka tullaan julkaisemaan 30.6.2017 mennessä LähiTapiolan verkkosivuille www.lahitapiola.fi.

Hallinto, henkilöstö, palkitseminen

LähiTapiola-ryhmän hallinto ja johtamisjärjestelmä

LähiTapiola-ryhmän ja sen yhtiöiden hallinnossa noudetaan hyvää hallinnointitapaa, joka perustuu vakuutus-alaa koskevaan lainsäädäntöön, Finanssivalvonnan antamiin määräyksiin ja ohjeisiin sekä keskinäisiin vakuutusyhtiöihin soveltuvin osin listayhtiöiden hallinnointikodiin.

LähiTapiola-ryhmän hallintomalliin vaikuttaa keskeisesti sen vakuutusyhtiöiden keskinäinen yhtiömuoto, jossa vakuutuksenottajat ovat vakuutusyhtiöiden osakkaita. Koska osakkaiden määrä on näin ollen hyvin laaja, on yhtiöiden hallintoneuvostoilla ja hallituksilla juridisten tehtäviensä ohella merkittävä rooli vakuutusyhtiöiden omistajaohjauksessa sekä yhtiöiden ja niiden osakkaiden välisenä vuorovaikutuskanavana.

LähiTapiola-ryhmä muodostaa vakuutusyhtiölain tarkoittaman vakuutusyrittäjäryhmän, jonka lain tarkoittama johtava yritys on LähiTapiola Vahinkoyhtiö. Sillä on tässä roolissaan koko LähiTapiola-ryhmään ulottuva vastuu ryhmän ja sen yhtiöiden luotettavasta hallinnosta, vakavaraisuudesta, riskienhallinnan järjestämisestä, sisäisestä valvonnasta sekä näihin liittyvän viranomaisraportoinnin järjestämisestä.

LähiTapiola-ryhmän yhtiöt ovat järjestäneet keskinäiset vastuunsa ja työnjakonsa ryhmän sisäisin sopimuksin. LähiTapiola-ryhmässä toimii LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen nimittämä yhtiöryhmän johtoryhmä, jossa ovat laajasti edustettuina LähiTapiola-ryhmän eri yhtiöt ja keskeisten yhteisten toimintojen vastuhenkilöt. Yhtiöryhmän johtoryhmä vastaa hallituksen sille antamien sekä LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden välillä solmitun ryhmäsopimuksen mukaisten valtuuksien puitteissa LähiTapiola-ryhmän strategisten ja muiden ryhmätason yhteisten asioiden valmistelusta, päätöksenteosta ja täytäntöönpanosta sekä yhtiöryhmän ohjaamisen ja kehittämisen kokonaisuudesta.

Yhtiökokous

LähiTapiola Henkiyhtiön yhtiökokous oli 12.5.2016. Kokouksessa vahvistettiin tilinpäätös vuodelta 2015, päätettiin yhtiön tuloksen käyttämisestä, myönnettiin vastuu-vapaus yhtiön hallinnolle ja toimitusjohtajalle sekä valittiin yhtiön tilintarkastaja. Kokouksessa vahvistettiin lisäksi

hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä ja palkkiot sekä valittiin uudet hallintoneuvoston jäsenet.

LähiTapiola Henkiyhtiön hallintoneuvoston erovuoroisista jäsenistä valittiin uudelleen johtaja Jari Annala, Kauniainen (SOK), toimitusjohtaja Saara Lampelo, Helsinki (Acasiatrade Oy) ja vakuutusneuvos Ralf Wickström, Sipoo.

Uusiksi jäseniksi valittiin toimitusjohtaja Juha Kivelä, Joensuu (Pohjois-Karjalan Osuuskauppa), myynti- ja markkinointijohtaja Mikko Koivisto, Rauma (Tukimet Oy), yrittäjä Petri Korhonen, Lapinlahti (Lapinlahden Torikulma Oy & Puukolmoset Oy), liiketoimintajohtaja Kati Määttä, Taivalkoski (Komake Oy), henkilöstöjohtaja Susa Nikula, Helsinki (S-ryhmä), toimitusjohtaja Ari Nopanen, Hamina (Pro Agria Liha Osaamiskeskus), strategiajohtaja Susanna Paloheimo, Helsinki (Eskimo Finland Oy), toimitusjohtaja Jukka Rinnevaara, Turku (Teleste Oyj), henkilöstöriskipäällikkö Jarmo Rosendahl, Kotka (LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö, henkilöstöryhmien edustaja) ja toiminnanjohtaja Katja Saraketo, Varkaus (Varkauden Työterapinen Yhdistys ry) kaikki kolmivuotiskaudeksi vuoden 2019 yhtiökokoukseen saakka.

Hallintoneuvostosta eronneen Jouko Huumarkankaan tilalle hänen jäljellä olevaksi toimikaudelleen vuoden 2018 varsinaiseen yhtiökokoukseen saakka valittiin toimitusjohtaja Kari Ahlbom, Muurame (Allaslaite Oy). Tilintarkastajaksi valittiin KPMG Oy Ab, jonka vastuullisena tilintarkastajana toimii Mikko Haavisto, KHT.

Hallintoneuvosto

LähiTapiola Henkiyhtiön hallintoneuvosto piti järjestäytymiskokouksensa 1.6.2016. Kokouksessa valittiin hallintoneuvoston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat. Hallintoneuvoston puheenjohtajaksi valittiin kauppatieteiden lisensiaatti Jouko Havunen. Hallintoneuvoston 1. varapuheenjohtajaksi valittiin EL-kori Oy:n toimitusjohtaja Marjut Nordström, 2. varapuheenjohtajaksi vakuutusneuvos Ralf Wickström ja 3. varapuheenjohtajaksi Caruna Networks Oy:n Head of Financial Control Päivi Uusitalo.

Hallintoneuvosto kokoontui kolme kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 85,6 prosenttia jäsenistä. Hallintoneuvoston jäsenille maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tuloslaskelman liitteessä 3.3.2.

Hallintoneuvoston valiokunnat

Hallintoneuvoston nimitystoimikunta

Hallintoneuvoston nimitystoimikunnan tarkoituksena on varmistaa valintaesitysten valmistelun monipuolisuus ja läpinäkyvyys valittaessa jäseniä yhtiön hallintoneuvostoon ja hallitukseen.

Nimitystoimikunnan muodostavat hallintoneuvoston puheenjohtaja ja hallintoneuvoston keskuudestaan valitsemat 3 puheenjohtajiston ulkopuolista jäsentä. Toimikunnan puheenjohtajana toimii hallintoneuvoston puheenjohtaja. Jäsenten toimikausi on vuoden mittainen ja kestää kunkin vuoden yhtiökokouksen jälkeisestä hallintoneuvoston järjestäytymiskokouksesta seuraavan vuoden järjestäytymiskokoukseen saakka edellyttäen, että jäsen on edelleen myös hallintoneuvoston jäsen.

Nimitystoimikunnan puheenjohtajana on vuonna 2016 toiminut hallintoneuvoston puheenjohtaja Jouko Havunen ja jäseninä hallintoneuvoston jäsenet Hannu Anttila, Marita Modenius ja Totti Salko.

Nimitystoimikunta kokoontui vuonna 2016 kaksi kertaa ja kokouksiin osallistui keskimäärin 87,5 prosenttia jäsenistä.

Yhteistyövaliokunta

LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja LähiTapiola Henkiyhtiön hallintoneuvostojen puheenjohtajista muodostuvan yhteistyövaliokunnan järjestäytymiskokous pidettiin 1.6.2016.

Yhteistyövaliokunta ei ole päätöksentekuelin lukuun ottamatta hallituksen päätoimisten jäsenten palkitsemisasiota, vaan se valmistelee hallintoneuvoston kokouksessa käsiteltäviä asioita ja tekee päätösehdotuksia hallintoneuvostoille. Yhteistyövaliokunta valvoo hallituksen, pääjohtajan ja toimitusjohtajien sekä koko yhtiöryhmän toimintaa ja raportoi siitä hallintoneuvostolle.

Yhteistyövaliokunnan puheenjohtajaksi valittiin Timo U. Korhonen ja varapuheenjohtajaksi Jouko Havunen.

Yhteistyövaliokunta kokoontui 6 kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 87 prosenttia jäsenistä.

Yhteistyövaliokunnan tarkastusvaliokunta

Yhteistyövaliokunnan tarkastusvaliokunnan lopetti toimintansa vuonna 2016 ja sen tilalle muodostettiin hallituksen tarkastus- ja riskienhallintavaliokunta.

Tarkastusvaliokunta kokoontui vuonna 2016 kaksi kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 100 prosenttia jäsenistä. Valiokunnan jäseninä toimivat vuonna 2016 Jouko Havunen (pj), Pauliina Haijanen ja Marjut Nordström.

Yhteistyövaliokunnan palkitsemisvaliokunta

Palkitsemisvaliokunnan tehtävänä on avustaa yhteistyövaliokuntaa sen työjärjestyksen mukaisissa ryhmän ylimmän johdon palkitsemisasiossa.

Palkitsemisvaliokunnan tehtäviin kuuluu valmistella hallintoneuvostojen puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien päätettäväksi ehdotukset LähiTapiola Vahinkoyhtiön ja LähiTapiola Henkiyhtiön päätoimisten hallitusten jäsenten palkka- ja palkitsemisasiossa sekä toimi- ja työsuhteasioissa sekä kehittää hallitusten jäsenten palkitsemisjärjestelmää. Lisäksi palkitsemisvaliokunnan tehtäviin kuuluu antaa LähiTapiola-ryhmän yhtiöille periaatelinjauksia ja suosituksia toimitusjohtajien palkka- ja palkitsemisasiossa sekä alueyhtiöiden hallinnon palkkioiksi yhdenmukaisen ja oikeudenmukaisen käytännön varmistamiseksi LähiTapiola-ryhmän yhtiöissä.

Yhteistyövaliokunnan palkitsemisvaliokunnan jäseninä ovat toimineet Timo U. Korhonen (pj), Jouko Virran- niemi ja Ralf Wickström.

Palkitsemisvaliokunta kokoontui 5 kertaa. Kokouksiin osallistui keskimäärin 93 prosenttia jäsenistä.

Hallitus

Hallituksen tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Sen tulee myös huolehtia kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä.

Hallituksen jäsenet toimikaudella 1.1.2016 - 31.12.2018:

- pääjohtaja Erkki Moisander, puheenjohtaja
- yhtiöryhmän johtaja Jari Eklund, varapuheenjohtaja
- aktuaarijohtaja Janne Kaippio (LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö)
- talousjohtaja Timo Laakso (LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö)
- toimitusjohtaja Lauri Riekkola (LähiTapiola Loimi-Häme Keskinäinen Vakuutusyhtiö)
- liiketoimintajohtaja Kati Sulin (DNA Oy)
- OTK, varatuomari Olli Latola

Hallitus kokoontui 13 kertaa. Kokouksiin osallistui 91 prosenttia jäsenistä. Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset ovat tuloslaskelman liitteessä 3.3.2.

Yhtiöryhmän johtoryhmä

Yhtiöryhmän johtoryhmän tehtävänä on LähiTapiola-ryhmään kuuluvien yhtiöiden yhteisten ja ryhmätason asioiden valmistelu ja päätöksenteko sekä täytäntöönpanosta huolehtiminen.

Johtoryhmän puheenjohtajana on toiminut pääjohtaja Erkki Moisander, ja sen kokoonpanoon kuuluu LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden toimitusjohtajia sekä ryhmän ohjaamisesta ja yhteisistä toiminnoista vastaavia johtajia.

Toimitusjohtaja Minna Kohmo on toiminut yhtiöryhmän johtoryhmän jäsenenä. Yhtiöryhmä kokoontuu sääntöisesti joka toinen viikko.

LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen tarkastus- ja riskienhallintavaliokunta

LähiTapiola-ryhmän ylimmän yrityksen LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen apuna toimii tarkastus- ja riskienhallintavaliokunta, joka aloitti toimintansa vuoden 2016 alussa. Valiokunnan tarkoituksena on avustaa hallitusta sen lakisääteisissä ja työjärjestyksen mukaisissa asioissa liittyen yhtiön ja LähiTapiola-ryhmän talouteen, kirjanpitoon, vakavaraisuuteen, riskienhallintaan, tilintarkastukseen, sisäiseen valvontaan ja sisäiseen tarkastukseen. LähiTapiola Henkiyhtiön hallituksen jäsen Olli Latala on ollut läsnäolo- ja puheoikeus valiokunnan kokouksiin.

Toimitusjohtaja

LähiTapiola Henkiyhtiön toimitusjohtajana toimii kauppateiden maisteri Minna Kohmo. Varatoimitusjohtaja on diplomi-insinööri, SHV Janne Pesonen.

Toimitusjohtajalle maksetut palkat ja luontoisedut olivat yhteensä 291 181,91 euroa, johon sisältyy tulospalkkio 44 845,37 euroa. Tulospalkkiosta 15 714,92 euroa on ansaittu vuonna 2015, 11 592,40 euroa on ansaittu vuonna 2014 ja 17 538,05 euroa on ansaittu vuonna 2013. Tulospalkkiosta on viivästetty myöhemmin maksettavaksi 61 850,77 euroa, josta 23 572,37 euroa on ansaittu vuonna 2015, 22 144,04 euroa on ansaittu vuonna 2014, 16 134,36 euroa on ansaittu vuonna 2013. Johdon tulospalkkio perustuu vuositavoitteiden toteutumiseen.

Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Toimisuhteen ennenaikaisesta päättymisestä on sovittu maksettavaksi 12 kuukauden palkkaa vastaava korvaus.

Lähipiiri

LähiTapiola Henkiyhtiön lähipiiristä kerrotaan tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Tilintarkastaja

LähiTapiola Henkiyhtiön tilintarkastaja on KPMG Oy Ab, jonka nimeämänä yhtiön päävastuullisena tilintarkastajana toimii Mikko Haavisto, KHT.

Valvova viranomainen

LähiTapiola Henkiyhtiö on julkisen valvonnan alainen henkivakuutusyhtiö, jota valvoo Suomen Pankin yhteydessä toimiva Finanssivalvonta. Finanssivalvonta valvoo ja tarkastaa, että vakuutuslaitokset noudattavat lakia ja hyvää vakuutustapaa ja käyttävät toiminnassaan asianmukaisia menettelytapoja. Se seuraa ja arvioi valvottavien taloudellista asemaa, johtamis-, valvonta- ja riskienhallintajärjestelmiä, toimintaedellytyksiä sekä toimintaympäristön muutoksia.

Henkilöstö

LähiTapiola Henkiyhtiön henkilöstön lukumäärä tilikauden lopussa oli 146 (12/2015 147).

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmän tavoitteena on kannustaa hyvään suoritukseen sekä motivoida ja sitouttaa henkilöitä. LähiTapiola Henkiyhtiön palkitseminen perustuu yhtiöryhmän strategiaan ja sen pohjalta asetettuihin tavoitteisiin. Palkitsemisen perusteena on henkilön hyvä työsuoritus suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Palkkiojärjestelmä on osa kokonaispalkkausta ja se perustuu vuosipalkkioihin, vaikka jotkin palkkiotavoitteista voivat olla vuotta pidempää aikajaksoa mittaavia. Palkitsemisjärjestelmä koskee johtoa ja koko henkilöstöä.

Palkitsemisjärjestelmää vahvistettaessa pyritään varmistumaan siitä, että se on yhtiön ja LähiTapiola-ryhmän liiketoimintastrategian sekä tavoitteiden ja arvojen mukainen ja että se vastaa yhtiöryhmän pitkän aikaväli etua, ja on sopusoinnussa yhtiöryhmän hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan kanssa eikä kannusta liialliseen riskinottoon.

LähiTapiola Henkiyhtiön palkka- ja palkitsemisjärjestelmät suunnitellaan ja valmistellaan henkilöstö-, talouscompliance- ja riskienhallintapalveluiden sekä yhtiöiden hallinnon ja johdon yhteistyönä. Tarvittaessa konsulttina käytetään Hay Group Oy:tä. Vahinko- ja Henkiyhtiön hallintoneuvostojen yhteistyövaliokunta tekee päätökset pääjohtajan sekä hallituksen päätoimisten jäsenten palkitsemisen osalta. Yhteistyövaliokuntaa avustaa tämän tehtävän suorittamisessa yhteistyövaliokunnan perustama palkitsemisvaliokunta. Muiden kuin päätoimisten hallitusten jäsenten palkkioista päättää yhtiön hallinto-

neuvosto. Muun johdon osalta päätökset tehdään yhtiön hallituksessa.

Yhteistyövaliokunta sekä palkitsemisvaliokunta kehittävät palkitsemisjärjestelmää hallituksen jäsenten osalta ja seuraavat koko LähiTapiola-ryhmän johdon ja henkilöstön palkitsemisjärjestelmän kehittämistä. Palkitsemisvaliokunta antaa periaatelinjauksia sekä suosituksia palkka- ja palkitsemisasioissa.

Yhtiökokous päättää hallintoneuvoston jäsenten palkkioista. LähiTapiola Henkiyhtiön johdon palkitsemisen muodostuu seuraavasti:

- palkka
- luontoisedut (auto, lounas ja puhelin)
- vuositulospalkkiot
- lisäeläkejärjestely (ennen 1.1.2013 alkaneet työ- ja toimisuhteet)

Johdon palkat perustuvat finanssitoimialan vertailutietoa hyödyntäen tehtyyn HAY-vaativuusluokitukseen ja pisteytykseen.

Johdon vuosipalkkiointi perustuu yhtiöiden tuloksiin ja tulokseen vaikuttaviin elementteihin sekä kunkin palkkionsaajan oman liiketoimintayksikön ja tehtävän mukaisiin tavoitteisiin. Mittarit ovat pääosin virallisiin tunnuslukuihin perustuvia. Palkkio määräytyy edellä mainittujen elementtien toteuma-asteen, asematasoon perustuvan maksimipalkkioprosentin ja vuosipalkan tulona. Yhtiöryhmän johdon tulospalkkioiden maksimitasot vaihtelevat 30 – 100 prosentin välillä vuosipalkasta.

Konttoritoimihenkilöiden tulospalkkion määrä on enintään 7 prosenttia vuosipalkasta lukuun ottamatta joitakin asiantuntijoita, joiden maksimipalkkio voi olla enintään 30 prosenttia vuosipalkasta. Tavoitteet johdetaan yhtiöryhmän strategiasta, ja ne voivat olla joko tiimi- tai yksilökohtaisia. Tavoitteiden saavuttaminen arvioidaan tuloskeskustelussa.

Sijoitusorganisaatioihin kuuluvilla henkilöillä on oma tulospalkkiomalli, jossa palkkio määräytyy asematasosta riippuen eri tasoilta laskettavien sijoitustuottojen perusteella. Palkkiotasojen vaihteluväli on vuositasona 10 - 83 prosenttia vuosipalkasta.

Tulospalkkioiden toteutumista seurataan säännöllisesti ja niiden maksamisesta päättävät yhteistyövaliokunta ja hallitus vuosittain tulospalkkiokausien päättyttyä. Hallitus voi yhtiön merkittävästi heikentyneen taloudellisen tilanteen johdosta päättää tulospalkkion maksamatta jättämisestä. Vastaavasti tulospalkkioperusteiden mukaisten tulospalkkioiden maksamisesta voidaan pidättäytyä, jos osoittautuu, että tavoitteet on saavutettu ottamalla sellaista riskiä, joka realisoituu ennen palkkion maksamista. Tulospalkkio voidaan periä takaisin, jos

palkkion maksamisen jälkeen selviää, että palkkionsaaja on menetellyt yhtiötä velvoittavien säännösten, viranomaismääräysten tai ohjeiden tai yhtiön toimintaperiaatteiden vastaisesti tai palkkio on maksettu aiheuttomasti.

Niillä LähiTapiola Henkiyhtiön johtoon ja sijoitusorganisaatioon kuuluvilla henkilöillä, joiden ammatillisella toiminnalla on olennainen vaikutus yrityksen riskiprofiiliin, tulospalkkioiden maksua viivästetään siten, että palkkioista ensimmäinen erä eli 40 prosenttia maksetaan henkilöille viimeistään ansaintajakson päättymistä seuraavan kesäkuun palkanmaksupäivänä. Loput 60 prosenttia maksetaan tästä ajankohdasta yhtä, kahta ja kolmea vuotta myöhemmin kolmessa yhtä suuressa erässä. Lykätyn palkkion arvo muuttuu palkitsemista koskevissa säännöksissä tarkoitettuna rahoitusinstrumenttina käytetyn LähiTapiola Keskinäisen Vakuutusyhtiön ja LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön taseisiin suhteutetun kokonaistuloksen (Kokonaistulos / Tase käyvin arvoin (pl. sijoitussidonnaiset henkivakuutukset), painotettuna edellä mainittujen yhtiöiden taseiden suhteessa) mukaan ansaintajakson lopusta palkkion maksuhetkeä edeltävän vuoden loppuun.

Lisäksi LähiTapiola-ryhmän henkilöstörahastoon siirretään vuosittain toteutuneiden tavoitteiden mukainen voittopalkkioerä, joka määräytyy henkilöstörahastolain mukaisesti pääosin yhtiöiden tulosten ja tehokkuuden perusteella. Kaikkien yhtiöiden henkilöstöt eivät kuulu henkilöstörahaston piiriin. Voittopalkkion maksimi on 3 prosenttia palkkasummasta. Voittopalkkion määräytymiskriteerit vahvistetaan vuosittain. Voittopalkkiosiiro on vähennetty ennakkoarvion mukaisena tilikauden tuloksesta.

LähiTapiola Henkiyhtiön ylimmän johdon eläkeikä on 63 vuotta. LähiTapiola Henkiyhtiö on ottanut henkilöstölleen lisäeläkevakuutuksen, jolla parannetaan eläketurvaa siten, että lisäeläke kartuttaa työeläkettä tietyin edellytyksin vähintään 0,2 prosenttia vuosittain. Etuuden piiriin kuuluvat kaikki ne, joiden työsuhte yhtiöryhmässä on alkanut ennen 1.1.2013. Tämän jälkeen alkaneissa työsuhteissa lisäeläke-etuutta ei ole.

Hallintokoodin mukainen raportointi

LähiTapiola Henkiyhtiö on antanut toimintakertomuksestaan erillisenä dokumenttina selvityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmästä Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suosituksen mukaisella tavalla (10/2015). LähiTapiolan hallintojärjestelmää koskevia tietoja on myös laajemmin saatavilla yhtiön Internet-sivuilta www.lahitapiola.fi.

Vastuullisuus

LähiTapiola Henkiyhtiön tavoitteena on tarjota asiakkailleen turvallisempaa ja terveempää elämää. LähiTapiolan yritysvastuu on paikallisia ja valtakunnallisia tekoja kestävä kehityksen edistämiseksi. Käytännön tekemistä ohjaavat yhtiöryhmän yhteiset vastuullisuusperiaatteet sekä vastuullisuuslupaukset asiakkaille, henkilöstölle, ympäristölle sekä lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle. Painopisteinä ovat elämänturvaa ja vahinkojen ennaltaehkäisemistä painottavan strategian mukaisesti ihmisten terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen.

Taloudellisen turvan tarjoaminen on pohja asiakkaiden elämänturvasta huolehtimiselle ja auttaa heitä huolehtimaan paremmin itsestään, perheenjäsenistään sekä muista läheisistään. Taloudellinen vastuu perustuu yhtiön vakavaraisuudesta huolehtimiselle. Henkiyhtiön sijoitustoiminnassa noudatetaan vastuullisen sijoittamisen periaatteita.

Asiakkaiden kuuleminen ja ottaminen mukaan toiminnan kehittämiseen on asiakkaidensa omistamalle keskinäiselle yhtiölle erittäin tärkeää. Tuotteita ja palveluita kehitetään yhdessä asiakkaiden kanssa ja asiakkaat ovat mukana yhtiön toiminnan kehittämisessä muun muassa tutkimusten, tuotekehitysprosessin, testauksen sekä hallinnon kautta. Asiakaspalautteiden kerääminen ja käsittely on jatkuvaa ja järjestelmällistä. Asiakastytyväisyyttä mitataan ja seurataan jatkuvasti.

Ennaltaehkäisevää elämänturvatyötä tehtiin vuoden 2016 aikana muun muassa Sankarikoulutuksen ja tietoturvan parantavien hankkeiden kautta. LähiTapiolan Sankarikoulutuksessa edistettiin paloturvallisuutta kouluttamalla noin 27 000 suomalaiselle alkusammutustaidot. Alkusammutuskoulutusta tarjottiin vuonna 2016 asiakasetuna 100 000 asiakkaalle ja asiakkuudesta kiinnostuneelle. Asiakkaiden tietoturva ja tiedon luottamus on LähiTapiolalle ensiarvoisen tärkeä asia, joten tietoturvan parantamiseksi käynnistettiin tietoturvahaavoittuvuuksien etsimiseen kannustava avoin palkinto-ohjelma eli Bug Bounty sekä Hack Day -hakkeritapahtuma. Ohjelma on vaikuttanut koko LähiTapiolan tapaan arvioida tietoturvaa ja muuttanut tietoturvan raportointimallia.

LähiTapiola pyrkii tavoitteellisesti vähentämään ympäristö- ja ilmastovaikutustaan muun muassa omistamiensa kiinteistöjen energiatehokkuudella, uusiutuvan energian käytöllä, rakennuttamisen ratkaisulla sekä sähköisten palvelujen ja toimintatapojen edistämällä. Yritys vastuun kumppaneiden kanssa tehdään myös laajasti yhteistyötä terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi yhteiskunnassa.

LähiTapiola ja Syöpäsäätiö solmivat monivuotisen yhteistyösopimuksen. LähiTapiolan tutkimuksen tuki kohdistuu terveystaloustieteelliseen ja lääketieteelliseen tutkimukseen, ja osa yhteistyötä on kaksivuotinen 200 000 euron apuraha syövän ehkäisyyn. LähiTapiola tukee myös Syöpäsäätiön Hyvä Päivä -hanketta, jossa tavoitteena on edistää alle 25-vuotiaiden, syrjäytymisvaarassa olevien nuorten terveyttä sekä vähentää riskiä sairastua kansansairauksiin ja syöpään. Yhteistyö Suomen Punaisen Ristin kanssa painottui ystävä- ja tukihenkilötoimintaan. Toiminnan tavoitteena on vähentää ihmisten yksinäisyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö osallistui suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseen ja korkeakoulutuksen tukemiseen yliopistojen vastinrahaohjelman puitteissa. Lisäksi vuoden aikana tehtiin muita yleishyödyllisiä lahjoituksia suomalaisten hyvinvoinnin, kulttuurin ja kestävä kehityksen edistämiseksi.

LähiTapiola ja Marttaliitto tekivät yhteistyötä nuorten talousosaamisen parantamiseksi. LähiTapiola ja Martat selvittivät kyselytutkimuksella, että Taloudellinen käyttäytyminen periytyy Suomessa ja että 70 prosenttia suomalaisista pitää itseään suunnitelmallisina rahankäyttäjinä. Lisäksi LähiTapiola Henkiyhtiö selvitti raha-asioiden jakamista parisuhteessa Raha ja rakkaus -kyselytutkimuksella. Kyselytutkimuksen perusteella avoin keskustelu raha-asioista varhaisessa vaiheessa parisuhdetta on tärkeää.

LähiTapiola teki turvallisuuskoulutuksen tarjoamiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen ja uusiutuvan energian tuotantoon liittyvät kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumukset. LähiTapiolan tavoitteena on auttaa ihmisiä aktiivisesti ennakkoimaan ja varautumaan erilaisiin tilanteisiin sekä ennaltaehkäisemään vahinkoja ja vaaratilanteita tarjoamalla ihmisten ja yhteisöjen turvallisuutta edistävää koulututusta. Kiinteistöjen energiatehokkuutta pyritään parantamaan toimitila- ja asuinkiinteistöjen energiatehokkuussopimusten mukaisesti. Lisäksi panostetaan uusiutuviin energiamuotoihin. Sitoumukset linkittävät osaltaan LähiTapiolan tekemän työn sekä kansallisten että YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden edistämiseen.

LähiTapiola-ryhmän vuosiraportissa 2016 raportoidaan yritys vastuusta laajemmin. Se on luettavissa osoitteessa www.lahitapiola.fi/talous.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

LähiTapiola-ryhmän yhtenäisyyttä ja päätöksentekoa vahvistava sekä ryhmään kuuluvien yhtiöiden työnjakoa ja rooleja selkeyttävä ryhmäsopimus on uudistettu. Uudistus tulee voimaan 1.7.2017.

Terveystalon ja Diacorin yhdistymisen yhteydessä LähiTapiola Vahinkoyhtiö ja LähiTapiola Henkiyhtiö sopivat omistamansa Diacor terveystalvelut Oy:n osakkeiden

myynnistä Terveystalolle. Osakekauppa on ehdollinen Kilpailu- ja kuluttajaviraston yrityskauppaluvalle, jota koskeva prosessi on tilinpäätöksen allekirjoitushetkellä vielä kesken.

LähiTapiola Henkiyhtiö uudistaa sijoitusvakuutusrajoituksensa keväällä 2017.

Tulevaisuuden näkymät

Henkivakuutusliiketoiminta

Henkivakuuttamisen ja säästämisen tarve on Suomessa suuri. LähiTapiola Henkiyhtiö odottaa myynnin ja asiakasmäärien positiivista kehittymistä vuonna 2017.

Terveys- ja hyvinvointiliiketoimintojen merkitys henkivakuutusyhtiöille on kasvussa. Yksityisten hyvinvointipalveluiden markkinat ovat merkittävässä muutoksessa, ja henkivakuutusyhtiöt ovat siinä vahvasti mukana.

1.1.2017 voimaanastuneiden työeläkemuuotosten odotetaan kasvattavan asiakkaiden tarvetta varautua eläkei- kaan itse tai työnantajan kautta. Lisäksi seuraavien vuosien aikana on tulossa useita henkivakuutukseen vaikuttavia lainsäädännön uudistuksia, joihin varautuminen on aloitettava vuoden 2017 aikana. LähiTapiola Henkiyhtiö tuottaa alan parhaita riskihenkivakuuttamisen, säästämisen ja sijoittamisen sekä eläkevakuuttamisen ratkaisuja yhdistettynä asiakaskokemusta parantaviin ennakoiviin palveluihin.

LähiTapiola Henkiyhtiön tavoitteena on panostaa asiakkaidensa hyvinvointiin ja terveyteen ja auttaa asiakkaitaan voimaan paremmin. Palvelujohtajuuteen perustuvan elämänturvastrategian toteuttamiseksi henkiyhtiö tarjoaa ratkaisuja, joilla on vaikutusta asiakkaiden elämään. Aidosti asiakkaiden tarpeita vastaavien palveluiden kehittäminen tarkoittaa älyideologiaan perustuvia ennakoivia elämänturvapalveluita ja asiakasetuja mukaan lukien säästämisen ja sijoittamisen palvelut vakuuttamisen lähtökohdista.

Vuonna 2017 LähiTapiola Henkiyhtiö panostaa säästämisen ja sijoittamisen ratkaisujen kehittämiseen tuomalla suomalaisten saataville uusia asiakkaiden tarpeisiin perustuvia ratkaisuja. Lisäksi jatketaan uuden liiketoimintamallin mukaisesti älyideologiaan perustuvien ennakoiden elämänturvapalveluiden kehittämistä.

Sijoitustoiminta

Vuoden 2017 käynnistyessä maailmantalouden suhdan- neindikaattorit ovat suotuisammassa asennossa kuin vuosi sitten. Yhdysvalloissa kotitalouksien luottamus talouteen on vahvempaa kuin kertaakaan tällä vuosikymmenellä. Euroopassa kasvu saattaa hivenen hidastua mutta pysynee 1,5 prosentin tuntumassa. Myös Suomen taloudessa on tapahtunut positiivinen käänne. Venäjä sekä Brasilia ovat pääsemässä uudelleen kasvu-uralle ja

kehittyvien markkinoiden kasvunäkymä on vahvistunut yleisemminkin.

Positiivisesta perusvireestä huolimatta suhdan- nenäkymään liittyy edelleen poikkeuksellisen paljon epä- varmuustekijöitä lähinnä poliittisen toimintaympäristön arvaamattomuuden vuoksi. Keväällä 2017 Euroopassa käynnistyvät neuvottelut Ison-Britannian EU-eron ehdois- ta ja edessä on myös runsaasti vaaleja, joissa Euroopan integraatiota vastustavat voimat saattavat vahvistua. USA:ssa Donald Trumpin presidenttiys on hyvin suuri epävarmuustekijä.

Rakenteellisesti maailmantalouden suurin haaste on tuottavuuskasvun oleellinen hidastuminen. Heikon tuot- tavuuskehityksen vuoksi kasvutavoitteisiin pääseminen edellyttää entistä suurempaa velanottoa. Velkamäärien paisuminen puolestaan lisää nouseviin korkoihin liittyviä riskejä. Markkinat odottavat USA:n keskuspankin nosta- van korkoja kahdesti vuonna 2017. Koronnostoja voi tulla enemmänkin, mikäli elvyttävä finanssipolitiikka nostaa inflaatio-odotuksia.

Sijoitusmarkkinoilla alkavan vuoden näkymä on ris- kialtis. Korot ovat saattaneet jo kääntyä pidempikestoi- seen nousuun, mikä varjostaa joukkolainasijoitusten tuottonäkymiä. Osakemarkkinoillakin kurssiheilunta voi voimistua, koska arvostustasot ovat joillain markkinoilla jo melko korkeat. Euroopan keskuspankin päätös pienentää kuukausittaisia arvopaperiostojaan vuoden 2017 huhtikuusta alkaen saattaa osaltaan heikentää Euroalu- een korkomarkkinoiden likviditeettiä. Toisaalta EKP:n ensimmäisiin koronnostoihin on vielä matkaa ja euroalu- een lyhyet sekä keskipitkät korot säilynevät vielä vuosia hyvin matalina.

Keski-Euroopassa kiinteistökauppa käy edelleen erit- täin vilkkaana. Euroopan tasolla vuokramarkkinoilla on jatkunut positiivinen vire ja vuokrien ennustetaan kasva- van jonkin verran vuoden 2017 aikana. Markkinoilla on tarjolla runsaasti pääomia ja kiinteistöt näyttäytyvät si- joittajille houkuttelevana sijoitusluokkana. Nämä kaikki tekijät yhdessä näyttäisivät tukevan kiinteistöjen positiivista arvokehitystä vuoden 2017 aikana. Epävarmuuden vuoden 2017 näkymiin tuo useat poliittiset riskit, mm. neuvottelut Iso-Britannian EU-erosta sekä kansanään- tykset.

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitosta 59 954 650,40 jaetaan takuusuudenomistajille takuupääoman korkoa 5,8 prosenttia, 2 179 959,00 euroa ja

Varmuusrahastoon siirretään	57 274 000,00
Käyttörahastoon siirretään	500 691,40

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	4 482 208,24
Takuupääoma	37 585 505,12
Varmuusrahasto	316 934 731,89
Käyttörahasto	1 593 138,23
	360 595 583,48

TILINPÄÄTÖS 1.1. – 31.12.2016

LähiTapiola Henkiyhtiö -konsernin päälaskelmat

Tuloslaskelma, konserni

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - HENKIVAKUUTUS

1.1.2016 - 31.12.2016

1.1.2015 - 31.12.2015

Vakuutusmaksutulo					
Vakuutusmaksutulo	1	421 706 014,44		422 957 687,97	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-2 086 478,54</u>	419 619 535,90	<u>-1 500 692,21</u>	421 456 995,76
Sijoitustoiminnan tuotot	4		231 382 801,53		281 353 214,97
Sijoitusten arvonnkorotukset	4		91 287 760,80		73 189 269,64
Muut vakuutustekniset tuotot			0,00		0,00
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset		-333 461 611,74		-299 422 639,31	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>383 473,32</u>	-333 078 138,42	<u>405 211,76</u>	-299 017 427,55
Korvausvastuun muutos		-24 396 308,00		-11 467 063,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	-24 396 308,00	<u>0,00</u>	-11 467 063,00
			-357 474 446,42		-310 484 490,55
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Vakuutusmaksuvastuun muutos		-173 014 965,35		-244 568 165,15	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	-173 014 965,35	<u>0,00</u>	-244 568 165,15
Liikekulut	3		-47 831 401,36		-44 400 015,53
Sijoitustoiminnan kulut	4		-71 251 290,21		-79 854 867,36
Sijotusten arvonnkorotuksen oikaisu	4		-17 311 738,72		-11 047 444,13
Muut vakuutustekniset kulut			<u>0,00</u>		<u>0,00</u>
Vakuutustekninen tulos			75 406 256,17		85 644 497,65

MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA

Henkivakuutuksen tekninen tulos			75 406 256,17		85 644 497,65
Muut tuotot	4				
Muut		2 718 407,71	2 718 407,71	3 048 325,31	3 048 325,31
Muut kulut	4				
Konserniliikkeen poisto		-27 981,00		0,00	
Muut		-5 168 500,21	-5 196 481,21	-5 444 956,99	-5 444 956,99
Osuus osakkuusyritysten voitoista (tappioista)					
verojen jälkeen			-54 134,06		2 971 321,34
Voitto varsinaisesta toiminnasta			72 874 048,61		86 219 187,31
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden ja					
aikaisempien tilikausien verot		-13 436 387,80		-16 641 107,56	
Laskennalliset verot		23 315,49	-13 413 072,31	30 330,48	-16 610 777,08
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta			4 751,75		-519 650,44
Tilikauden voitto			59 465 728,06		69 088 759,79

Tase, konserni

		31.12.2016		31.12.2015	
Aineettomat hyödykkeet	9				
Aineettomat oikeudet		237 035,48		608 714,51	
Muut pitkävaikutteiset menot		<u>14 940 423,44</u>	15 177 458,92	<u>16 108 497,01</u>	16 717 211,52
Sijoitukset	5				
Kiinteistösijoitukset	6				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		278 950 491,02		297 714 251,46	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		<u>15 762 257,69</u>	294 712 748,71	<u>0,00</u>	297 714 251,46
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteyksyrityksissä	7				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		41 163 478,34		0,00	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		73 973 000,01		0,00	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteyksyrityksissä		40 257 156,42		26 031 162,75	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteyksyrityksiltä		<u>4 000 000,00</u>	159 393 634,77	<u>2 407 493,34</u>	28 438 656,09
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	7	882 672 192,51		892 960 476,63	
Rahoitusmarkkinavälineet	7	958 752 898,24		979 480 719,74	
Kiinnelainasaamiset		174 044 238,03		192 777 970,59	
Muut lainasaamiset	8	142 109 989,71		132 934 912,03	
Talletukset		<u>11 565 073,75</u>	<u>2 169 144 392,24</u>	<u>7 500 000,00</u>	<u>2 205 654 078,99</u>
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset	7				
	10		1 821 742 996,28		1 642 401 658,46
Saamiset	15				
Ensivakuutustoiminnasta					
Vakuutuksenottajilta		1 106 251,19		1 444 918,76	
Jälleenvakuutustoiminnasta		<u>92 535,16</u>	1 198 786,35	<u>54 534,49</u>	1 499 453,25
Muut saamiset			2 934 068,11		2 845 285,84
Laskennallinen verosaaminen	14		<u>1 047 417,81</u>		<u>1 086 318,17</u>
			5 180 272,27		5 431 057,26
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Koneet ja kalusto	9	510 723,89		633 177,89	
Rahat ja pankkisaamiset		66 920 296,77		71 519 899,52	
Muu omaisuus		<u>117 204,41</u>	67 548 225,07	<u>117 204,41</u>	72 270 281,82
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat		12 667 410,84		14 983 354,57	
Muut siirtosaamiset		<u>10 134 721,64</u>	<u>22 802 132,48</u>	<u>9 599 815,66</u>	<u>24 583 170,23</u>
Vastaavaa yhteensä		<u>4 555 701 860,74</u>		<u>4 293 210 365,83</u>	

		31.12.2016		31.12.2015	
Oma pääoma	11				
Pohjarahasto			4 482 208,24		4 482 208,24
Takuupääoma			37 585 505,12		37 585 505,12
Arvonkorotusraho			9 162 367,09		9 162 367,09
Muut rahastot		260 753 178,78		195 734 775,04	
Verotusperusteisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus		<u>1 026 277,13</u>	261 779 455,91	<u>1 210 824,65</u>	196 945 599,69
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio			-19 186 463,88		-21 227 808,96
Konsernin tilikauden voitto/tappio		59 465 728,06		69 088 759,79	
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta		93 261,97	<u>59 558 990,03</u>	<u>118 192,03</u>	<u>69 206 951,82</u>
			353 382 062,50		296 154 823,00
Vähemmistöosuudet			3 247 810,20		2 869 285,71
Pääomalainat			99 782 416,67		99 707 816,67
Vakuutustekninen vastuuvélka					
Vakuutusmaksuvastuu		1 586 029 019,61		1 611 838 033,26	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	1 586 029 019,61	<u>0,00</u>	1 611 838 033,26
Korvausvastuu		679 153 845,00		657 638 340,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	679 153 845,00	<u>0,00</u>	657 638 340,00
			2 265 182 864,61		2 269 476 373,26
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvélka					
Vakuutustekninen vastuuvélka		<u>1 796 029 679,00</u>	1 796 029 679,00	<u>1 594 324 897,00</u>	1 594 324 897,00
Pakolliset varaukset					
Muut pakolliset varaukset	13	<u>184 252,33</u>	184 252,33	<u>184 252,33</u>	184 252,33
Velat	15				
Ensivakuutustoiminnasta			1 230 985,93		968 809,49
Jälleenvakuutustoiminnasta			777 304,23		307 800,69
Eläkelainat			9 505 565,06		9 478 965,06
Muut velat			15 573 218,91		10 399 150,00
Laskennalliset verovelat	14	<u>332 319,24</u>	27 419 393,37	<u>378 456,11</u>	21 533 181,35
Siirtovelat			<u>10 473 382,06</u>		<u>8 959 736,51</u>
Vastattavaa yhteensä			<u>4 555 701 860,74</u>		<u>4 293 210 365,83</u>

Epäsuora rahoituslaskelma, konserni

	2016	2015
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto varsinaisesta toiminnasta	59 460 976,37	69 608 410,23
Oikaisut		
Vakuusteknisen vastuuvelan muutos	197 411 273,35	256 035 228,15
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonorotukset	-75 502 293,63	-38 146 562,87
Pakollisten varausten muutos	0,00	0,00
Suunnitelman mukaiset poistot	12 521 934,36	10 240 310,95
Muut oikaisut	-56 467 866,48	-75 323 601,96
<i>Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta</i>	<i>137 424 023,97</i>	<i>222 413 784,50</i>
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	2 031 822,74	2 000 692,85
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	7 399 857,57	-11 957 980,14
<i>Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja</i>	<i>146 855 704,28</i>	<i>212 456 497,21</i>
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-3 625 000,00	-3 625 000,00
Maksetut välittömät verot	-10 166 493,54	-29 829 458,48
Liiketoiminnan rahavirta	133 064 210,74	179 002 038,73
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-202 374 087,85	-275 098 619,21
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	70 259 360,02	108 773 078,64
Vähemmistöosuuden lisäys/vähennys	378 524,54	1 556 270,98
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-3 855 007,20	-8 430 017,39
Investointien rahavirta	-135 591 210,49	-173 199 286,98
Rahoituksen rahavirta		
Takuupääoman korotus	0,00	0,00
Lainojen nostot	74 600,00	74 600,00
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	-2 147 203,00	0,00
Rahoituksen rahavirta	-2 072 603,00	74 600,00
Rahavarojen muutos	-4 599 602,75	5 877 351,75
Rahavarat tilikauden alussa	71 519 899,52	65 642 547,77
Rahavarat tilikauden lopussa	66 920 296,77	71 519 899,52

Tunnusluvut, konserni

	2016				M€
	2016	2015	2014	2013	2012
Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Liikevoitto	63,0	101,4	86,9	42,8	31,1
Kokonaistulos	63,4	63,3	77,9	50,5	120,8
Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitus-sidonnaista vakuutusta prosentteina	5,5	5,2	3,9	3,5	6,6
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana 1)	132	134	2	2	2
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna 1)	-	-	268	405	474
Henkivakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut					
Vakuutusmaksutulo	419,6	421,5	389,1	423,3	326,5
Liikekustannussuhde prosentteina kuormitustulosta	119,5	120,7	122,9	138,3	131,8
Liikekustannussuhde prosentteina taseen loppusummasta	1,2	1,2	1,5	2,1	2,2
Vähemmistöosuus	3,2	2,9	1,3	1,3	1,2

1) Vuoteen 2014 asti henkilöstö ollut työsuhteessa LähiTapiola ryhmän vahinko- ja henkivakuutusyhtiöihin

LähiTapiola Henkiyhtiön päälaskelmat

Tuloslaskelma

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - HENKIVAKUUTUS

1.1.2016 - 31.12.2016

1.1.2015 - 31.12.2015

Vakuutusmaksutulo					
Vakuutusmaksutulo	1	421 706 014,44		422 957 687,97	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-2 086 478,54</u>	419 619 535,90	<u>-1 500 692,21</u>	421 456 995,76
Sijoitustoiminnan tuotot	4		235 210 955,13		285 874 765,30
Sijoitusten arvonnkorotukset			91 287 760,80		73 189 269,64
Muut vakuutustekniset tuotot			0,00		0,00
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	2	-333 461 611,74		-299 422 639,31	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>383 473,32</u>	-333 078 138,42	<u>405 211,76</u>	-299 017 427,55
Korvausvastuun muutos		<u>-24 396 308,00</u>		<u>-11 467 063,00</u>	
Jälleenvakuuttajien osuus		0,00	-24 396 308,00	0,00	-11 467 063,00
Vakuutusmaksuvastuun muutos			-357 474 446,42		-310 484 490,55
Vakuutusmaksuvastuun muutos		-173 014 965,35		-244 568 165,15	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	-173 014 965,35	<u>0,00</u>	-244 568 165,15
Liikekulut	3		-47 831 505,96		-44 400 015,53
Sijoitustoiminnan kulut	4		-75 587 823,34		-83 946 206,13
Sijoitusten arvonnkorotuksen oikaisu			-17 311 738,72		-11 047 444,13
Muut vakuutustekniset kulut			0,00		0,00
Vakuutustekninen tulos			74 897 772,04		86 074 709,21

MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA

Henkivakuutuksen tekninen tulos			74 897 772,04		86 074 709,21
Muut tuotot	4				
Muut		<u>3 534 055,04</u>	3 534 055,04	<u>3 048 325,31</u>	3 048 325,31
Muut kulut	4				
Muut		<u>-5 168 595,61</u>	-5 168 595,61	<u>-5 443 321,99</u>	-5 443 321,99
Voitto varsinaisesta toiminnasta			73 263 231,47		83 679 712,53
Tilinpäätössiirrot					
Poistoeron muutos		126 989,46		127 066,37	
Verotusperusteisten varausten muutos		<u>0,00</u>	126 989,46	<u>0,00</u>	127 066,37
Tuloverot					
Tilikauden verot		-13 665 761,87		-15 763 499,02	
Aikaisempien tilikausien verot		<u>230 191,34</u>	-13 435 570,53	<u>-877 673,14</u>	-16 641 172,16
Laskennallisen veroveljan muutos		0,00		0,00	
Tilikauden voitto			59 954 650,40		67 165 606,74

Tase

Vastavaa		31.12.2016		31.12.2015	
Aineettomat hyödykkeet					
Muut pitkävaikutteiset menot	9	15 108 457,14	15 108 457,14	16 648 209,74	16 648 209,74
Sijoitukset					
Kiinteistösijoitukset	6				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		155 032 651,05		182 089 784,09	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		<u>155 707 380,91</u>	310 740 031,96	<u>136 486 311,89</u>	318 576 095,98
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrityksissä	7				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		40 284 572,28		24 018,80	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		73 973 000,01		0,00	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä		35 165 699,18		19 326 691,58	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä		<u>4 000 000,00</u>	153 423 271,47	<u>2 407 493,34</u>	21 758 203,72
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	7	878 451 972,29		888 949 835,41	
Rahoitusmarkkinavälineet		958 752 898,24		979 480 719,74	
Kiinnelainasaamiset		174 044 238,03		192 777 970,59	
Muut lainasaamiset	8	142 109 989,71		132 407 283,03	
Talletukset		<u>11 565 073,75</u>	2 164 924 172,02	<u>7 500 000,00</u>	2 201 115 808,77
			2 629 087 475,45		2 541 450 108,47
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset					
	10		1 821 742 996,28		1 642 401 658,46
Saamiset					
Ensilvakuutustoiminnasta	14				
Vakuutuksenottajilta		1 106 251,19		1 444 918,76	
Jälleenvakuutustoiminnasta		<u>92 535,16</u>	1 198 786,35	<u>54 534,49</u>	1 499 453,25
Muut saamiset			<u>2 536 390,97</u>		<u>3 038 837,43</u>
			3 735 177,32		4 538 290,68
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Kalusto	9	<u>361 186,94</u>	361 186,94	<u>446 104,81</u>	446 104,81
Rahat ja pankkisaamiset			60 476 891,52		60 119 484,34
Muu omaisuus			<u>117 204,41</u>		<u>117 204,41</u>
			60 955 282,87		60 682 793,56
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat			12 422 968,95		14 734 874,38
Muut siirtosaamiset			<u>9 897 074,89</u>		<u>9 336 195,89</u>
			22 320 043,84		24 071 070,27
Vastaavaa yhteensä		4 552 949 432,90		4 289 792 131,18	

Vastattavaa		31.12.2016		31.12.2015	
Oma pääoma	11				
Pohjarahasto		4 482 208,24		4 482 208,24	
Takuupääoma		37 585 505,12		37 585 505,12	
Vapaat rahastot		260 753 178,72		195 734 774,98	
Tilikauden voitto		<u>59 954 650,40</u>	362 775 542,48	<u>67 165 606,74</u>	304 968 095,08
Pääomalainat	16		99 782 416,67		99 707 816,67
Tilinpäätössiirtojen kertymä	12				
Poistoero		<u>941 270,12</u>	941 270,12	<u>1 068 259,58</u>	1 068 259,58
Vakuutustekninen vastuuvélka					
Vakuutusmaksuvastuu		1 586 029 019,61		1 611 838 033,26	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	1 586 029 019,61	<u>0,00</u>	1 611 838 033,26
Korvausvastuu		679 153 845,00		657 638 340,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	679 153 845,00	<u>0,00</u>	657 638 340,00
			2 265 182 864,61		2 269 476 373,26
Sijoitusidonnaisten vakuutusten vastuuvélka					
Vakuutustekninen vastuuvélka		<u>1 796 029 679,00</u>	1 796 029 679,00	<u>1 594 324 897,00</u>	1 594 324 897,00
Pakolliset varaukset	13				
Muut pakolliset varaukset		<u>184 252,33</u>	184 252,33	<u>184 252,33</u>	184 252,33
Velat					
Ensivakuutustoiminnasta		1 228 212,94		965 438,00	
Jälleenvakuutustoiminnasta		777 304,23		307 800,69	
Lainat rahoituslaitoksilta	15	0,00		0,00	
Muut velat	14	<u>15 947 215,27</u>	17 952 732,44	<u>10 145 041,26</u>	11 418 279,95
Siirtovelat	14		<u>10 100 675,25</u>		<u>8 644 157,31</u>
Vastattavaa yhteensä			<u>4 552 949 432,90</u>		<u>4 289 792 131,18</u>

Epäsuora rahoituslaskelma

	2016	2015
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto varsinaisesta toiminnasta	59 827 660,94	67 038 540,37
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	197 411 273,35	256 035 228,15
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonnkorotukset	-75 605 293,63	-55 371 614,48
Pakollisten varausten muutos	0,00	0,00
Suunnitelman mukaiset poistot	8 611 242,70	5 200 826,88
Muut oikaisut	-54 196 294,64	-75 249 001,96
<i>Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta</i>	<i>136 048 588,72</i>	<i>197 653 978,96</i>
Käyttöpääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	2 554 139,79	2 000 692,85
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	7 990 970,43	-11 957 980,14
<i>Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja</i>	<i>146 593 698,94</i>	<i>187 696 691,67</i>
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-3 625 000,00	-3 699 600,00
Maksetut välittömät verot	-10 165 676,27	-29 824 476,68
Liiketoiminnan rahavirta	132 803 022,67	154 172 614,99
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-194 492 808,08	-257 873 567,60
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	67 986 970,91	108 773 078,64
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-3 867 175,32	-2 833 429,41
Investointien rahavirta	-130 373 012,49	-151 933 918,37
Rahoituksen rahavirta		
Takuupääoman korotus	0,00	0,00
Lainojen nostot	74 600,00	74 600,00
Maksetut takuupääoman korot	-2 067 203,00	-2 067 203,00
Muu voitonjako	-80 000,00	0,00
Rahoituksen rahavirta	-2 072 603,00	-1 992 603,00
Rahavarojen muutos	357 407,18	246 093,62
Rahavarat tilikauden alussa	60 119 484,34	59 873 390,72
Rahavarat tilikauden lopussa	60 476 891,52	60 119 484,34

Tunnusluvut

	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Yhtiön taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut						
Liikevoitto M€	63,4	98,9	85,6	37,0	30,4	25,5
Kokonaistulos M€	72,7	51,7	79,1	44,9	119,5	34,7
Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin) prosentteina, virallinen	5,0	4,8	5,3	4,6	9,2	3,7
Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina	5,8	4,8	4,0	3,3	6,6	3,7
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana ¹⁾	132	134	2	2	2	2
Henkilöstömäärä palkkasummaan suhteutettuna ¹⁾	-	-	268	405	474	495
Henkivakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut						
Vakuutusmaksutulo M€	421,7	423,0	389,1	423,3	326,5	282,9
Liikekustannussuhde prosentteina	119,5	120,7	120,2	138,3	131,9	136,5
Liikekustannussuhde prosentteina taseen loppusummasta	1,4	1,4	1,5	2,1	2,2	2,2

¹⁾ Vuoteen 2014 asti henkilöstö oli työsuhteessa LähiTapiola -ryhmän vahinko- ja henkivakuutusyhtiöihin.

Tilinpäätöksen liitetiedot

LähiTapiola Henkiyhtiö -konsernin tuloslaskelman ja taseen liitetiedot

Tuloslaskelman liitteet

K1. Vakuutusmaksutulo

	2016			2015		
Ensivakuutus						
Henkivakuutus						
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	191 666 545,11			201 030 213,65		
Muu yksilöllinen henkivakuutus	47 488 584,28			43 443 746,76		
Sijoitussidonnainen kapitalisaatiosopimus	25 388 256,05			26 365 367,54		
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus	10 069 595,14			11 590 212,19		
Muu ryhmähenkivakuutus	58 929 783,63	333 542 764,21		53 012 241,25	335 441 781,39	
Eläkevakuutus						
Sijoitussidonnainen yksilöllinen eläkevakuutus	32 136 548,86			33 343 087,11		
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	20 138 901,83			21 763 286,02		
Sijoitussidonnainen ryhmäeläkevakuutus	10 504 647,64			6 849 796,02		
Muu ryhmäeläkevakuutus	25 383 151,90	88 163 250,23	421 706 014,44	25 568 515,08	87 524 684,23	422 966 465,62
Jälleenvakuutus			0,00			-8 777,65
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta			421 706 014,44			422 957 687,97
<i>Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta</i>						
Jatkuvat vakuutusmaksut			326 972 742,04			314 003 103,04
Kertamaksut			94 733 272,40			108 963 362,58
Yhteensä			421 706 014,44			422 966 465,62
Vakuutusmaksut sopimuksista, jotka oikeuttavat hyvitykseen			162 010 016,78			155 378 001,30
Vakuutusmaksut sijoitussidonnaisesta vakuutuksesta			259 695 997,66			267 588 464,32
			421 706 014,44			422 966 465,62

K1.1. Henkivakuutuksen hyvitysten ja alennusten vaikutus tulokseen

	2016			2015		
Hyvitykset						
Henkivakuutus						
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus						
Muu yksilöllinen henkivakuutus	1 721 812,87			2 255 356,20		
Muu ryhmähenkivakuutus	196 044,00	1 917 856,87		284 852,00	2 540 208,20	
Eläkevakuutus						
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	1 948 365,39			3 266 919,73		
Muu ryhmäeläkevakuutus	1 424 247,39	3 372 612,78	5 290 469,65	1 482 836,85	4 749 756,58	7 289 964,78
Alennukset						
Henkivakuutus						
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	428 556,15			338 428,00		
Muu yksilöllinen henkivakuutus	257 950,32			192 644,15		
Muu ryhmähenkivakuutus	1 655 361,68	2 341 868,15		2 109 817,22	2 640 889,37	
			7 632 337,80			9 930 854,15

K2. Maksetut korvauksen ennen jälleenvakuuttajien osuutta

	2016	2015
Ensivakuutus		
Henkivakuutus	211 996 084,76	180 923 480,06
Eläkevakuutus	121 465 526,98	118 499 159,25
	333 461 611,74	299 422 639,31
Jälleenvakuutus	-383 473,32	-405 211,76
Maksetut korvaukset yhteensä	333 078 138,42	299 017 427,55
Josta:		
Takaisinostot	123 951 181,98	85 994 410,09
Säästösummien takaisinmaksut	41 255 981,47	50 500 918,67
Muut	168 254 448,29	162 927 310,55
	333 461 611,74	299 422 639,31
Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus maksetuista korvauksista	127 694 701,82	88 553 315,41

K3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäsenistöä koskevat liitetiedot

K3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

	2016	2015
Maksetut korvaukset	4 508 848,52	4 831 952,82
Liikekulut	47 831 401,36	44 053 015,53
Sijoitustoiminnan hoitokulut	5 336 101,45	5 286 106,82
Muut kulut	2 676 725,88	0,00
Yhteensä	60 353 077,21	54 171 075,17

K3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

	2016	2015
Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	14 523 852,49	14 247 193,80
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	0,00	-614,43
Muut vakuutusten hankintamenot	17 213 348,97	15 469 364,96
	31 737 201,46	29 715 944,33
Vakuutusten hoitokulut	8 219 989,83	9 278 684,99
Hallintokulut	8 262 158,30	5 635 167,46
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-387 948,23	-229 781,25
Yhteensä	47 831 401,36	44 400 015,53

K3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2016	2015
3.3.1. Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	9 744 137,10	9 643 672,85
Eläkekulut	1 962 634,89	1 539 704,77
Muut henkilösivukulut	588 683,27	568 340,57
<i>Yhteensä</i>	<u>12 295 455,26</u>	<u>11 751 718,19</u>
3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset		
Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	436 922,00	424 899,00
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä on 63 vuotta ja varatoimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä määräytyy lain mukaan.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallitus ja hallituksen varajäsenet		
Palkat ja palkkiot	151 000,00	99 410,00
Eläkesitoumukset	Yhtiön toimisuhteessa oleville hallituksen jäsenille ja varajäsenille on eläkeikäksi sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	187 250,00	179 100,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	
3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana		
Konttorihenkilöstö	132	134

K3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

	2016	2015
Tilintarkastus	47 763,23	34 372,80
Veroneuvonta	39 948,33	15 327,85
Muut palvelut	91 139,57	0,00
Yhteensä	178 851,13	49 700,65

K4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2016	2015
Sijoitustoiminnan tuotot		
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin		
Osinkotuotot	855 700,47	0,00
Korkotuotot	<u>2 667 511,21</u>	<u>0,00</u>
	3 523 211,68	0,00
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin		
Osinkotuotot	80 519,04	0,00
Korkotuotot	<u>51 761,39</u>	<u>89 365,18</u>
	132 280,43	89 365,18
Tuotot kiinteistösijoituksista saman konsernin yrityksiin		
Korkotuotot	<u>1 040 741,29</u>	<u>0,00</u>
	1 040 741,29	0,00
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin		
Osinkotuotot	686,56	1 373,12
Korkotuotot	56 801,61	589 190,32
Muut tuotot	<u>29 196 208,29</u>	<u>34 047 623,19</u>
	29 253 696,46	34 638 186,63
Tuotot muista sijoituksista		
Osinkotuotot	45 234 329,11	49 878 693,31
Korkotuotot	33 079 159,85	35 606 595,07
Muut tuotot	<u>9 194 291,35</u>	<u>13 412 954,39</u>
	87 507 780,31	98 898 242,77
Yhteensä	121 457 710,17	133 625 794,58
Arvon alentumisten palautukset	26 748 956,76	23 782 745,55
Myyntivoitot	<u>83 176 134,60</u>	<u>123 944 674,84</u>
Yhteensä	231 382 801,53	281 353 214,97

Sijoitustoiminnan kulut	2016		2015	
Kulut kiinteistösijoituksista		-12 526 925,33		-15 145 994,62
Kulut muista sijoituksista		-9 290 865,89		-9 063 127,13
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Muut yritykset	-4 272 009,48	-4 272 009,48	-4 313 762,63	-4 313 762,63
Yhteensä		-26 089 800,70		-28 522 884,38
Arvonalentumiset ja poistot				
Arvonalentumiset	-25 222 685,21		-30 389 868,38	
Rakennusten suunnitelmapoistot	-7 022 029,72	-32 244 714,93	-5 787 128,82	-36 176 997,20
Myyntitappiot		-12 916 774,58		-15 154 985,78
Yhteensä		-71 251 290,21		-79 854 867,36
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua		160 131 511,32		201 498 347,61
Sijoitusten arvonnkorotus	91 287 760,80		73 189 269,64	
Sijoitusten arvonnkorotuksen oikaisu	-17 311 738,72	73 976 022,08	-11 047 444,13	62 141 825,51
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		234 107 533,40		263 640 173,12

K4.2. Sijoitussidonnaisten vakuutusten sijoitustoiminnan tuotot ja kulut (sisältyvät K4.1. sijoitustoiminnan erittelyyn)

	2016		2015	
Sijoitustoiminnan tuotot	30 658 167,42		27 200 951,31	
Sijoitustoiminnan kulut	-3 529 765,02	27 128 402,40	-4 723 805,64	22 477 145,67
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonnkorotuksia ja niiden oikaisua sekä arvonnalennuksia ja niiden palautuksia				
Sijoitusten arvonnkorotus	91 287 760,80		73 189 269,64	
Sijoitusten arvonnkorotusten oikaisu	-17 311 738,72		-11 047 444,13	
Arvonalentumiset	-11 156,56		-1 116 379,95	
Arvonalentumisten palautukset	3 092 417,08	77 057 282,60	1 552 051,70	62 577 497,26
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		104 185 685,00		85 054 642,93

K4.3. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

	2016		2015	
Muut tuotot				
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan tuotot		2 659 089,00		3 011 668,88
Muut tuotot, muut		59 318,71		36 656,43
Yhteensä		2 718 407,71		3 048 325,31
Muut kulut				
Konserniliikearvon poisto		-27 981,00		0,00
Palvelumyynnin ja liitännäistoiminnan kulut		-2 676 725,88		-2 937 379,73
Henkilöstörahasiirto		-257 431,00		-174 383,11
Muut kulut		-2 234 343,33		-2 333 194,15
Yhteensä		-5 196 481,21		-5 444 956,99

Taseen liitteet

K5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	224 316 040,46	251 665 591,70	311 687 575,94	224 040 661,56	250 381 085,24	317 008 171,80
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	18 032 342,56	18 032 342,43	23 682 615,95	0,00	0,00	0,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyrityksissä	77 767,78	77 767,78	77 767,78	943 492,76	943 492,76	888 288,83
Muut kiinteistöosakkeet	8 781 606,37	9 174 789,11	14 166 211,03	45 996 490,72	46 389 673,46	53 971 811,34
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	15 762 257,69	15 762 257,69	15 762 257,69	0,00	0,00	0,00
	266 970 014,86	294 712 748,71	365 376 428,39	270 980 645,04	297 714 251,46	371 868 271,97
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	41 163 478,34	41 163 478,34	41 163 478,34	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset	73 973 000,01	73 973 000,01	73 973 000,01	0,00	0,00	0,00
	115 136 478,35	115 136 478,35	115 136 478,35	0,00	0,00	0,00
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	40 257 156,42	40 257 156,42	45 572 165,10	26 031 162,74	26 031 162,74	26 031 162,74
Rahoitusmarkkinavälineet	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	407 493,34	407 493,34	407 493,34
	44 257 156,42	44 257 156,42	49 572 165,10	28 438 656,08	28 438 656,08	28 438 656,08
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	882 672 192,51	882 672 192,51	1 032 548 567,67	892 960 476,63	892 960 476,63	1 046 500 695,51
Rahoitusmarkkinavälineet	958 752 898,24	958 752 898,24	989 016 732,95	979 480 719,74	979 480 719,74	1 006 899 257,41
Kiinnelainasaamiset	174 044 238,03	174 044 238,03	174 044 238,02	192 777 970,59	192 777 970,59	192 777 970,63
Muut lainasaamiset	142 109 989,71	142 109 989,71	142 109 989,73	132 934 912,03	132 934 912,03	132 576 945,06
Talletukset	11 565 073,75	11 565 073,75	11 565 073,75	7 500 000,00	7 500 000,00	7 500 000,00
	2 169 144 392,24	2 169 144 392,24	2 349 284 602,12	2 205 654 078,99	2 205 654 078,99	2 386 254 868,61
	2 595 508 041,87	2 623 250 775,72	2 879 369 673,96	2 505 073 380,11	2 531 806 986,53	2 786 561 796,66

LähiTapiola Henkiyhtiö -konserni yhdistellään LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen ensimmäisen kerran vuoden 2016 tilinpäätöksessä. LähiTapiola-ryhmän johtava yritys on LähiTapiola Vahinkoyhtiö. Sijoitukset on jaoteltu konsernitileille vuonna 2016 LähiTapiola-ryhmän konserniryhmittelyn mukaisesti.

Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva

hankintameno sisältää:

Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-)

jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoerotusta

-6 024 365,40

-6 761 115,94

Kirjanpitoarvo sisältää

Tuloutettuja arvonorotuksia

11 423 820,01

10 414 692,45

Muita arvonorotuksia

16 318 913,97

16 318 913,97

26 733 606,42

Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)

256 118 898,24

254 754 810,13

K5.2. Ei-suojaavien johdannaisten käypä arvo ja arvostusero

Johdannaissopimukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Muut saamiset						
Johdannaiskaupan annetut vakuudet	0,00	0,00	0,00	582 041,56	582 041,56	582 041,56
Muut velat						
Johdannaiskaupan saadut vakuudet	0,00	0,00	0,00	-1 050 000,00	-1 050 000,00	-1 050 000,00
Muut siirtosaamiset ja -velat						
Futuuri- ja termiinisopimukset	-543 043,07	-543 043,07	-428 138,99	-298 262,46	-298 262,46	818 895,72
	-543 043,07	-543 043,07	-428 138,99	-766 220,90	-766 220,90	350 937,28
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			114 904,08			1 117 158,18

K6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:

	2016 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2016 Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä
Hankintameno 1.1.	331 897 362,43	0,00
Edellisenä vuonna loppuunpoistetut	-10 494 726,78	0,00
Lisäykset	25 081,54	0,00
Vähennykset	-40 895 585,29	0,00
Siirrot erien välillä	18 553 252,22	15 762 257,69
Hankintameno 31.12.	299 085 384,12	15 762 257,69
Kertyneet poistot 1.1.	-35 754 553,59	
Edellisenä vuonna loppuunpoistetut	10 494 726,78	
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	804 818,51	
Tilikauden poistot	-3 209 869,21	
Kertyneet poistot 31.12.	-27 664 877,51	
Arvon alentumiset 1.1.	-25 162 163,65	
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	5 259 414,08	
Tilikauden arvonalentumiset	-1 253 000,00	
Arvon alentumisten palautukset	943 000,00	
Arvon alentumiset 31.12.	-20 212 749,57	
Arvonkorotukset 1.1.	26 733 606,42	
Siirrot erien välillä	1 009 127,56	
Arvonkorotukset 31.12.	27 742 733,98	
Kirjanpitoarvo 31.12.	278 950 491,02	15 762 257,69

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet:

	2016
Jäljellä oleva hankintameno	1 129 832,42
Kirjanpitoarvo	1 129 832,42
Käypä arvo	1 293 372,25

K7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisy yrityksissä

	2016	2015
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	41 196 168,12	0,00
Hankintameno 31.12.	41 196 168,12	0,00
Arvon alentumiset 1.1.	0,00	0,00
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-32 689,78	0,00
Arvon alentumiset 31.12.	-32 689,78	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	41 163 478,34	0,00
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Siirrot erien välillä	73 973 000,01	0,00
Hankintameno 31.12.	73 973 000,01	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	73 973 000,01	0,00
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisy yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	27 179 143,74	29 380 168,96
Lisäykset	9 308 941,36	3 016 936,24
Vähennykset	-659 416,09	-646 500,00
Siirrot erien välillä	15 078 803,50	-4 571 461,46
Hankintameno 31.12.	50 907 472,51	27 179 143,74
Arvon alentumiset 1.1.	-1 147 980,99	-6 642 432,26
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	-9 386 835,10	4 571 461,60
Tilikauden arvonalentumiset	-115 500,00	0,00
Arvon alentumisten palautukset	0,00	922 989,67
Arvon alentumiset 31.12.	-10 650 316,09	-1 147 980,99
Kirjanpitoarvo 31.12.	40 257 156,42	26 031 162,75
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisy yrityksiltä		
Hankintameno 1.1.	2 407 493,34	4 400 000,00
Lisäykset	2 000 000,00	2 000 000,00
Vähennykset	0,00	-4 455 253,33
Siirrot erien välillä	-407 493,34	462 746,67
Hankintameno 31.12.	4 000 000,00	2 407 493,34
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 000 000,00	2 407 493,34
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisy yrityksissä yhteensä		
Kirjanpitoarvo 31.12.	159 393 634,77	28 438 656,09

K7.1. Sijoitukset LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen kuuluvissa yrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva	Tampere	3,60	35 463 119,93	2 485 489,98
LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy -konserni	Espoo	50,00	9 916 722,73	2 685 825,54
LähiTapiola Palvelut Oy	Espoo	15,60	18 009 833,34	844 406,06
LähiTapiola Varainhoito Oy	Espoo	19,40	22 382 004,23	4 279 075,80
Tieto-Tapiola Oy	Espoo	33,33	3 006 494,08	1 263 287,92
Vakuutusneuvonta Aura Oy	Espoo	33,33	10 729,40	0,00
Vakuutusneuvonta Pohja Oy	Espoo	33,33	10 672,17	0,00
LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky	Espoo	43,10	54 401 226,75	-265 857,25
LähiTapiola KR PK2 Ky -konserni	Espoo	10,00	21 109 491,63	-235 041,45
LähiTapiola Tontit I Ky	Espoo	22,51	43 120 555,38	1 904 541,10
LähiTapiola Pääomasijoitus GP Oy	Espoo	43,10	817,96	-47,33
LähiTapiola Tontit GP I Oy	Espoo	22,60	102 443,59	3 205,25
Yhteensä			207 534 111,19	12 964 885,62

LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön konserniin kuuluu lisäksi 25 (2015 28 kpl) asunto- ja kiinteistöyhtiötä.

K7.2. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Pihlajalinna Oy	Helsinki	7,85	97 769 631,24	8 048 602,15
S-Pankki Oy	Helsinki	3,50	401 315 202,34	17 282 743,39
Seligson & Co Oy	Helsinki	11,20	10 205 280,34	1 480 002,97
Glasnost Oy	Espoo	33,33	1 323 179,82	14 174,69
Pohja-yhtymä Oy	Espoo	23,73	3 601 290,51	105 680,65
Yhteensä			514 214 584,25	26 931 203,85

LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön konserniin kuuluu lisäksi osakkuusyhtiönä 3 (2015 3 kpl) kiinteistöyhtiötä.

K7.3. Muut sijoitukset

31.12.2016

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut					
Amer- Sports Oyj	0,18	209 164,00	1 507 571,43	5 287 665,92	Suomi
Huhtamäki Oyj	0,14	155 000,00	5 468 400,00	5 468 400,00	Suomi
Kone Oyj B	0,04	185 000,00	3 387 657,32	7 875 450,00	Suomi
Nokia Oyj	0,02	1 113 000,00	5 106 444,00	5 106 444,00	Suomi
Stockmann Oyj B	0,20	144 003,00	1 016 661,18	1 016 661,18	Suomi
Stora Enso R	0,11	695 000,00	5 548 052,40	7 095 950,00	Suomi
Vaisala Oyj A	0,80	145 891,00	3 957 694,14	4 916 526,70	Suomi
Muut		507 191,00	205 043,27	205 043,27	
Yhteensä		3 154 249,00	26 197 523,74	36 972 141,07	
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
Diacor terveystalvet Oy	3,75	844,00	3 362 960,00	3 362 960,00	Suomi
Visedo Oy C	3,90	145 953,00	999 996,98	999 996,98	Suomi
Muut		18 069 690,59	4 631 078,43	4 694 047,55	
Yhteensä		18 216 487,59	8 994 035,41	9 057 004,53	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut					
ABB Ltd	0,01	223 000,00	3 489 182,48	4 460 415,31	Sveitsi
AbbVie Inc	0,01	123 000,00	6 581 409,43	7 306 953,80	Yhdysvallat (USA)
Adecco SA	0,07	113 200,00	7 025 588,97	7 025 588,97	Sveitsi
Allstate Corp/The	0,03	93 000,00	5 685 334,33	6 539 379,57	Yhdysvallat (USA)
Amazon.com Inc	0,00	8 000,00	5 691 072,95	5 691 072,95	Yhdysvallat (USA)
AstraZeneca PLC	0,01	115 000,00	5 960 341,28	5 960 341,28	Iso-Britannia
Automatic Data Processing Inc	0,02	72 000,00	5 799 908,01	7 020 358,60	Yhdysvallat (USA)
Axa Sa	0,01	298 000,00	5 902 378,24	7 147 530,00	Ranska
BASF SE	0,01	57 000,00	3 860 870,81	5 033 670,00	Saksa
Bayer AG	0,01	56 000,00	4 118 429,20	5 551 280,00	Saksa
BorgWarner Inc	0,06	129 000,00	4 248 268,99	4 826 638,84	Yhdysvallat (USA)
Bunzl PLC	0,06	200 000,00	4 926 534,14	4 926 534,14	Iso-Britannia
Carl Zeiss Meditec AG	0,19	155 759,00	2 946 298,11	5 451 565,00	Saksa
Cellnex Telecom SAU	0,11	260 000,00	3 552 900,00	3 552 900,00	Espanja
Cognizant Technology Solutions Corp	0,02	117 000,00	6 171 034,71	6 219 058,91	Yhdysvallat (USA)
Compass Group PLC	0,02	345 000,00	5 218 984,41	6 048 319,28	Iso-Britannia
Continental Ag	0,01	30 000,00	5 511 000,00	5 511 000,00	Saksa
Danske Bank A/S	0,03	274 000,00	6 917 887,42	7 894 490,48	Tanska
Deutsche Telekom AG	0,01	386 000,00	6 170 489,40	6 313 030,00	Saksa
East West Bancorp Inc	0,12	167 000,00	5 460 323,20	8 052 945,64	Yhdysvallat (USA)
F5 Networks Inc	0,07	46 000,00	4 652 496,01	6 315 453,94	Yhdysvallat (USA)
Gemalto NV	0,08	71 400,00	3 921 288,00	3 921 288,00	Ranska
Heineken NV	0,02	107 000,00	7 177 930,74	7 624 820,00	Alankomaat
Henkel Kgaa -Vorzug	0,04	70 000,00	7 134 777,10	7 927 500,00	Saksa
Hennes & Mauritz Ab B	0,01	197 000,00	4 136 229,13	5 225 836,17	Ruotsi
Honeywell International Inc	0,01	60 000,00	5 365 548,01	6 594 251,02	Yhdysvallat (USA)
ING Groep NV	0,02	582 000,00	6 926 473,91	7 781 340,00	Alankomaat
Innogy SE	0,02	100 000,00	3 301 000,00	3 301 000,00	Saksa
Kroger Co/The	0,02	198 000,00	5 999 473,48	6 482 288,21	Yhdysvallat (USA)
Lloyds Tsb Group Plc	0,01	8 276 000,00	6 042 336,42	6 042 336,42	Iso-Britannia
Medtronic Inc	0,01	93 300,00	4 872 481,67	6 304 676,03	Irlanti
National Grid PLC	0,02	566 000,00	4 928 383,23	6 290 798,66	Iso-Britannia
Novartis Ag	0,00	97 000,00	6 693 081,29	6 693 081,29	Sveitsi
PepsiCo Inc	0,01	88 000,00	5 223 658,74	8 734 882,84	Yhdysvallat (USA)
SGS SA	0,04	3 330,00	5 966 622,34	6 424 955,77	Sveitsi
Schlumberger Ltd	0,00	64 000,00	4 502 564,90	5 097 049,62	Curaçao
Snap-on Inc	0,08	45 000,00	6 320 875,98	7 311 592,83	Yhdysvallat (USA)
TeliaSonera Ab	0,02	1 062 000,00	4 071 708,00	4 071 708,00	Ruotsi
Total Sa	0,01	156 000,00	7 033 477,95	7 600 320,00	Ranska
Unilever Nv -CVA	0,01	166 000,00	5 922 436,41	6 493 090,00	Alankomaat
United Technologies Corp	0,01	63 500,00	4 054 932,31	6 603 614,46	Yhdysvallat (USA)

Visa Inc	0,00	80 000,00	5 921 259,84	5 921 259,84	Yhdysvallat (USA)
Vodafone Group Plc	0,01	2 175 000,00	5 076 896,80	5 076 896,80	Iso-Britannia
WPP PLC	0,02	271 000,00	3 201 462,47	5 748 043,64	Iso-Britannia
Muut		10,00	491 754,24	2 315 918,79	
Yhteensä		17 859 499,00	234 177 385,05	272 437 075,10	

Ulkomaiset yhtiöt, noteeraamattomat

Muut	3 083,00	246 923,08	361 999,53	
Yhteensä	3 083,00	246 923,08	361 999,53	

Sijoitusrahastot

BNP Paribas Global Senior Corporate Loans	14 302 469,46	14 302 469,46	Ranska
ISAM Systematic Trend (Class Q)	4 957 634,76	4 992 696,61	Caymansaaret
Lynx Fund	4 945 340,97	4 970 061,72	Ruotsi
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A	4 873 311,83	6 861 893,13	Suomi
LähiTapiola High Yield A	52 813 865,98	80 596 027,20	Suomi
LähiTapiola Hyvinvointi A	2 948 862,00	8 092 295,32	Suomi
LähiTapiola Infra A	4 840 728,34	6 632 938,94	Suomi
LähiTapiola Japani A	7 916 995,82	8 840 518,00	Suomi
LähiTapiola Kasvu A	3 791 259,76	6 213 583,96	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A	56 000 000,00	59 230 545,74	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A	6 831 289,38	9 854 472,32	Suomi
LähiTapiola Kuluttaja A	2 405 461,68	5 948 394,83	Suomi
LähiTapiola Osinko A	4 446 350,74	6 760 727,72	Suomi
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A	25 335 010,63	28 840 225,48	Suomi
LähiTapiola Suoja A	5 002 636,36	5 581 060,76	Suomi
LähiTapiola USA A	2 587 106,29	5 607 844,01	Suomi
LähiTapiola Yrityskorko A	21 099 401,42	28 586 810,85	Suomi
Natixis Loomis Sayles Senior Loan Fund	10 000 000,00	10 921 070,06	Luxemburg
Pimco Socially Responsible EM Bond Fund I-EUR HA	18 000 000,00	18 844 157,87	Irlanti
Transtrend Fund Alliance - OmniTrend (EUR)	5 000 000,00	5 177 356,41	Luxemburg
Winton Diversified Fund Lux-B Eur May 2016 series	5 000 000,00	5 007 548,65	Luxemburg
Yhteensä	263 097 725,42	331 862 699,04	

Pääomasijoitusrahastot

Aberdeen European Shopping Property Fund SICAV	644 209,74	644 209,74	Luxemburg
Aberdeen Property Funds SICAV Pan-Nordic	3 354 642,28	3 354 642,28	Luxemburg
Altor Fund III	4 149 769,86	4 149 769,86	Jersey
Altor Fund IV (No.2) AB	2 144 089,49	2 144 089,49	Ruotsi
Apax Europe VII - B, L.P.	3 312 497,27	3 312 497,27	Iso-Britannia
Apax VIII - A L.P.	9 147 376,66	11 472 553,33	Guernsey
Armada Mezzanine IV Ky	2 162 753,93	2 213 747,97	Suomi
AXA LBO Fund V Core	6 988 190,71	8 866 306,00	Ranska
AXA LBO Fund V Supplementary	1 882 450,00	1 882 450,00	Ranska
Beechbrook Mezzanine II L.P.	5 805 952,36	5 805 952,36	Iso-Britannia
Beechbrook Private Debt III L.P.	1 240 501,21	1 240 501,21	Iso-Britannia
Beechbrook UK SME Credit I L.P.	2 121 288,08	2 121 288,08	Iso-Britannia
Bow mark Capital Partners IV, L.P.	2 772 853,24	3 969 680,44	Iso-Britannia
Bow mark Capital Partners V, L.P.	2 409 534,21	2 409 534,21	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe III, L.P.	2 105 848,00	2 105 848,00	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe IV F L.P.	3 634 232,21	4 123 819,90	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe V A L.P.	2 813 102,80	2 829 851,00	Iso-Britannia

Capvis Equity III L.P.	2 165 700,00	2 165 700,00 Jersey
Capvis Equity IV LP	1 667 838,89	1 667 838,89 Jersey
Crescent Mezzanine Partners VI, L.P.	11 883 501,96	15 277 639,69 Yhdysvallat (USA)
Dasos Timberland Fund II	12 969 695,44	13 103 545,22 Luxemburg
eQ PE V/III North LP	575 086,00	575 086,00 Suomi
European Added Value Fund, L.P.	989 309,01	989 309,01 Iso-Britannia
FPCI Indigo Capital	6 091 273,25	6 190 031,43 Ranska
FSN Capital V L.P.	651 366,55	651 366,55 Jersey
Gresham 4A	609 684,88	609 684,88 Iso-Britannia
ICG Europe Fund V	13 714 825,24	15 572 707,74 Jersey
ICG Senior Debt Partners Fund	7 890 396,16	7 890 396,16 Luxemburg
ICG Senior Debt Partners Fund 2	7 041 653,78	7 088 552,84 Luxemburg
ICG-Longbow UK Real Estate Debt Investments III S.á.r.l.	12 776 952,40	12 776 952,40 Luxemburg
Indigo Capital V L.P.	966 362,48	966 362,48 Iso-Britannia
Industri Kapital 2007 Limited Partnership III	1 317 211,17	1 317 211,17 Jersey
Juuri Rahasto I Ky	1 576 846,77	1 576 846,77 Suomi
KSK Parking I Ky	7 200 000,00	7 200 000,00 Suomi
KSK Redi Ky	10 800 000,00	10 800 000,00 Suomi
Lindsay Goldberg III L.P.	6 564 726,65	8 098 819,85 Yhdysvallat (USA)
LähiTapiola Asuntorahasto Prime Ky	15 675 878,92	16 347 867,79 Suomi
LähiTapiola Asuntosijoitus Suomi Ky	12 128 168,08	12 903 247,59 Suomi
M&G Real Estate Debt Fund II, L.P.	9 120 769,17	9 120 769,17 Guernsey
MB Equity Fund IV Ky	5 022 651,30	7 007 272,00 Suomi
MezzVest Co-Invest III, L.P.	2 458 221,30	2 550 706,00 Jersey
MezzVest III, L.P.	9 900 812,43	10 202 131,06 Jersey
NB Private Debt Fund II LP	4 385 841,00	4 385 841,00 Yhdysvallat (USA)
NB Private Equity Credit Opportunities Fund LP	1 598 812,47	1 795 057,39 Yhdysvallat (USA)
NegaWatt	868 864,30	868 864,30 Suomi
Energiatohokkuusrahasto 2 Ky		
Nexit INFOCOM II L.P.	4 238 494,51	4 238 494,51 Guernsey
Nordic Mezzanine Fund III Limited Partnership	3 862 147,41	4 242 125,82 Iso-Britannia
Partners Group U.S. Venture 2004, L.P.	876 530,82	1 155 365,01 Yhdysvallat (USA)
PBW II Real Estate Fund S.A.	2 622 000,00	2 622 000,00 Luxemburg
Real Estate Debt & Secondaries Ky	3 348 910,95	3 571 334,83 Suomi
Russian and Baltics Retail Properties Ky	4 960 000,00	4 960 000,00 Suomi
Siguler Guff Small Business Credit Opportunities Fund LP	4 621 952,38	4 621 952,38 Yhdysvallat (USA)
Tapiola KR I Ky	19 968 057,13	19 968 057,13 Suomi
Tapiola KR III Ky	37 228 842,70	37 228 842,70 Suomi
The Fourth Cinven Fund (No. 4) Limited Partnership	1 151 922,00	1 151 922,00 Iso-Britannia
The Triton Fund III L.P.	5 365 224,00	5 586 002,67 Jersey
Tikehau Direct Lending III	5 907 764,20	5 919 871,22 Luxemburg
Top Tier Venture Capital III, L.P.	2 561 129,90	2 561 129,90 Yhdysvallat (USA)
Top Tier Venture Capital IV, L.P.	2 865 551,90	5 394 974,36 Yhdysvallat (USA)
TPG Partners VI, LP	10 181 479,30	13 615 696,80 Yhdysvallat (USA)
TPG Partners VII, L.P.	2 901 750,79	3 025 483,35 Yhdysvallat (USA)
TuuliTapiola Ky	5 546 554,60	5 546 554,60 Suomi
VSS Structured Capital Parallel III, L.P.	2 471 832,84	2 471 832,84 Yhdysvallat (USA)
Muut	3 976 712,73	11 629 459,76
Yhteensä	349 958 599,81	381 857 648,40
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä	39 233 318,59	882 672 192,51
		1 032 548 567,67

K7.4. Sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevat sijoitukset

31.12.2016

Arvopaperi	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo Kotivaltio
Osakkeet		
Aspo Oyj	785 280,00	785 280,00 Suomi
Fortum Oyj	1 054 736,87	1 054 736,87 Suomi
Kesko B	557 177,80	557 177,80 Suomi
Kone B	627 226,38	627 226,38 Suomi
Neste Oil Oyj	504 393,50	504 393,50 Suomi
Nokia Oyj	2 179 676,80	2 179 676,80 Suomi
Nordea	2 240 846,10	2 240 846,10 Suomi
Outokumpu Oyj	502 441,39	502 441,39 Suomi
Outotec Oyj	572 183,04	572 183,04 Suomi
Privanet Group Oyj	1 016 636,00	1 016 636,00 Suomi
Sampo Oyj A	1 240 135,62	1 240 135,62 Suomi
Statoil ASA	541 101,14	541 101,14 Norja
Stora Enso Oyj R	644 383,73	644 383,73 Suomi
Telia Company Ab	823 128,07	823 128,07 Suomi
UPM-Kymmene Oyj	710 773,02	710 773,02 Suomi
Muut	15 202 662,33	15 202 662,33
Yhteensä	29 202 781,79	29 202 781,79

Sijoitusrahastot

BSF Multi-Manager Alt. Strat. Fund I2 EUR Hedged	7 773 541,55	7 773 541,55 Luxemburg
DB X-Trackers Euro Stoxx 50 ETF DR	4 952 061,61	4 952 061,61 Saksa
EAI Residential asuntorahasto 2015	1 146 960,00	1 146 960,00 Suomi
eQ Euro Investment Grade 1 K	1 210 847,80	1 210 847,80 Suomi
eQ Eurooppa Osinko 1 K	504 815,14	504 815,14 Suomi
eQ High Yield 1 K	1 014 368,00	1 014 368,00 Suomi
eQ Hoivakiinteistöt 1 T	13 578 406,98	13 578 406,98 Suomi
eQ Kehittyvä Aasia 1 K	728 464,30	728 464,30 Suomi
eQ Kehittyvät Markkinat Osinko 1 K	2 015 798,43	2 015 798,43 Suomi
eQ Liikekiinteistöt 1 T	12 687 074,90	12 687 074,90 Suomi
eQ Mandaatti 2 K	529 263,84	529 263,84 Suomi
eQ Rahamarkkina 1 K	519 904,29	519 904,29 Suomi
eQ USA Indeksi 1 K	1 159 114,00	1 159 114,00 Suomi
Evli Emerging Frontier B	5 657 618,42	5 657 618,42 Suomi
Evli Eurooppa B	14 894 956,78	14 894 956,78 Suomi
Evli GEM B	6 671 869,66	6 671 869,66 Suomi
Evli High Yield Yrityslaina B	31 123 342,26	31 123 342,26 Suomi
Evli Investment Grade Yrityslaina B	1 904 577,04	1 904 577,04 Suomi
Evli Kehittyvät Markkinat Yrityslaina B	12 627 257,84	12 627 257,84 Suomi
Evli Likvidi B	4 581 805,81	4 581 805,81 Suomi
Evli Lyhyt Yrityslaina B	44 342 435,69	44 342 435,69 Suomi
Evli Maailma B	782 084,77	782 084,77 Suomi
Evli Osakefaktori Eurooppa B	7 828 068,98	7 828 068,98 Suomi
Evli Osakefaktori USA B	8 321 037,41	8 321 037,41 Suomi
Evli Pohjois-Amerikka B	1 150 146,65	1 150 146,65 Suomi
Evli Pohjoismaat B	3 181 357,20	3 181 357,20 Suomi
Evli Ruotsi Pieniyhtiöt B	3 716 632,27	3 716 632,27 Suomi

Evli Suomi Pieniyhtiöt B	6 481 551,65	6 481 551,65 Suomi
Evli Taktinen Alfa-Korko B	3 265 324,92	3 265 324,92 Suomi
Evli Varainhoito 40 B	675 323,92	675 323,92 Suomi
Evli Varainhoito 75 B	1 987 687,83	1 987 687,83 Suomi
Hyesrättsfonden 3 BTA PR 140826	2 129 147,40	2 129 147,40 Ruotsi
Invesco Pan European Structured Equity Acc EUR	5 359 666,78	5 359 666,78 Luxemburg
iShares \$ HY Corporate Bond	642 227,50	642 227,50 Luxemburg
iShares \$ Short Duration HY Corporate Bond UCITS	541 755,15	541 755,15 Yhdysvallat (USA)
iShares Core S&P 500 UCITS ETF	14 297 022,06	14 297 022,06 Saksa
JPM Emerging Markets Small Cap Acc EUR	5 805 142,22	5 805 142,22 Luxemburg
Kiinteistösijoituskori	16 444 890,98	16 444 890,98 Suomi
Korkovarainhoitosalkku	5 461 761,04	5 461 761,04 Suomi
LähiTapiola 2020 A	84 527 139,78	84 527 139,78 Suomi
LähiTapiola 2025 A	146 069 628,52	146 069 628,52 Suomi
LähiTapiola 2035 A	64 486 015,65	64 486 015,65 Suomi
LähiTapiola 2045 A	15 578 155,51	15 578 155,51 Suomi
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A	10 364 924,27	10 364 924,27 Suomi
LähiTapiola Asuntosij. Suomi	5 980 011,12	5 980 011,12 Suomi
LähiTapiola Asuntosijoitus	15 493 576,49	15 493 576,49 Suomi
LähiTapiola Asuntosijoitus Prime	30 459 932,16	30 459 932,16 Suomi
LähiTapiola Eurooppa A	25 680 408,57	25 680 408,57 Suomi
LähiTapiola High Yield A	9 132 600,41	9 132 600,41 Suomi
LähiTapiola Hyvinvointi A	27 020 149,83	27 020 149,83 Suomi
LähiTapiola Indeksivarainh. 25	5 249 200,04	5 249 200,04 Suomi
LähiTapiola Indeksivarainh. 50	6 070 976,11	6 070 976,11 Suomi
LähiTapiola Infra A	5 216 399,59	5 216 399,59 Suomi
LähiTapiola Japani A	2 161 224,45	2 161 224,45 Suomi
LähiTapiola Kassakorko A	2 961 106,15	2 961 106,15 Suomi
LähiTapiola Kasvu A	11 334 315,08	11 334 315,08 Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A	5 224 094,18	5 224 094,18 Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A	31 994 368,60	31 994 368,60 Suomi
LähiTapiola Korko 100 A	1 385 536,98	1 385 536,98 Suomi
LähiTapiola Korkomaaailma A	39 693 195,52	39 693 195,52 Suomi
LähiTapiola Kuluttaja A	22 958 556,93	22 958 556,93 Suomi
LähiTapiola Lyhytkorko A	8 606 379,18	8 606 379,18 Suomi
LähiTapiola Maaailma 20 A	23 665 729,92	23 665 729,92 Suomi
LähiTapiola Maaailma 50 A	60 318 052,42	60 318 052,42 Suomi
LähiTapiola Maaailma 80 A	69 205 343,43	69 205 343,43 Suomi
LähiTapiola Metsäsijoitus	3 288 083,36	3 288 083,36 Suomi
LähiTapiola Momentum	10 589 037,07	10 589 037,07 Suomi
LähiTapiola Osinko A	1 137 234,18	1 137 234,18 Suomi
LähiTapiola Osinko Suomi A	14 333 336,28	14 333 336,28 Suomi
LähiTapiola Pitkäkorko A	12 232 010,39	12 232 010,39 Suomi
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A	3 678 259,36	3 678 259,36 Suomi
LähiTapiola Skandinavia A	1 076 850,46	1 076 850,46 Suomi
LähiTapiola Suoja A	1 501 521,95	1 501 521,95 Suomi
LähiTapiola Tapiolan Keskus	2 081 710,88	2 081 710,88 Suomi
LähiTapiola Toimitila	651 632,04	651 632,04 Suomi
LähiTapiola USA A	10 923 944,79	10 923 944,79 Suomi
LähiTapiola Viisas	20 471 446,61	20 471 446,61 Suomi
LähiTapiola Vrh Nordic Plus	18 303 584,70	18 303 584,70 Suomi
LähiTapiola Yrityskorko A	6 872 839,42	6 872 839,42 Suomi
Osakevarainhoitosalkku	1 106 631,38	1 106 631,38 Suomi
PYN Elite A - EUR	871 560,72	871 560,72 Suomi
PYN ELITE ERIK.SIJ.RAHASTO	614 874,96	614 874,96 Suomi

Seligson Aasia A	3 360 295,02	3 360 295,02 Suomi
Seligson Euro-obligaatio	1 045 401,35	1 045 401,35 Suomi
Seligson Eurooppa -indeksirahasto A	6 316 189,92	6 316 189,92 Suomi
Seligson Glb Top 25 Brands -A	14 498 633,26	14 498 633,26 Suomi
Seligson Global Top 25 Pharmaceuticals A	12 843 956,05	12 843 956,05 Suomi
Seligson Phoebus - A	1 646 609,77	1 646 609,77 Suomi
Seligson Phoenix A	1 026 908,97	1 026 908,97 Suomi
Seligson Pohjois-Amerikka -indeksirahasto A	2 048 818,89	2 048 818,89 Suomi
Seligson Rahamarkkina AAA	1 891 943,60	1 891 943,60 Suomi
Seligson Russian Pros Euro A	9 759 213,45	9 759 213,45 Suomi
Seligson Suomi-indeksirahasto	9 894 366,61	9 894 366,61 Suomi
Slättö IV AB	3 131 099,12	3 131 099,12 Ruotsi
SPDR Gold Shares	577 217,64	577 217,64 Yhdysvallat (USA)
S-Sijoituskori Kohtuullinen	5 339 577,10	5 339 577,10 Suomi
S-Sijoituskori Rohkea	566 738,55	566 738,55 Suomi
S-Sijoituskori Varovainen	7 508 976,11	7 508 976,11 Suomi
Suojavarainhoito 10	7 556 942,26	7 556 942,26 Suomi
Suojavarainhoito 15	2 930 593,84	2 930 593,84 Suomi
Suojavarainhoito 20	1 032 114,90	1 032 114,90 Suomi
Suojavarainhoito 25	1 105 384,06	1 105 384,06 Suomi
Suojavarainhoito 5	1 512 454,13	1 512 454,13 Suomi
Suomi Plus -varainhoito	37 403 384,00	37 403 384,00 Suomi
TOP-indeksivarainhoito 25	1 216 644,00	1 216 644,00 Suomi
TOP-indeksivarainhoito 50	1 223 040,00	1 223 040,00 Suomi
Varainhoito 100	24 561 185,02	24 561 185,02 Suomi
Varainhoito 25	2 804 988,75	2 804 988,75 Suomi
Varainhoito 50	8 740 627,08	8 740 627,08 Suomi
Varainhoito 75	5 394 906,57	5 394 906,57 Suomi
Varainhoitosalkku 10	64 876 345,02	64 876 345,02 Suomi
Varainhoitosalkku 30	161 420 296,51	161 420 296,51 Suomi
Varainhoitosalkku 50	83 895 609,74	83 895 609,74 Suomi
Varainhoitosalkku 70	22 085 917,99	22 085 917,99 Suomi
Varainhoitosalkku 90	2 277 081,08	2 277 081,08 Suomi
Vauras 100	1 135 103,53	1 135 103,53 Suomi
Vauras 25	73 531 252,36	73 531 252,36 Suomi
Vauras 50	35 422 523,29	35 422 523,29 Suomi
Vauras 75	5 617 419,91	5 617 419,91 Suomi
Yksilöllinen varainhoito 30	19 956 901,93	19 956 901,93 Suomi
Yksilöllinen varainhoito 50	2 026 360,00	2 026 360,00 Suomi
Yrityslaina Plus	912 029,78	912 029,78 Suomi
Ålandsbanken Asuntorahasto C	3 144 260,49	3 144 260,49 Suomi
Ålandsbanken Cash Manager B	847 340,75	847 340,75 Suomi
ÅLANDSBANKEN EURO BOND-B	875 811,54	875 811,54 Suomi
Ålandsbanken Euro High Yield B	573 110,79	573 110,79 Suomi
Ålandsbanken Europe Value B	554 966,52	554 966,52 Suomi
Muut	18 583 267,61	18 583 267,61
Yhteensä	1 772 940 701,37	1 772 940 701,37

Rahoitusmarkkinavälineet

Evli Eurooppa Bonus IV Sertifikaatti	540 450,00	540 450,00 Suomi
Muut	12 308 975,18	12 308 975,18
Yhteensä	12 849 425,18	12 849 425,18

K8.1. Muut lainasaamiset vakuuden mukaan eriteltynä

	2016	2015
Muut lainasaamiset, vakuutuskirja	353 149,72	436 096,13
Muu vakuus	89 324 729,37	54 189 606,73
Jäljellä oleva hankintameno	89 677 879,09	54 625 702,86
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	52 432 110,62	78 309 209,17
Muut lainasaamiset yhteensä	142 109 989,71	132 934 912,03

K9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Konserni- liikearvo
Hankintameno 1.1.	31 300 446,57	0,00
Lisäykset	957 259,48	27 981,00
Siirrot erien välillä	2 875 844,92	0,00
Hankintameno 31.12.	35 133 550,97	27 981,00
Kertyneet poistot 1.1.	-14 583 235,05	0,00
Tilikauden poistot	-5 372 857,00	-27 981,00
Kertyneet poistot 31.12.	-19 956 092,05	-27 981,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	15 177 458,92	0,00

Kalusto

Hankintameno 1.1.	3 457 180,79	
Lisäykset	95 684,69	
Vähennykset	-22 397,70	
Siirrot erien välillä	-78 006,03	
Hankintameno	3 452 461,75	.
Kertyneet poistot 1.1.	-2 824 002,90	
Tilikauden poistot	-117 734,96	
Kertyneet poistot	-2 941 737,86	.
Kirjanpitoarvo	510 723,89	.

K10. Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset

	2016	2016	2015	2015
	Alkuperäinen	Käypä arvo	Alkuperäinen	Käypä arvo
	hankintameno	(=kirjanpitoarvo)	hankintameno	(=kirjanpitoarvo)
Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset				
Osakkeet ja osuudet	1 380 984 689,03	1 802 143 483,45	1 277 407 268,78	1 624 700 728,94
Rahoitusmarkkinavälineet	12 695 454,18	12 849 424,89	14 448 730,93	14 474 901,68
Saamiset vakuutusmaksunvälittäjiltä	134 007,89	134 007,89	856 053,76	856 053,76
Rahat ja pankkisaamiset	6 465 227,65	6 465 227,65	2 258 716,64	2 258 716,64
Kertyneet korot	150 852,40	150 852,40	111 257,44	111 257,44
Yhteensä	1 400 430 231,15	1 821 742 996,28	1 295 082 027,55	1 642 401 658,46
Etukäteen hankitut sijoitukset	22 367 385,52	21 371 671,56	46 771 799,98	48 076 761,46
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvulkaa vastaavat sijoitukset	1 378 062 845,63	1 800 371 324,72	1 248 310 227,57	1 594 324 897,00

Rahat ja pankki- yms saamiset sisältävät tilinpäätöshetkellä voimassa olevien maksettujen vakuutusten nettomaksuja, joita ei vielä ole sijoitettu.

6 599 235,54 3 114 770,40

K11.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2016	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2016
Pohjarahasto	4 482 208,24	0,00	0,00	4 482 208,24
Takuupääoma	37 585 505,12	0,00	0,00	37 585 505,12
Arvonkorotusrahasto	9 162 367,09	0,00	0,00	9 162 367,09
Varmuusrahasto	194 562 328,21	65 098 403,74	0,00	259 660 731,95
Käyttörahasto	1 172 446,83	0,00	-80 000,00	1 092 446,83
Verotusperusteisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	1 210 824,65	0,00	-184 547,52	1 026 277,13
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio	-21 227 808,96	-69 206 951,82	71 248 296,90	-19 186 463,88
Tilikauden voitto	69 088 759,79	59 465 728,06	-69 088 759,79	59 465 728,06
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja verotusperusteisten varausten muutoksesta	118 192,03	93 261,97	-118 192,03	93 261,97
	69 206 951,82	59 558 990,03	-69 206 951,82	59 558 990,03
Oman pääoman muutokset yhteensä	296 154 823,00	55 450 441,95	1 776 797,56	353 382 062,50

K11.2. Arvonkorotusrahaston erittely

	31.12.2016
Arvonkorotusrahasto 1.1.	9 162 367,09
Arvonkorotusrahasto 31.12.	9 162 367,09
Josta käyttöomaisuuteen liittyvää	9 162 367,09

K12. Tilinpäätössiirtojen kertymä

	2016	2015
Poistoero		
Poistoero 1.1.	1 892 280,60	2 019 673,61
Vähennykset	-238 444,20	-127 393,01
Poistoero 31.12.	<u>1 653 836,40</u>	<u>1 892 280,60</u>
Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä	<u>1 653 836,40</u>	<u>1 892 280,60</u>
Jaettu		
Omaan pääomaan	-1 212 061,32	-1 513 824,48
Vähemmistöosuuteen	-111 007,80	0,00
Laskennalliseen verovelkaan	-330 767,28	-378 456,12
Verokanta	20,00 %	20,00 %

K.13. Muut pakolliset varaukset

	2016	2015
Työttömyys turvan omavastuuvaraus	<u>184 252,33</u>	<u>184 252,33</u>
	<u>184 252,33</u>	<u>184 252,33</u>

K.14.1. Laskennalliset verosaamiset

	2016	2015
Poistoerosta johtuva laskennallinen verosaaminen	1 047 417,81	1 266 567,86

K.14.2. Laskennalliset verovelat

	2016	2015
Konsernin poistoerosta ja varausten jaosta aiheutunut laskennallinen verovelka	330 767,28	380 008,08

K15. Saamiset ja velat

K15.1. Saamisten erittely

	2016	2015
Saamiset omistusyhteisyrityksiltä		
Muut saamiset	<u>0,00</u>	<u>897,24</u>
	<u>0,00</u>	<u>897,24</u>

K15.2. Velkojen erittely

	2016	2015
Velat omistusyhteisyrityksille		
Muut velat	<u>42 844,50</u>	<u>65 908,02</u>
	<u>42 844,50</u>	<u>65 908,02</u>

K16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat taseen liitetiedot

	2016 Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	2016 Velan määrä	2015 Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	2015 Velan määrä
K16.1. Vakuudet				
Omien velkojen vakuudeksi				
Kiinteistökiinnitykset	71 476 224,00	8 299 715,73	26 503 480,00	2 993 028,33
	<u>71 476 224,00</u>	<u>8 299 715,73</u>	<u>26 503 480,00</u>	<u>2 993 028,33</u>
K16.2. Taseeseen sisältymättömät vastuusitoumukset ja vastuut				
Johdannaissopimukset		2016		2015
Valuuttajohdannaiset				
<i>Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>				
Kohde-etuus		-80 142 044,35		-57 044 601,84
Käypä arvo		-428 138,99		818 895,72
Vuokravastuut				
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä		3 680 539,92		3 157 309,32
Seuraavina vuosina maksettava määrä		<u>4 446 484,23</u>		<u>5 020 404,48</u>
		<u>8 127 024,15</u>		<u>8 177 713,80</u>
Arvonlisäverovastuut				
<i>Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyen</i>				
Osakkuusyritykset		0,00		-509 383,14
Yhteistoimintayritykset		<u>3 767 866,44</u>		<u>2 982 726,41</u>
		<u>3 767 866,44</u>		<u>2 473 343,27</u>
<i>Kiinteistöinvestointien arvonlisäverolain 120§:n mukainen tarkistusvastuu</i>				
- 10 v. tarkistuskausi				
Yhtiö		1 031 066,53		6 281 037,13
Muut ryhmän yritykset		<u>55 897 024,33</u>		<u>47 041 336,71</u>
		<u>56 928 090,86</u>		<u>53 322 373,84</u>
Muut vastuusitoumukset				
Merkintäsitoumukset		308 244 150,25		341 311 557,03
Myönnetty limiitti		<u>41 650 636,36</u>		<u>63 669 709,78</u>
		<u>349 894 786,61</u>		<u>404 981 266,81</u>

K17.1. Lähipiirilainat ja -liiketoimet (VYL 8 luku 11 § ja KPA 2 luku 7 b §)

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön lähipiirin muodostaa konserniin kuuluvat yritykset (liite 7.1 ja 7.2) sekä yhtiöt, joissa Henkiyhtiöllä huomattava vaikutusvalta (konsernirakenne toimintakertomuksessa). Yhtiöiden lisäksi lähipiiriin luetaan Henkiyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja tämän sijainen sekä johtoryhmän jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet ja yhtiöt, joissa edellä mainitut henkilöt käyttävät merkittävää äänivaltaa.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön lähipiirirekisteriin kuuluville myönnettyt lainat

Tytäryhtiöt	140 485 123,22
Osakkuusyritykset ja yhteisyritykset	77 689 432,72
Yhteisön tai sen emoyhtiön johtoon kuuluvat avainhenkilöt	0,00
Muut lähipiiriin kuuluvat osapuolet	0,00
	218 174 555,94

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Laina-aika on pääsääntöisesti 10-40 vuotta ja korko kiinteä.

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön vakuudet ja vastuusitoumukset LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden hyväksi on esitetty liitteellä 16. Muiden lähipiiriin kuuluvien hyväksi ei ole annettu vakuuksia eikä vastuusitoumuksia.

Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset on ilmoitettu liitteellä 3.

K17.2. Pääomalainat

Velkoja

Useita

Lainan pääoma

100.000.000 euroa

Pääasialliset

lainaehdot

Lainasopimus on voimassa 26.11.2024 saakka. Lainan ensimmäinen mahdollinen takaisinmaksupäivä on 26.11.2019, jonka jälkeen laina on mahdollista maksaa takaisin minä tahansa koronmaksupäivänä (26. marraskuuta), jos velallinen täyttää ne edellytykset, jotka takaisinmaksulle on lainsäädännössä asetettu.

Ensimmäistä takaisinmaksupäivää edeltävään päivään saakka lainan vuotuinen korko on 3,625 prosenttia. Jos velallinen ei maksa lainaa takaisin ensimmäisenä maksupäivänä, määräytyy lainan korko uudelleen. Ensimmäisestä takaisinmaksupäivästä lähtien korko on ensimmäisenä takaisinmaksupäivänä määräytyvä Euro 5-y Mid-Swap Rate lisättyinä 3,25 prosentin marginaalilla.

Pääoma voidaan palauttaa ja korkoa voidaan maksaa vain siltä osin kuin yhtiön vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistettavan tai sitä uudempaan tilinpäätökseen sisältyvän taseen mukaisen tappion määrän.

Jos korkoa ei voida maksaa, siirtyy se maksettavaksi aikaisintaan ensimmäisen sellaisen tilinpäätöksen jälkeen, jonka perusteella korkoa voidaan maksaa. Lisäksi yhtiö ei saa ajautua pääomien palautuksen jälkeen tilanteeseen, jossa yhtiön omat varat alittavat viranomaisen pääomavaatimuksen.

Pääomalainasopimuksen ehtoja voidaan muuttaa ainoastaan Finanssivalvonnan suostumuksella. Lainalla ei ole vakuutta.

Pääomalaina on Euroclear Finland Oy:n hoidossa.

Muut liitetiedot

Tulosanalyysi

	2016	2015	€1 000 Muutos
Vakuutusmaksutulo	419 620	421 457	-1 837
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset ja niiden oikaisut	234 108	263 640	-29 533
Maksetut korvaukset	-333 078	-299 017	-34 061
Vastuuvelan muutos ennen lisäetujen (asiakasetujen) ja tasoitusmäärän muutosta	-207 257	-240 806	33 549
Liikekulut	-47 831	-44 400	-3 431
Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut	0	0	0
Vakuutustekninen tulos ennen lisäetujen (asiakasetujen) ja tasoitusmäärän muutosta	65 561	100 874	-35 313
Muut tuotot ja kulut	-2 478	-2 397	-81
Osuus osakkuusyhtiön voitosta tai tappiosta	-54	2 971	-3 025
Liikevoitto	63 029	101 449	-71 896
Tasoitusmäärän muutos	10 274	-5 031	15 305
Lisäedut (asiakasedut)	-429	-10 198	9 770
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	72 874	86 219	-46 821
Tuloverot ja muut välittömät verot	-13 413	-16 611	3 198
Vähemmistöosuus	5	-520	524
Kauden voitto	59 466	69 089	-43 099
Liikevoitto	63 029	101 449	-71 896
Arvostuserojen muutos	362	-38 147	38 509
Kokonaistulos	63 390	63 302	-33 387

Tytäryritykset ja osakkuusyritykset

Tytäryritykset		Kotipaikka	Konsernin omistusosuus
Kiinteistö Oy	Helsingintie 22	Espoo	100,0 %
Kiinteistö Oy	Järvennuotta	Espoo	100,0 %
Kiinteistö Oy	Vantaanpohja	Espoo	100,0 %
Asunto Oy	Kuopion Pohjapuisto	Kuopio	100,0 %
Oy	Hamburger Börs Ab	Espoo	100,0 %
Kiinteistö Oy	Eteläespa 18	Espoo	100,0 %
Kiinteistö Oy	Kouvola Kauppalehti 12	Kouvola	66,6 %
Kiinteistö Oy	Fredrikinkatu 48	Espoo	90,0 %
Kiinteistö Oy	Mäkelänkatu 58	Espoo	90,0 %
Kiinteistö Oy	Elimäenkatu 12	Espoo	100,0 %
Kiinteistö Oy	Tapiola Garden	Espoo	100,0 %
Kiinteistö Oy	Vantaankulma	Espoo	62,1 %
Kiinteistö Oy	Vantaanportti	Espoo	62,1 %
Kiinteistö Oy	Vantaanpää	Espoo	62,1 %
Kiinteistö Oy	Tapiola Länsikulma	Espoo	100,0 %
Kiinteistö Oy	Panimonkatu 4	Espoo	100,0 %
Asunto Oy	Helsingin Radiokatu 17	Helsinki	100,0 %
Kiinteistö Oy	Lahden Vuorikatu	Espoo	80,9 %
Kiinteistö Oy	Runkivuori	Espoo	80,9 %
Asunto Oy	Espoon Pinova	Espoo	100,0 %
Kiinteistö Oy	Vantaan Teeritie 2	Vantaa	100,0 %
Kiinteistö Oy	Hyvinkään Maa	Espoo	100,0 %
Kiinteistö Oy	Tammimaa	Espoo	100,0 %
Oy	Tietotaitotalo	Espoo	100,0 %
Kiinteistö Oy	Väylän Varsi	Espoo	100,0 %
Osakkuusyritykset		Kotipaikka	Konsernin omistusosuus
Oy	Glasnost	Espoo	33,3 %
Oy	LähiTapiola Kiinteistövarainhoito -konserni	Espoo	50,0 %
Oy	LähiTapiola Pääomasijoitus GP	Espoo	43,1 %
Ky	LähiTapiola Pääomasijoitus I	Espoo	43,1 %
Oy	LähiTapiola Tontit GP I	Espoo	22,6 %
Ky	LähiTapiola Tontit I	Espoo	22,6 %
Kiinteistö Oy	Mariankatu 27	Kokkola	20,5 %
Oy	Pohja-yhtymä	Espoo	23,7 %
Oy	Tieto-Tapiola -konserni	Espoo	33,3 %
Oy	Vakuutusneuvonta Aura	Espoo	33,3 %
Oy	Vakuutusneuvonta Pohja	Espoo	33,3 %

LähiTapiola Henkiyhtiön tuloslaskelman ja taseen liitetiedot

Tuloslaskelman liitteet

1. Vakuutusmaksutulo

Ensivakuutus	2016			2015		
Henkivakuutus						
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	191 666 545,11			201 030 213,65		
Muu yksilöllinen henkivakuutus	47 488 584,28			43 443 746,76		
Sijoitussidonnainen kapitalisaatiosopimus	25 388 256,05			26 365 367,54		
Työntekijäin ryhmähenkivakuutus	10 069 595,14			11 590 212,19		
Muu ryhmähenkivakuutus	58 929 783,63	333 542 764,21		53 012 241,25	335 441 781,39	
Eläkevakuutus						
Sijoitussidonnainen yksilöllinen eläkevakuutus	32 136 548,86			33 343 087,11		
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	20 138 901,83			21 763 286,02		
Sijoitussidonnainen ryhmäeläkevakuutus	10 504 647,64			6 849 796,02		
Muu ryhmäeläkevakuutus	25 383 151,90	88 163 250,23	421 706 014,44	25 568 515,08	87 524 684,23	422 966 465,62
Jälleenvakuutus			0,00			-8 777,65
Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta			421 706 014,44			422 957 687,97
<i>Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta</i>						
Jatkuvat vakuutusmaksut			326 972 742,04			314 003 103,04
Kertamaksut			94 733 272,40			108 963 362,58
Yhteensä			421 706 014,44			422 966 465,62
Vakuutusmaksut sopimuksista, jotka oikeuttavat hyvitykseen			162 010 016,78			155 378 001,30
Vakuutusmaksut sijoitussidonnaisesta vakuutuksesta			259 695 997,66			267 588 464,32
			421 706 014,44			422 966 465,62

1.1. Henkivakuutuksen hyvitysten ja alennusten vaikutus tulokseen

Hyvitykset	2016			2015		
Henkivakuutus						
Muu yksilöllinen henkivakuutus	1 721 812,87			2 255 356,20		
Muu ryhmähenkivakuutus	196 044,00	1 917 856,87		284 852,00	2 540 208,20	
Eläkevakuutus						
Muu yksilöllinen eläkevakuutus	1 948 365,39			3 266 919,73		
Muu ryhmäeläkevakuutus	1 424 247,39	3 372 612,78	5 290 469,65	1 482 836,85	4 749 756,58	7 289 964,78
Alennukset						
Henkivakuutus						
Sijoitussidonnainen yksilöllinen henkivakuutus	428 556,15			338 428,00		
Muu yksilöllinen henkivakuutus	257 950,32			192 644,15		
Muu ryhmähenkivakuutus	1 655 361,68	2 341 868,15		2 109 817,22	2 640 889,37	
		7 632 337,80			9 930 854,15	

2. Maksetut korvauksen ennen jälleenvakuuttajien osuutta

	2016	2015
Ensivakuutus		
Henkivakuutus	211 996 084,76	180 923 480,06
Eläkevakuutus	121 465 526,98	118 499 159,25
	333 461 611,74	299 422 639,31
Jälleenvakuutus	-383 473,32	-405 211,76
Maksetut korvaukset yhteensä	333 078 138,42	299 017 427,55
Josta:		
Takaisinostot	123 951 181,98	85 994 410,09
Säästösummien takaisinmaksut	41 255 981,47	50 500 918,67
Muut	168 254 448,29	162 927 310,55
	333 461 611,74	299 422 639,31
Sijoitussidonnaisten vakuutusten osuus maksetuista korvauksista	127 694 701,82	88 553 315,41

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäsenistöä koskevat liitetiedot

3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain

	2016	2015
Maksetut korvaukset	4 508 848,52	4 831 952,82
Liikekulut	47 831 505,96	44 400 015,53
Sijoitustoiminnan hoitokulut	5 336 101,45	5 252 552,73
Muut kulut	2 676 821,28	5 443 321,99
Yhteensä	60 353 277,21	59 927 843,07

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

	2016	2015
Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	14 523 852,49	14 247 193,80
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	0,00	-614,43
Muut vakuutusten hankintamenot	17 213 453,57	15 469 364,96
	31 737 306,06	29 715 944,33
Vakuutusten hoitokulut	8 219 989,83	9 278 684,99
Hallintokulut	8 262 158,30	5 635 167,46
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-387 948,23	-229 781,25
Yhteensä	47 831 505,96	44 400 015,53

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut

	2016	2015
Palkat ja palkkiot	9 744 137,10	9 643 672,85
Eläkekulut	1 962 634,89	1 539 704,77
Muut henkilösivukulut	588 683,27	568 340,57
<i>Yhteensä</i>	<u>12 295 455,26</u>	<u>11 751 718,19</u>

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja

Palkat ja palkkiot	436 922,00	424 899,00
Eläkesitoumukset	Toimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä on 63 vuotta ja varatoimitusjohtajan eläkeikä/eroamisikä määräytyy lain mukaan.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallitus ja hallituksen varajäsenet

Palkat ja palkkiot	151 000,00	99 410,00
Eläkesitoumukset	Yhtiön toimitushteessa oleville hallituksen jäsenille ja varajäsenille on eläkeiäksi sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallintoneuvosto

Palkat ja palkkiot	187 250,00	179 100,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana

Henkilöstö	132	134
------------	-----	-----

3.4. Tilintarkastajan palkkiot eriteltyinä toimeksiantoryhmittäin

	2016	2015
Tilintarkastus	35 363,23	34 372,80
Tilintarkastuslain 1§:n 1:n momentin 2 kohdassa tarkoitetut toimeksiannot	0,00	0,00
Veroneuvonta	39 948,33	15 327,85
Muut palvelut	91 139,57	0,00
Yhteensä	166 451,13	49 700,65

4.1. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

Sijoitustoiminnan tuotot	2016	2015
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin		
Osinkotuotot	1 105 700,47	0,00
Korkotuotot	2 667 511,21	0,00
Muut tuotot	400 000,00	0,00
	4 173 211,68	0,00
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin		
Osinkotuotot	80 519,04	619 000,00
Korkotuotot	51 761,39	89 365,18
	132 280,43	708 365,18
Tuotot kiinteistösisjoituksista saman konsernin yrityksiin		
Korkotuotot	9 273 581,57	7 971 556,13
Muut tuotot	55 591,32	55 564,49
	9 329 172,89	8 027 120,62
Tuotot kiinteistösisjoituksista muihin yrityksiin		
Osinkotuotot	686,56	1 373,12
Korkotuotot	58 025,34	59 319,56
Muut tuotot	27 164 816,59	31 041 849,01
	27 223 528,49	31 102 541,69
Tuotot muista sijoituksista		
Osinkotuotot	45 234 329,11	49 878 693,31
Korkotuotot	33 078 175,18	35 605 814,95
Muut tuotot	8 387 555,10	13 412 128,78
	86 700 059,39	98 896 637,04
Yhteensä	127 558 252,88	138 734 664,53
Arvon alentumisten palautukset	26 748 956,76	23 212 036,35
Myyntivoitot	80 903 745,49	123 928 064,42
Yhteensä	235 210 955,13	285 874 765,30

Sijoitustoiminnan kulut	2016		2015	
Kulut kiinteistösijoituksista				
Saman konsernin yritykset	-15 911 242,60		-15 961 270,13	
Muut yritykset	<u>-5 514 648,17</u>	-21 425 890,77	<u>-8 659 319,41</u>	-24 620 589,54
Kulut muista sijoituksista		-9 290 865,89		-9 063 127,13
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Muut yritykset	<u>-3 715 209,98</u>	-3 715 209,98	<u>-3 718 103,79</u>	-3 718 103,79
Yhteensä		-34 431 966,64		-37 401 820,46
Arvonalentumiset ja poistot				
Arvonalentumiset	-25 119 685,21		-29 982 247,38	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>-3 119 396,91</u>	-28 239 082,12	<u>-1 407 152,51</u>	-31 389 399,89
Myyntitappiot		<u>-12 916 774,58</u>		<u>-15 154 985,78</u>
Yhteensä		<u>-75 587 823,34</u>		<u>-83 946 206,13</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvонkorotuksia ja niiden oikaisua		159 623 131,79		201 928 559,17
Sijoitusten arvонkorotus	91 287 760,80		73 189 269,64	
Sijoitusten arvonkorotuksen oikaisu	<u>-17 311 738,72</u>	73 976 022,08	<u>-11 047 444,13</u>	62 141 825,51
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>233 599 153,87</u>		<u>264 070 384,68</u>

4.2. Sijoitussidonnaisten vakuutusten sijoitustoiminnan tuotot ja kulut (sisältyvät K4.1. sijoitustoiminnan erittelyyn)

	2016		2015	
Sijoitustoiminnan tuotot	30 658 167,42		27 200 951,31	
Sijoitustoiminnan kulut	<u>-3 529 765,02</u>	27 128 402,40	<u>-4 723 805,64</u>	22 477 145,67
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua sekä arvonalennuksia ja niiden palautuksia				
Sijoitusten arvonkorotus	91 287 760,80		73 189 269,64	
Sijoitusten arvonkorotusten oikaisu	<u>-17 311 738,72</u>		<u>-11 047 444,13</u>	
Arvonalentumiset	-11 156,56		-1 116 379,95	
Arvonalentumisten palautukset	<u>3 092 417,08</u>	77 057 282,60	<u>1 552 051,70</u>	62 577 497,26
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>104 185 685,00</u>		<u>85 054 642,93</u>

4.3. Muiden tuottojen ja kulujen erittely

Muut tuotot	2016		2015	
Liitännäistoiminnan ja palvelumyynnin tuotot	2 659 089,00		3 011 668,88	
Muut tuotot, muut	<u>874 966,04</u>		<u>36 656,43</u>	
	<u>3 534 055,04</u>		<u>3 048 325,31</u>	
Muut kulut				
Liitännäistoiminnan ja palvelumyynnin kulut	2 676 821,28		2 935 744,73	
Henkilöstörahastosiirto	257 431,00		174 383,11	
Muut kulut, muut	<u>2 234 343,33</u>		<u>2 333 194,15</u>	
	<u>5 168 595,61</u>		<u>5 443 321,99</u>	

Taseen liitteet

5.1. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	7 640 539,93	12 268 330,37	19 685 171,80	7 741 132,22	12 368 922,66	21 785 171,80
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	109 047 821,11	133 517 603,82	167 369 708,67	97 893 778,59	122 363 561,30	151 114 816,41
Kiinteistöosakkeet omistusyhteyksyrityksissä	71 927,75	71 927,75	71 984,43	967 626,54	967 626,54	888 288,83
Muut kiinteistöosakkeet	54 733 367,16	9 174 789,11	14 166 211,03	55 318 205,47	46 389 673,59	53 971 811,34
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	155 707 380,91	155 707 380,91	155 707 380,91	136 486 311,89	136 486 311,89	136 486 311,89
	<u>327 201 036,86</u>	<u>310 740 031,96</u>	<u>357 000 456,84</u>	<u>298 407 054,71</u>	<u>318 576 095,98</u>	<u>364 246 400,27</u>
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	40 284 572,28	40 284 572,28	40 607 841,35	24 018,80	24 018,80	24 018,80
Lainasaamiset	73 973 000,01	73 973 000,01	73 973 000,01	0,00	0,00	0,00
	<u>114 257 572,29</u>	<u>114 257 572,29</u>	<u>114 580 841,36</u>	<u>24 018,80</u>	<u>24 018,80</u>	<u>24 018,80</u>
Sijoitukset omistusyhteyksyrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	35 165 699,18	35 165 699,18	45 572 165,10	19 326 691,58	19 326 691,58	19 326 691,58
Rahamarkkinavälineet ja lainasaamiset	4 000 000,00	4 000 000,00	4 000 000,00	2 407 493,34	2 407 493,34	2 407 493,34
	<u>39 165 699,18</u>	<u>39 165 699,18</u>	<u>49 572 165,10</u>	<u>21 734 184,92</u>	<u>21 734 184,92</u>	<u>21 734 184,92</u>
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	878 451 972,29	878 451 972,29	1 028 328 347,41	888 949 835,41	888 949 835,41	1 042 490 054,29
Rahoitusmarkkinavälineet	958 752 898,24	958 752 898,24	989 016 732,95	979 480 719,74	979 480 719,74	1 006 899 257,41
Kiinnelainasaamiset	174 044 238,03	174 044 238,03	174 044 238,02	192 777 970,59	192 777 970,59	192 777 970,63
Muut lainasaamiset	142 109 989,71	142 109 989,71	142 109 989,73	132 407 283,03	132 407 283,03	132 576 945,06
Talletukset	11 565 073,75	11 565 073,75	11 565 073,75	7 500 000,00	7 500 000,00	7 500 000,00
	<u>2 164 924 172,02</u>	<u>2 164 924 172,02</u>	<u>2 345 064 381,86</u>	<u>2 201 115 808,77</u>	<u>2 201 115 808,77</u>	<u>2 382 244 227,39</u>
	<u>2 645 548 480,35</u>	<u>2 629 087 475,45</u>	<u>2 866 217 845,16</u>	<u>2 521 281 067,20</u>	<u>2 541 450 108,47</u>	<u>2 768 248 831,38</u>
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää						
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenoa erc	-6 024 365,40	-6 024 365,40		-6 761 115,94	-6 761 115,94	
Kirjanpitoarvo sisältää						
Tuloutettuja arvonorotuksia	24 574 946,54			24 574 946,54		
Muita arvonorotuksia	4 711 971,80	29 286 918,34		4 915 809,35	29 490 755,89	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			<u>237 130 369,71</u>			<u>226 798 722,91</u>

5.2. Ei-suojaavien johdannaisten käypä arvo ja arvostusero

Johdannaissopimukset	2016 Jäljellä oleva hankintameno	2016 Kirjanpitoarvo	2016 Käypä arvo	2015 Jäljellä oleva hankintameno	2015 Kirjanpitoarvo	2015 Käypä arvo
Muut saamiset						
Johdannaiskaupan annetut vakuudet	0,00	0,00	0,00	582 041,56	582 041,56	582 041,56
Muut velat						
Johdannaiskaupan saadut vakuudet	0,00	0,00	0,00	-1 050 000,00	-1 050 000,00	-1 050 000,00
Muut siirtosaamiset ja -velat						
Futuuri- ja termiinisopimukset	-543 043,07	-543 043,07	-428 138,99	-298 262,46	-298 262,46	818 895,72
	<u>-543 043,07</u>	<u>-543 043,07</u>	<u>-428 138,99</u>	<u>-766 220,90</u>	<u>-766 220,90</u>	<u>350 937,28</u>
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			<u>114 904,08</u>			<u>1 117 158,18</u>

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:

	2016 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2016 Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä
Hankintameno 1.1.	187 695 947,52	136 486 311,89
Lisäykset	8 006 771,46	34 827 000,00
Vähennykset	-41 391 017,21	-55 224 378,46
Siirrot erien välillä	108 109,68	39 618 447,48
Hankintameno 31.12.	154 419 811,45	155 707 380,91
Kertyneet poistot 1.1.	-10 815 343,44	
Tilikauden poistot	-433 805,54	
Kertyneet poistot 31.12.	-11 249 148,98	
Arvon alentumiset 1.1.	-25 540 362,99	
Tilikauden arvonalentumiset	-1 150 000,00	
Arvon alentumisten palautukset	943 000,00	
Arvon alentumiset 31.12.	-18 887 554,42	
Arvonkorotukset 1.1.	30 749 543,00	
Arvonkorotukset 31.12.	30 749 543,00	
Kirjanpitoarvo 31.12.	155 032 651,05	155 707 380,91

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

	2016
Jäljellä oleva hankintameno	2 680 542,87
Kirjanpitoarvo	2 665 920,59
Käypä arvo	4 112 888,35

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisöissä

	2016	2015
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.1.	24 018,80	40 837,60
Lisäykset	8 272 597,90	0,00
Vähennykset	-3 410 375,65	-16 818,80
Siirrot erien välillä	35 398 331,23	0,00
	<u>40 284 572,28</u>	<u>24 018,80</u>
Hankintameno 31.12.	40 284 572,28	24 018,80
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>40 284 572,28</u>	<u>24 018,80</u>
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyhteisöiltä	2016	2015
Hankintameno 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	17 270 760,00	0,00
Vähennykset	-55 253,33	0,00
Siirrot erien välillä	56 757 493,34	0,00
	<u>73 973 000,01</u>	<u>0,00</u>
Hankintameno 31.12.	73 973 000,01	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>73 973 000,01</u>	<u>0,00</u>
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä	2016	2015
Hankintameno 1.1.	29 861 507,67	29 840 207,67
Lisäykset	0,00	48 800,00
Vähennykset	-3 201,96	-27 500,00
Siirrot erien välillä	15 957 709,56	0,00
	<u>45 816 015,27</u>	<u>29 861 507,67</u>
Hankintameno 31.12.	45 816 015,27	29 861 507,67
Arvon alentumiset 1.1.	-10 534 816,09	-10 827 096,56
Tilikauden arvonalentumiset	-115 500,00	0,00
Arvon alentumisten palautukset	0,00	292 280,47
	<u>-10 650 316,09</u>	<u>-10 534 816,09</u>
Arvon alentumiset 31.12.	-10 650 316,09	-10 534 816,09
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>35 165 699,18</u>	<u>19 326 691,58</u>
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyhteisöiltä	2016	2015
Hankintameno 1.1.	2 407 493,34	4 400 000,00
Lisäykset	2 000 000,00	2 000 000,00
Vähennykset	0,00	-4 455 253,33
Siirrot erien välillä	-407 493,34	462 746,67
	<u>4 000 000,00</u>	<u>2 407 493,34</u>
Hankintameno 31.12.	4 000 000,00	2 407 493,34
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>4 000 000,00</u>	<u>2 407 493,34</u>
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisöissä yhteensä		
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>153 423 271,47</u>	<u>21 758 203,72</u>

7.1. Sijoitukset LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen kuuluvissa yrityksissä

Osakkeet ja osuudet, käyttöomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Keskinäinen Vakuutusyhtiö Turva	Tampere	3,60	35 463 119,93	2 485 489,98
LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy	Espoo	50,00	9 182 750,20	2 534 406,05
LähiTapiola Palvelut Oy	Espoo	15,60	18 009 833,34	844 406,06
LähiTapiola Varainhoito Oy	Espoo	19,40	22 382 004,23	4 279 075,80
Tieto-Tapiola Oy	Espoo	33,33	3 006 494,08	1 263 287,92
Vakuutusneuvonta Aura Oy	Espoo	33,33	10 729,40	0,00
Vakuutusneuvonta Pohja Oy	Espoo	33,33	10 672,17	0,00
Yhteensä			88 065 603,35	11 406 665,81

Osakkeet ja osuudet, sijoitusomaisuus

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
LähiTapiola Pääomasijoitus I Ky	Espoo	43,10	54 401 226,75	-265 857,25
LähiTapiola KR PK2 Ky	Espoo	10,00	21 109 491,63	-235 041,45
LähiTapiola Tontit I Ky	Espoo	22,51	43 120 555,38	1 904 541,10
LähiTapiola Pääomasijoitus GP Oy	Espoo	43,10	817,96	-47,33
LähiTapiola Tontit GP I Oy	Espoo	22,60	102 443,59	3 205,25
Yhteensä			118 734 535,31	1 406 800,32

LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön konserniin kuuluu lisäksi 25 (2015 28 kpl) asunto- ja kiinteistöyhtiötä.

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä, käyttöomaisuus

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Pihlajalinna Oyj	Helsinki	7,85	99 699 999,99	7 599 999,99
S-Pankki Oy	Helsinki	3,50	401 315 202,34	17 282 743,39
Yhteensä			501 015 202,33	24 882 743,38

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä, sijoitusomaisuus

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Seligson & Co Oyj	Helsinki	11,20	10 205 280,34	1 480 002,97
Yhteensä			10 205 280,34	1 480 002,97

LähiTapiola Keskinäisen Henkivakuutusyhtiön konserniin kuuluu lisäksi osakkuusyhtiönä 3 (2015 3) kiinteistöyhtiötä.

7.3. Muut sijoitukset

Arvopaperi	Osuus osakkeista %	Määrä	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo	Kotivaltio
Kotimaiset yhtiöt, noteeratut					
Amer- Sports Oyj	0,18	209 164,00	1 507 571,43	5 287 665,92	Suomi
Huhtamäki Oyj	0,14	155 000,00	5 468 400,00	5 468 400,00	Suomi
Kone Oyj B	0,04	185 000,00	3 387 657,32	7 875 450,00	Suomi
Nokia Oyj	0,02	1 113 000,00	5 106 444,00	5 106 444,00	Suomi
Stockmann Oyj B	0,20	144 003,00	1 016 661,18	1 016 661,18	Suomi
Stora Enso R	0,11	695 000,00	5 548 052,40	7 095 950,00	Suomi
Vaisala Oyj A	0,80	145 891,00	3 957 694,14	4 916 526,70	Suomi
Muut		507 191,00	205 043,27	205 043,27	
Yhteensä		3 154 249,00	26 197 523,74	36 972 141,07	
Kotimaiset yhtiöt, noteeraamattomat					
Diacor terveyspalvelut Oy	3,75	844,00	3 362 960,00	3 362 960,00	Suomi
Visedo Oy C	3,90	145 953,00	999 996,98	999 996,98	Suomi
Muut		18 069 690,59	410 858,17	473 827,29	
Yhteensä		18 216 487,59	4 773 815,15	4 836 784,27	
Ulkomaiset yhtiöt, noteeratut					
ABB Ltd	0,01	223 000,00	3 489 182,48	4 460 415,31	Sveitsi
AbbVie Inc	0,01	123 000,00	6 581 409,43	7 306 953,80	Yhdysvallat (USA)
Adecco SA	0,07	113 200,00	7 025 588,97	7 025 588,97	Sveitsi
Allstate Corp/The	0,03	93 000,00	5 685 334,33	6 539 379,57	Yhdysvallat (USA)
Amazon.com Inc	0,00	8 000,00	5 691 072,95	5 691 072,95	Yhdysvallat (USA)
AstraZeneca PLC	0,01	115 000,00	5 960 341,28	5 960 341,28	Iso-Britannia
Automatic Data Processing Inc	0,02	72 000,00	5 799 908,01	7 020 358,60	Yhdysvallat (USA)
Axa Sa	0,01	298 000,00	5 902 378,24	7 147 530,00	Ranska
BASF SE	0,01	57 000,00	3 860 870,81	5 033 670,00	Saksa
Bayer AG	0,01	56 000,00	4 118 429,20	5 551 280,00	Saksa
BorgWarner Inc	0,06	129 000,00	4 248 268,99	4 826 638,84	Yhdysvallat (USA)
Bunzl PLC	0,06	200 000,00	4 926 534,14	4 926 534,14	Iso-Britannia
Carl Zeiss Meditec AG	0,19	155 759,00	2 946 298,11	5 451 565,00	Saksa
Cellnex Telecom SAU	0,11	260 000,00	3 552 900,00	3 552 900,00	Espanja
Cognizant Technology Solutions Corp	0,02	117 000,00	6 171 034,71	6 219 058,91	Yhdysvallat (USA)
Compass Group PLC	0,02	345 000,00	5 218 984,41	6 048 319,28	Iso-Britannia
Continental Ag	0,01	30 000,00	5 511 000,00	5 511 000,00	Saksa
Danske Bank A/S	0,03	274 000,00	6 917 887,42	7 894 490,48	Tanska
Deutsche Telekom AG	0,01	386 000,00	6 170 489,40	6 313 030,00	Saksa
East West Bancorp Inc	0,12	167 000,00	5 460 323,20	8 052 945,64	Yhdysvallat (USA)
F5 Networks Inc	0,07	46 000,00	4 652 496,01	6 315 453,94	Yhdysvallat (USA)
Gemalto NV	0,08	71 400,00	3 921 288,00	3 921 288,00	Ranska
Heineken Nv	0,02	107 000,00	7 177 930,74	7 624 820,00	Alankomaat
Henkel Kgaa -Vorzug	0,04	70 000,00	7 134 777,10	7 927 500,00	Saksa
Hennes & Mauritz Ab B	0,01	197 000,00	4 136 229,13	5 225 836,17	Ruotsi
Honeywell International Inc	0,01	60 000,00	5 365 548,01	6 594 251,02	Yhdysvallat (USA)
ING Groep NV	0,02	582 000,00	6 926 473,91	7 781 340,00	Alankomaat
Innogy SE	0,02	100 000,00	3 301 000,00	3 301 000,00	Saksa

Kroger Co/The	0,02	198 000,00	5 999 473,48	6 482 288,21	Yhdysvallat (USA)
Lloyds Tsb Group Plc	0,01	8 276 000,00	6 042 336,42	6 042 336,42	Iso-Britannia
Medtronic Inc	0,01	93 300,00	4 872 481,67	6 304 676,03	Irlanti
National Grid PLC	0,02	566 000,00	4 928 383,23	6 290 798,66	Iso-Britannia
Novartis Ag	0,00	97 000,00	6 693 081,29	6 693 081,29	Sveitsi
PepsiCo Inc	0,01	88 000,00	5 223 658,74	8 734 882,84	Yhdysvallat (USA)
SGS SA	0,04	3 330,00	5 966 622,34	6 424 955,77	Sveitsi
Schlumberger Ltd	0,00	64 000,00	4 502 564,90	5 097 049,62	Curaçao
Snap-on Inc	0,08	45 000,00	6 320 875,98	7 311 592,83	Yhdysvallat (USA)
TeliaSonera Ab	0,02	1 062 000,00	4 071 708,00	4 071 708,00	Ruotsi
Total Sa	0,01	156 000,00	7 033 477,95	7 600 320,00	Ranska
Unilever Nv -CVA	0,01	166 000,00	5 922 436,41	6 493 090,00	Alankomaat
United Technologies Corp	0,01	63 500,00	4 054 932,31	6 603 614,46	Yhdysvallat (USA)
Visa Inc	0,00	80 000,00	5 921 259,84	5 921 259,84	Yhdysvallat (USA)
Vodafone Group Plc	0,01	2 175 000,00	5 076 896,80	5 076 896,80	Iso-Britannia
WPP PLC	0,02	271 000,00	3 201 462,47	5 748 043,64	Iso-Britannia
Muut		10,00	491 754,24	2 315 918,79	
Yhteensä		17 859 499,00	234 177 385,05	272 437 075,10	

Ulkomaiset yhtiöt, noteeraamattomat

Muut	3 083,00	246 923,08	361 999,53
Yhteensä	3 083,00	246 923,08	361 999,53

Sijoitusrahastot

BNP Paribas Global Senior Corporate Loans	14 302 469,46	14 302 469,46	Ranska
ISAM Systematic Trend (Class Q)	4 957 634,76	4 992 696,61	Caymansaaret
Lynx Fund	4 945 340,97	4 970 061,72	Ruotsi
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A	4 873 311,83	6 861 893,13	Suomi
LähiTapiola High Yield A	52 813 865,98	80 596 027,20	Suomi
LähiTapiola Hyvinvointi A	2 948 862,00	8 092 295,32	Suomi
LähiTapiola Infra A	4 840 728,34	6 632 938,94	Suomi
LähiTapiola Japani A	7 916 995,82	8 840 518,00	Suomi
LähiTapiola Kasvu A	3 791 259,76	6 213 583,96	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A	56 000 000,00	59 230 545,74	Suomi
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A	6 831 289,38	9 854 472,32	Suomi
LähiTapiola Kuluttaja A	2 405 461,68	5 948 394,83	Suomi
LähiTapiola Osinko A	4 446 350,74	6 760 727,72	Suomi
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A	25 335 010,63	28 840 225,48	Suomi
LähiTapiola Suoja A	5 002 636,36	5 581 060,76	Suomi
LähiTapiola USA A	2 587 106,29	5 607 844,01	Suomi
LähiTapiola Yrityskorko A	21 099 401,42	28 586 810,85	Suomi
Natixis Loomis Sayles Senior Loan Fund	10 000 000,00	10 921 070,06	Luxemburg
Pimco Socially Responsible EM Bond Fund I-EUR HA	18 000 000,00	18 844 157,87	Irlanti
Transtrend Fund Alliance - OmniTrend (EUR)	5 000 000,00	5 177 356,41	Luxemburg
Winton Diversified Fund Lux-B Eur May 2016 series	5 000 000,00	5 007 548,65	Luxemburg
Yhteensä	263 097 725,42	331 862 699,04	

Pääomasijoitusrahastot

Tapiola KR III Ky	37 228 842,70	37 228 842,70	Suomi
Tapiola KR I Ky	19 968 057,13	19 968 057,13	Suomi
LähiTapiola Asuntorahasto Prime Ky	15 675 878,92	16 347 867,79	Suomi
ICG Europe Fund V	13 714 825,24	15 572 707,74	Jersey
Dasos Timberland Fund II	12 969 695,44	13 103 545,22	Luxemburg
ICG-Longbow UK Real Estate Debt Investments III S.á.r.l.	12 776 952,40	12 776 952,40	Luxemburg
LähiTapiola Asuntosijoitus Suomi Ky	12 128 168,08	12 903 247,59	Suomi
Crescent Mezzanine Partners VI, L.P.	11 883 501,96	15 277 639,69	Yhdysvallat (USA)
KSK Redi Ky	10 800 000,00	10 800 000,00	Suomi
TPG Partners VI, LP	10 181 479,30	13 615 696,80	Yhdysvallat (USA)
MezzVest III, L.P.	9 900 812,43	10 202 131,06	Jersey
Apax VIII - A L.P.	9 147 376,66	11 472 553,33	Guernsey
M&G Real Estate Debt Fund II, L.P.	9 120 769,17	9 120 769,17	Guernsey
ICG Senior Debt Partners Fund	7 890 396,16	7 890 396,16	Luxemburg
KSK Parking I Ky	7 200 000,00	7 200 000,00	Suomi
ICG Senior Debt Partners Fund 2	7 041 653,78	7 088 552,84	Luxemburg
AXA LBO Fund V Core	6 988 190,71	8 866 306,00	Ranska
Lindsay Goldberg III L.P.	6 564 726,65	8 098 819,85	Yhdysvallat (USA)
FPCI Indigo Capital	6 091 273,25	6 190 031,43	Ranska
Tikehau Direct Lending III	5 907 764,20	5 919 871,22	Luxemburg
Beechbrook Mezzanine II L.P.	5 805 952,36	5 805 952,36	Iso-Britannia
TuuliTapiola Ky	5 546 554,60	5 546 554,60	Suomi
The Triton Fund III L.P.	5 365 224,00	5 586 002,67	Jersey
MB Equity Fund IV Ky	5 022 651,30	7 007 272,00	Suomi
Russian and Baltics Retail Properties Ky	4 960 000,00	4 960 000,00	Suomi
Siguler Guff Small Business Credit Opportunities Fund LP	4 621 952,38	4 621 952,38	Yhdysvallat (USA)
NB Private Debt Fund II LP	4 385 841,00	4 385 841,00	Yhdysvallat (USA)
Nexit INFOCOM II L.P.	4 238 494,51	4 238 494,51	Guernsey
Altor Fund III	4 149 769,86	4 149 769,86	Jersey
Nordic Mezzanine Fund III Limited Partnership	3 862 147,41	4 242 125,82	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe IV F L.P.	3 634 232,21	4 123 819,90	Iso-Britannia
Aberdeen Property Funds SICAV Pan-Nordic	3 354 642,28	3 354 642,28	Luxemburg
Real Estate Debt & Secondaries Ky	3 348 910,95	3 571 334,83	Suomi
Apax Europe VII - B, L.P.	3 312 497,27	3 312 497,27	Iso-Britannia
TPG Partners VII, L.P.	2 901 750,79	3 025 483,35	Yhdysvallat (USA)
Top Tier Venture Capital IV, L.P.	2 865 551,90	5 394 974,36	Yhdysvallat (USA)
Bridgepoint Europe V A L.P.	2 813 102,80	2 829 851,00	Iso-Britannia
Bowmark Capital Partners IV, L.P.	2 772 853,24	3 969 680,44	Iso-Britannia
PBW II Real Estate Fund S.A.	2 622 000,00	2 622 000,00	Luxemburg
Top Tier Venture Capital III, L.P.	2 561 129,90	2 561 129,90	Yhdysvallat (USA)
VSS Structured Capital Parallel III, L.P.	2 471 832,84	2 471 832,84	Yhdysvallat (USA)
MezzVest Co-Invest III, L.P.	2 458 221,30	2 550 706,00	Jersey
Bowmark Capital Partners V, L.P.	2 409 534,21	2 409 534,21	Iso-Britannia

Capvis Equity III L.P.	2 165 700,00	2 165 700,00	Jersey
Armada Mezzanine IV Ky	2 162 753,93	2 213 747,97	Suomi
Altor Fund IV (No.2) AB	2 144 089,49	2 144 089,49	Ruotsi
Beechbrook UK SME Credit I L.P.	2 121 288,08	2 121 288,08	Iso-Britannia
Bridgepoint Europe III, L.P.	2 105 848,00	2 105 848,00	Iso-Britannia
AXA LBO Fund V Supplementary	1 882 450,00	1 882 450,00	Ranska
Capvis Equity IV LP	1 667 838,89	1 667 838,89	Jersey
NB Private Equity Credit Opportunities Fund LP	1 598 812,47	1 795 057,39	Yhdysvallat (USA)
Juuri Rahasto I Ky	1 576 846,77	1 576 846,77	Suomi
Industri Kapital 2007 Limited Partnership III	1 317 211,17	1 317 211,17	Jersey
Beechbrook Private Debt III L.P.	1 240 501,21	1 240 501,21	Iso-Britannia
The Fourth Cinven Fund (No. 4) Limited Partnership	1 151 922,00	1 151 922,00	Iso-Britannia
European Added Value Fund, L.P.	989 309,01	989 309,01	Iso-Britannia
Indigo Capital V L.P.	966 362,48	966 362,48	Iso-Britannia
Partners Group U.S. Venture 2004, L.P.	876 530,82	1 155 365,01	Yhdysvallat (USA)
NegaWatt	868 864,30	868 864,30	Suomi
Energiatehokkuusrahasto 2 Ky			
FSN Capital V L.P.	651 366,55	651 366,55	Jersey
Aberdeen European Shopping Property Fund SICAV	644 209,74	644 209,74	Luxemburg
Gresham 4A	609 684,88	609 684,88	Iso-Britannia
eQ PE VIII North LP	575 086,00	575 086,00	Suomi
Muut	3 976 712,73	11 629 459,76	
Yhteensä	349 958 599,81	381 857 648,40	
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä	39 233 318,59	878 451 972,25	1 028 328 347,41

7.4. Sijoitussidonnaisen vakuutuksen katteena olevat sijoitukset

Arvopaperi	Kotivaltio	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo
Sijoitusrahastot			
BSF Multi-Manager Alt. Strat. Fund I2 EUR Hedged	Luxemburg	7 773 541,55	7 773 541,55
DB X-Trackers Euro Stoxx 50 ETF DR	Saksa	4 952 061,61	4 952 061,61
EAI Residential asuntorahasto 2015	Suomi	1 146 960,00	1 146 960,00
eQ Euro Investment Grade 1 K	Suomi	1 210 847,80	1 210 847,80
eQ Eurooppa Osinko 1 K	Suomi	504 815,14	504 815,14
eQ High Yield 1 K	Suomi	1 014 368,00	1 014 368,00
eQ Hoivakiinteistöt 1 T	Suomi	13 578 406,98	13 578 406,98
eQ Kehittyvä Aasia 1 K	Suomi	728 464,30	728 464,30
eQ Kehittyvät Markkinat Osinko 1 K	Suomi	2 015 798,43	2 015 798,43
eQ Liikekiinteistöt 1 T	Suomi	12 687 074,90	12 687 074,90
eQ Mandaatti 2 K	Suomi	529 263,84	529 263,84
eQ Rahamarkkina 1 K	Suomi	519 904,29	519 904,29
eQ USA Indeks 1 K	Suomi	1 159 114,00	1 159 114,00
Evli Emerging Frontier B	Suomi	5 657 618,42	5 657 618,42
Evli Eurooppa B	Suomi	14 894 956,78	14 894 956,78
Evli GEM B	Suomi	6 671 869,66	6 671 869,66
Evli High Yield Yrityslaina B	Suomi	31 123 342,26	31 123 342,26
Evli Investment Grade Yrityslaina B	Suomi	1 904 577,04	1 904 577,04
Evli Kehittyvät Markkinat Yrityslaina B	Suomi	12 627 257,84	12 627 257,84
Evli Likvidi B	Suomi	4 581 805,81	4 581 805,81
Evli Lyhyt Yrityslaina B	Suomi	44 342 435,69	44 342 435,69
Evli Maailma B	Suomi	782 084,77	782 084,77
Evli Osakefaktori Eurooppa B	Suomi	7 828 068,98	7 828 068,98
Evli Osakefaktori USA B	Suomi	8 321 037,41	8 321 037,41
Evli Pohjois-Amerikka B	Suomi	1 150 146,65	1 150 146,65
Evli Pohjoismaat B	Suomi	3 181 357,20	3 181 357,20
Evli Ruotsi Pienyhtiöt B	Suomi	3 716 632,27	3 716 632,27
Evli Suomi Pienyhtiöt B	Suomi	6 481 551,65	6 481 551,65
Evli Taktinen Alfa-Korko B	Suomi	3 265 324,92	3 265 324,92
Evli Varainhoito 40 B	Suomi	675 323,92	675 323,92
Evli Varainhoito 75 B	Suomi	1 987 687,83	1 987 687,83
Hyresråttsfonden 3 BTA PR 140826	Ruotsi	2 129 147,40	2 129 147,40
Invesco Pan European Structured Equity Acc EUR	Luxemburg	5 359 666,78	5 359 666,78
iShares \$ HY Corporate Bond	Luxemburg	642 227,50	642 227,50
iShares \$ Short Duration HY Corporate Bond UCITS	Yhdysvallat (USA)	541 755,15	541 755,15
iShares Core S&P 500 UCITS ETF	Saksa	14 297 022,06	14 297 022,06
JPM Emerging Markets Small Cap Acc EUR	Luxemburg	5 805 142,22	5 805 142,22
Kiinteistösijoituskori	Suomi	16 444 890,98	16 444 890,98
Korkovarainhoitosalkku	Suomi	5 461 761,04	5 461 761,04
LähiTapiola 2020 A	Suomi	84 527 139,78	84 527 139,78
LähiTapiola 2025 A	Suomi	146 069 628,52	146 069 628,52
LähiTapiola 2035 A	Suomi	64 486 015,65	64 486 015,65
LähiTapiola 2045 A	Suomi	15 578 155,51	15 578 155,51
LähiTapiola Aasia-Tyynimeri A	Suomi	10 364 924,27	10 364 924,27
LähiTapiola Asuntosij. Suomi	Suomi	5 980 011,12	5 980 011,12
LähiTapiola Asuntosijoitus	Suomi	15 493 576,49	15 493 576,49
LähiTapiola Asuntosijoitus Prime	Suomi	30 459 932,16	30 459 932,16
LähiTapiola Eurooppa A	Suomi	25 680 408,57	25 680 408,57
LähiTapiola High Yield A	Suomi	9 132 600,41	9 132 600,41
LähiTapiola Hyvinvointi A	Suomi	27 020 149,83	27 020 149,83
LähiTapiola Indeksivarainh. 25	Suomi	5 249 200,04	5 249 200,04
LähiTapiola Indeksivarainh. 50	Suomi	6 070 976,11	6 070 976,11
LähiTapiola Infra A	Suomi	5 216 399,59	5 216 399,59

LähiTapiola Japani A	Suomi	2 161 224,45	2 161 224,45
LähiTapiola Kassakorko A	Suomi	2 961 106,15	2 961 106,15
LähiTapiola Kasvu A	Suomi	11 334 315,08	11 334 315,08
LähiTapiola Kehittyvät Korkomarkkinat A	Suomi	5 224 094,18	5 224 094,18
LähiTapiola Kehittyvät Markkinat A	Suomi	31 994 368,60	31 994 368,60
LähiTapiola Korko 100 A	Suomi	1 385 536,98	1 385 536,98
LähiTapiola Korkomailma A	Suomi	39 693 195,52	39 693 195,52
LähiTapiola Kuluttaja A	Suomi	22 958 556,93	22 958 556,93
LähiTapiola Lyhytkorko A	Suomi	8 606 379,18	8 606 379,18
LähiTapiola Maailma 20 A	Suomi	23 665 729,92	23 665 729,92
LähiTapiola Maailma 50 A	Suomi	60 318 052,42	60 318 052,42
LähiTapiola Maailma 80 A	Suomi	69 205 343,43	69 205 343,43
LähiTapiola Metsäsijoitus	Suomi	3 288 083,36	3 288 083,36
LähiTapiola Momentum	Suomi	10 589 037,07	10 589 037,07
LähiTapiola Osinko A	Suomi	1 137 234,18	1 137 234,18
LähiTapiola Osinko Suomi A	Suomi	14 333 336,28	14 333 336,28
LähiTapiola Pitkäkorko A	Suomi	12 232 010,39	12 232 010,39
LähiTapiola Pohjoinen Yrityskorko A	Suomi	3 678 259,36	3 678 259,36
LähiTapiola Skandinavia A	Suomi	1 076 850,46	1 076 850,46
LähiTapiola Suoja A	Suomi	1 501 521,95	1 501 521,95
LähiTapiola Tapiolan Keskus	Suomi	2 081 710,88	2 081 710,88
LähiTapiola Toimitila	Suomi	651 632,04	651 632,04
LähiTapiola USA A	Suomi	10 923 944,79	10 923 944,79
LähiTapiola Viisas	Suomi	20 471 446,61	20 471 446,61
LähiTapiola Vrh Nordic Plus	Suomi	18 303 584,70	18 303 584,70
LähiTapiola Yrityskorko A	Suomi	6 872 839,42	6 872 839,42
Osakevarainhoitosalkku	Suomi	1 106 631,38	1 106 631,38
PYN Elite A - EUR	Suomi	871 560,72	871 560,72
PYN ELITE ERIK.SIJ.RAHASTO	Suomi	614 874,96	614 874,96
Seligson Aasia A	Suomi	3 360 295,02	3 360 295,02
Seligson Euro-obligaatio	Suomi	1 045 401,35	1 045 401,35
Seligson Eurooppa -indeksirahasto A	Suomi	6 316 189,92	6 316 189,92
Seligson Glb Top 25 Brands -A	Suomi	14 498 633,26	14 498 633,26
Seligson Global Top 25 Pharmaceuticals A	Suomi	12 843 956,05	12 843 956,05
Seligson Phoebus - A	Suomi	1 646 609,77	1 646 609,77
Seligson Phoenix A	Suomi	1 026 908,97	1 026 908,97
Seligson Pohjois-Amerikka -indeksirahasto A	Suomi	2 048 818,89	2 048 818,89
Seligson Rahamarkkina AAA	Suomi	1 891 943,60	1 891 943,60
Seligson Russian Pros Euro A	Suomi	9 759 213,45	9 759 213,45
Seligson Suomi-indeksirahasto	Suomi	9 894 366,61	9 894 366,61
Slättö IV AB	Ruotsi	3 131 099,12	3 131 099,12
SPDR Gold Shares	Yhdysvallat (USA)	577 217,64	577 217,64
S-Sijoituskori Kohtuullinen	Suomi	5 339 577,10	5 339 577,10
S-Sijoituskori Rohkea	Suomi	566 738,55	566 738,55
S-Sijoituskori Varovainen	Suomi	7 508 976,11	7 508 976,11
Suojavarainhoito 10	Suomi	7 556 942,26	7 556 942,26
Suojavarainhoito 15	Suomi	2 930 593,84	2 930 593,84
Suojavarainhoito 20	Suomi	1 032 114,90	1 032 114,90
Suojavarainhoito 25	Suomi	1 105 384,06	1 105 384,06
Suojavarainhoito 5	Suomi	1 512 454,13	1 512 454,13
Suomi Plus -varainhoito	Suomi	37 403 384,00	37 403 384,00
TOP-indeksivarainhoito 25	Suomi	1 216 644,00	1 216 644,00
TOP-indeksivarainhoito 50	Suomi	1 223 040,00	1 223 040,00
Varainhoito 100	Suomi	24 561 185,02	24 561 185,02
Varainhoito 25	Suomi	2 804 988,75	2 804 988,75
Varainhoito 50	Suomi	8 740 627,08	8 740 627,08
Varainhoito 75	Suomi	5 394 906,57	5 394 906,57

Varainhoitosalkku 10	Suomi	64 876 345,02	64 876 345,02
Varainhoitosalkku 30	Suomi	161 420 296,51	161 420 296,51
Varainhoitosalkku 50	Suomi	83 895 609,74	83 895 609,74
Varainhoitosalkku 70	Suomi	22 085 917,99	22 085 917,99
Varainhoitosalkku 90	Suomi	2 277 081,08	2 277 081,08
Vauras 100	Suomi	1 135 103,53	1 135 103,53
Vauras 25	Suomi	73 531 252,36	73 531 252,36
Vauras 50	Suomi	35 422 523,29	35 422 523,29
Vauras 75	Suomi	5 617 419,91	5 617 419,91
Yksilöllinen varainhoito 30	Suomi	19 956 901,93	19 956 901,93
Yksilöllinen varainhoito 50	Suomi	2 026 360,00	2 026 360,00
Yrityslaina Plus	Suomi	912 029,78	912 029,78
Ålandsbanken Asuntorahasto C	Suomi	3 144 260,49	3 144 260,49
Ålandsbanken Cash Manager B	Suomi	847 340,75	847 340,75
ÅLANDSBANKEN EURO BOND-B	Suomi	875 811,54	875 811,54
Ålandsbanken Euro High Yield B	Suomi	573 110,79	573 110,79
Ålandsbanken Europe Value B	Suomi	554 966,52	554 966,52
Muut		18 583 268,88	18 583 268,88
Yhteensä		1 772 940 702,64	1 772 940 702,64

Muut sijoitukset

Aspo Oyj	Suomi	785 280,00	785 280,00
Fortum Oyj	Suomi	1 054 736,87	1 054 736,87
Kesko B	Suomi	557 177,80	557 177,80
Kone B	Suomi	627 226,38	627 226,38
Neste Oil Oyj	Suomi	504 393,50	504 393,50
Nokia Oyj	Suomi	2 179 676,80	2 179 676,80
Nordea	Suomi	2 240 846,10	2 240 846,10
Outokumpu OYJ	Suomi	502 441,39	502 441,39
Outotec Oyj	Suomi	572 183,04	572 183,04
PRIVANET GROUP OYJ	Suomi	1 016 636,00	1 016 636,00
Sampo Oyj A	Suomi	1 240 135,62	1 240 135,62
Statoil ASA	Norja	541 101,14	541 101,14
Stora Enso Oyj R	Suomi	644 383,73	644 383,73
TELIA COMPANY AB	Suomi	823 128,07	823 128,07
UPM-Kymmene OYJ	Suomi	710 773,02	710 773,02
Muut		15 847 046,04	15 847 046,04
Yhteensä		29 847 165,50	29 847 165,50

Yhteensä		1 802 787 868,13	1 802 787 868,13
-----------------	--	-------------------------	-------------------------

8.1. Muut lainasaamiset vakuuden mukaan eriteltynä

	2016	2015
Muut lainasaamiset, vakuutuskirja	353 149,72	436 096,13
Muu vakuus	89 324 729,37	53 661 977,73
Jäljellä oleva hankintameno	89 677 879,09	54 098 073,86
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	52 432 110,62	78 309 209,17
Muut lainasaamiset yhteensä	142 109 989,71	132 407 283,03

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	2016 Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	2016 Kalusto	2016 Yhteensä
Hankintameno 1.1.	31 232 851,65	3 231 473,46	34 464 325,11
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	0,00	0,00	0,00
Hankinnat	3 939 807,22	57 827,78	3 997 635,00
Myynnit ja romutukset	0,00	-22 350,00	-22 350,00
Hankintameno 31.12.	35 064 549,19	3 266 951,24	38 331 500,43
Kertyneet suunnitelmapoistot 1.1.	-14 584 641,91	-2 785 368,65	-17 370 010,56
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	0,00	0,00	0,00
Tilikauden poistot	-5 371 450,14	-120 395,65	-5 491 845,79
Kertyneet suunnitelmapoistot 31.12.	-19 956 092,05	-2 905 764,30	-22 861 856,35
Kirjanpitoarvo 31.12.	15 108 457,14	361 186,94	15 469 644,08

10. Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset

	2016 Alkuperäinen hankintameno	2016 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)	2015 Alkuperäinen hankintameno	2015 Käypä arvo (=kirjanpitoarvo)
<i>Sijoitussidonnaisten vakuutusten katteena olevat sijoitukset</i>				
Osakkeet ja osuudet	1 380 984 689,03	1 802 143 483,45	1 277 407 268,78	1 624 700 728,94
Rahoitusmarkkinavälineet	12 695 454,18	12 849 424,89	14 448 730,93	14 474 901,68
Saamiset vakuutusmaksunvälittäjiltä	134 007,89	134 007,89	856 053,76	856 053,76
Rahat ja pankkisaamiset	6 465 227,65	6 465 227,65	2 258 716,64	2 258 716,64
Kertyneet korot	150 852,40	150 852,40	111 257,44	111 257,44
<i>Yhteensä</i>	1 400 430 231,15	1 821 742 996,28	1 295 082 027,55	1 642 401 658,46
<i>Etukäteen hankitut sijoitukset</i>	22 367 385,52	21 371 671,56	46 759 564,44	48 076 761,46
Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuuvélkaa vastaavat sijoitukset	1 378 062 845,63	1 800 371 324,72	1 248 322 463,11	1 594 324 897,00
Rahat ja pankki- yms saamiset sisältävät tilinpäätöshetkellä voimassa olevien maksettujen vakuutusten nettomaksuja, joita ei vielä ole sijoitettu.	6 599 235,54		3 114 770,40	

11.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2016	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2016
Pohjarahasto	4 482 208,24	0,00	0,00	4 482 208,24
Takuupääoma	37 585 505,12	0,00	0,00	37 585 505,12
Varmuusrahasto	194 562 328,15	65 098 403,74	0,00	259 660 731,89
Käyttörahaso	1 172 446,83	0,00	-80 000,00	1 092 446,83
Tilikauden voitto *)	67 165 606,74	59 954 650,40	-67 165 606,74	59 954 650,40
Oman pääoman muutokset yhteensä	304 968 095,08	125 053 054,14	-67 245 606,74	362 775 542,48

*) Vähennyserä sisältää maksetun takuupääoman koron 2 067 203,00 euroa.

11.2. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

	31.12.2016
Tilikauden voitto	59 954 650,40
+ Muu vapaa oma pääoma	
Varmuusrahasto	259 660 731,89
Käyttörahasto	1 092 446,83
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	<u>320 707 829,12</u>

12. Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero	2016	2015
Kertynyt poistoero 1.1.	1 068 259,58	1 195 325,95
Lisäykset	0,00	0,00
Vähennykset	-126 989,46	-127 066,37
Kertynyt poistoero 31.12.	<u>941 270,12</u>	<u>1 068 259,58</u>

13. Muut pakolliset varaukset

	2016	2015
Työttömyysturvan omavastuuvaraus	<u>184 252,33</u>	<u>184 252,33</u>
	<u>184 252,33</u>	<u>184 252,33</u>

Laskennalliset verovelat	2016	2015
Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	983 161,87	213 651,92
Arvostuseroista laskettu verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana.	<u>10 000 000,00</u>	<u>13 383 161,87</u>
	<u>10 983 161,87</u>	<u>13 596 813,79</u>

14. Saamiset ja velat

14.1. Saamisten erittely

	2016	2015
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Muut saamiset	<u>0,00</u>	<u>885,00</u>
	<u>0,00</u>	<u>885,00</u>
Saamiset omistusyhteisyrittäjiltä		
Muut saamiset	<u>0,00</u>	<u>897,24</u>
	<u>0,00</u>	<u>897,24</u>

14.2. Velkojen erittely

	2016	2015
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	232 361,26	0,00
Muut velat	<u>1 024 348,19</u>	<u>155 952,34</u>
	<u>1 256 709,45</u>	<u>155 952,34</u>
Velat omistusyhteisyrittäjille		
Muut velat	<u>42 844,50</u>	<u>65 908,02</u>
	<u>42 844,50</u>	<u>65 908,02</u>

15. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat taseen liitetiedot

15.1. Taseeseen sisällyttämättömät vastuusitoumukset ja vastuut

Johdannaissopimukset	2016	2015
Valuuttajohdannaiset		
<i>Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet</i>		
Kohde-etuus	-80 142 044,35	-57 044 601,84
Käypä arvo	-428 138,99	818 895,72
Vuokravastuut		
Alkaneella tilikaudella maksettava määrä	3 680 539,92	3 157 309,32
Seuraavina vuosina maksettava määrä	4 446 484,23	5 020 404,48
	<u>8 127 024,15</u>	<u>8 177 713,80</u>
Arvonlisäverovastuut		
<i>Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyvä ryhmän vastuu</i>		
Konserniyritykset	441 049,72	-196 683,36
Osakkuusyritykset	0,00	-509 383,14
Yhteistoimintayritykset	3 767 866,44	2 982 726,41
	<u>4 208 916,16</u>	<u>2 276 659,91</u>
<i>Kiinteistöinvestointien arvonlisäverolain 120§:n mukainen tarkistusvastuu</i>		
- 10v.tarkistuskausi		
Yhtiö	1 031 066,53	1 062 611,60
Muut ryhmän yritykset	0,00	53 322 373,84
	<u>1 031 066,53</u>	<u>54 384 985,44</u>
Muut vastuusitoumukset		
Merkintäsitoumukset	308 244 150,25	341 311 557,03
Myönnetty limiitti	41 650 636,36	63 669 709,78
	<u>349 894 786,61</u>	<u>404 981 266,81</u>

16.1. Lähipiirilainat ja -liiketoimet (VYL 8 luku 11 § ja KPA 2 luku 7 b §)

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön lähipiirin muodostaa konserniin kuuluvat yritykset (liite 7.1 ja 7.2) sekä yhtiöt, joissa Henkiyhtiöllä huomattava vaikutusvalta (konsernirakenne toimintakertomuksessa). Yhtiöiden lisäksi lähipiiriin luetaan Henkiyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja tämän sijainen sekä johtoryhmän jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet ja yhtiöt, joissa edellä mainitut henkilöt käyttävät merkittävää äänivaltaa.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön lähipiirirekisteriin kuuluville myönnettyt lainat

Tytäryhtiöt	140 485 123,22
Osakkuusyritykset ja yhteisyritykset	77 689 432,72
Yhteisön tai sen emoyhtiön johtoon kuuluvat avainhenkilöt	0,00
Muut lähipiiriin kuuluvat osapuolet	0,00
	218 174 555,94

Lähipiirille myönnettyissä lainoissa noudatetaan normaaleja luottoehtoja. Laina-aika on pääsääntöisesti 10-40 vuotta ja korko kiinteä.

Yhtiöllä ei ole lähipiiriliiketoimia, jotka olisi tehty muita kuin tavanomaisia kaupallisia ehtoja noudattaen.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön vakuudet ja vastuusitoumukset LähiTapiola-ryhmän yhtiöiden hyväksi on esitetty liitteellä 15. Muiden lähipiiriin kuuluvien hyväksi ei ole annettu vakuuksia eikä vastuusitoumuksia.

Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset on ilmoitettu liitteellä 3.

16.2. Pääomalainat

Velkoja

Useita

Lainan pääoma

100.000.000 euroa

Pääasialliset

lainaehdot

Lainasopimus on voimassa 26.11.2024 saakka. Lainan ensimmäinen mahdollinen takaisinmaksupäivä on 26.11.2019, jonka jälkeen laina on mahdollista maksaa takaisin minä tahansa koronmaksupäivänä (26. marraskuuta), jos velallinen täyttää ne edellytykset, jotka takaisinmaksulle on lainsäädännössä asetettu.

Ensimmäistä takaisinmaksupäivää edeltävään päivään saakka lainan vuotuinen korko on 3,625 prosenttia. Jos velallinen ei maksa lainaa takaisin ensimmäisenä maksupäivänä, määräytyy lainan korko uudelleen. Ensimmäisestä takaisinmaksupäivästä lähtien korko on ensimmäisenä takaisinmaksupäivänä määräytyvä Euro 5-y Mid-Swap Rate lisättynä 3,25 prosentin marginaalilla.

Pääoma voidaan palauttaa ja korkoa voidaan maksaa vain siltä osin kuin yhtiön vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää yhtiön viimeksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistettavan tai sitä uudempaan tilinpäätökseen sisältyvän taseen mukaisen tappion määrän.

Jos korkoa ei voida maksaa, siirtyy se maksettavaksi aikaisintaan ensimmäisen sellaisen tilinpäätöksen jälkeen, jonka perusteella korkoa voidaan maksaa. Lisäksi yhtiö ei saa ajautua pääomien palautuksen jälkeen tilanteeseen, jossa yhtiön omat varat alittavat viranomaisen pääomavaatimuksen.

Pääomalainasopimuksen ehtoja voidaan muuttaa ainoastaan Finanssivalvonnan suostumuksella. Lainalla ei ole vakuutta.

Pääomalaina on Euroclear Finland Oy:n hoidossa.

Muut liitetiedot

Tulosanalyysi

	1 000 €			
	Toteuma 31.12.2016	Toteuma 31.12.2015	Muutos	Muutos %
Vakuutusmaksutulo	419 620	421 457	-1 837	-0,4
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvonkorotukset ja niiden oikaisut	233 599	264 070	-30 471	-11,5
Maksetut korvaukset	-333 078	-299 017	-34 061	11,4
Vastuuvelan muutos ennen lisäetuja (asiakasetuja) ja tasoitusmäärän muutosta	-207 257	-240 806	33 549	-13,9
Liikekulut	-47 832	-44 400	-3 431	7,7
Vakuutustekninen tulos ennen lisäetujen (asiakasetujen) ja tasoitusmäärän muutosta	65 052	101 304	-36 252	-35,8
Muut tuotot ja kulut	-1 635	-2 395	760	-31,8
Liikevoitto	63 418	98 909	-35 491	-35,9
Tasoitusmäärän muutos	10 274	-5 031	15 305	-304,2
Lisäedut (asiakasedut)	-429	-10 198	9 770	-95,8
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	73 263	83 680	-10 416	-12,4
Tilinpäätössiirrot	127	127	0	-0,1
Tuloverot ja muut välittömät verot	-13 436	-16 641	3 206	-19,3
Kauden voitto	59 955	67 166	-7 211	-10,7
Liikevoitto	63 418	98 909	-35 491	-35,9
Arvostuserojen muutos	9 329	-47 193	56 523	-119,8
Kokonaistulos	72 747	51 716	21 031	40,7

Sijoitusjakauma käyvin arvoin 1.1. – 31.12.2016

Korkosijoitukset yhteensä

Lainasaamiset ¹⁾

Joukkovelkakirjalainat

Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}

Osakesijoitukset yhteensä

Noteeratut osakkeet ³⁾

Pääomasijoitukset ⁴⁾

Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾

Kiinteistösijoitukset yhteensä

Suorat kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset

Muut sijoitukset

Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾

Hyödykesijoitukset

Muut sijoitukset ⁷⁾

Sijoitukset yhteensä

Johdannaisten vaikutus ⁹⁾

Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä

Perusjakauma				Riskijakauma ⁸⁾		
31.12.2016		31.12.2015		31.12.2016		31.12.2015
milj.eur	%	milj.eur	%	milj.eur	%	%
1 709,0	58,1	1 616,5	56,8	1 709,0	58,1	56,8
390,7	13,3	281,8	9,9	390,7	13,3	9,9
1 235,2	42,0	1 232,8	43,3	1 235,2	42,0	43,3
83,0	2,8	101,8	3,6	83,0	2,8	3,6
686,2	23,3	622,6	21,9	686,2	23,3	21,9
409,7	13,9	378,7	13,3	409,7	13,9	13,3
249,5	8,5	218,6	7,7	249,5	8,5	7,7
27,0	0,9	25,4	0,9	27,0	0,9	0,9
523,8	17,8	605,0	21,3	523,8	17,8	21,3
357,0	12,1	409,2	14,4	357,0	12,1	14,4
166,8	5,7	195,8	6,9	166,8	5,7	6,9
20,1	0,7	0,0	0,0	20,1	0,7	0,0
0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20,1	0,0	0,0	0,0	20,1	0,0	0,0
2 939,2	100,0	2 844,1	100,0	2 939,2	100,0	100,0
2 939,2	100,0	2 844,1	100,0	2 939,2	100,0	100,0

Jvk-salkun modifioitu duraatio

3,5

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Riskijakauma voidaan esittää vertailukausilta sitä mukaan kun tietoa kertyy (ei taannehtivasti).

Mikäli luvut esitetään vertailukausilta ja kaudet eivät ole täysin vertailukelpoisia tulee tästä antaa tieto.

9) Sisältää johdannaisten vaikutuksen riski- ja perusjakauman erotukseen. Johdannaisten vaikutus voi olla +/- Eron korjauksen jälkeen riskijakauman loppusumma täsmää perusjakaumaan.

10) Suhteellinen osuus lasketaan käyttäen jakajana "Sijoitukset käyvin arvoin yhteensä" -rivin loppusummaa.

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin 1.1. – 31.12.2016

Sijoitustoim. nettotuotot markkina-arvo ⁸⁾	Sitoutunut pääoma ⁹⁾	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle	Tuotto- % sitoutuneelle pääomalle
31.12.2016			31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2012
milj. euroa	milj. euroa	%	%	%	%	%
Tuotto €/ / % sit. pääomalle						
Korkosijoitukset yhteensä	67,2	1 633,6	4,1	0,9	4,1	8,7
Lainasaamiset ¹⁾	9,9	315,3	3,1	4,2	4,4	2,3
Joukkovelkakirjalainat	57,7	1 242,0	4,6	0,6	4,3	9,1
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset ^{1) 2)}	-0,5	76,2	-0,6	-0,4	1,0	2,7
Osakesijoitukset yhteensä	39,4	609,0	6,5	18,4	12,1	17,9
Noteeratut osakkeet ³⁾	18,9	361,3	5,2	18,7	8,3	21,7
Pääomasijoitukset ⁴⁾	17,6	223,4	7,9	19,0	18,0	11,9
Noteeraamattomat osakkeet ⁵⁾	2,8	24,3	11,5	13,6	21,6	-2,7
Kiinteistösijoitukset yhteensä	43,4	572,2	7,6	5,6	3,1	4,6
Suorat kiinteistösijoitukset	36,3	377,3	9,6	6,4	4,3	3,1
Kiinteistösijoitusrahastot ja yhteissijoitukset	7,1	194,9	3,6	3,9	-0,4	0,1
Muut sijoitukset	0,2	6,1	4,0	0,0	0,0	-2,3
Hedge-rahastosijoitukset ⁶⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,3
Hyödykesijoitukset	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut sijoitukset ⁷⁾	0,2	6,1	4,0	0,0	0,0	0,0
Sijoitukset yhteensä	150,1	2 820,8	5,3	5,1	5,6	4,9
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	-9,7					
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	140,4	2 820,8	5,0	4,8	5,3	4,6

1) Sisältää kertyneet korot

2) Sisältää rahat ja pankkisaamiset sekä kauppahintasaamiset ja -velat

3) Sisältää myös sekarahastot, jos niitä ei voida kohdistaa muualle

4) Sisältää pääomarahastot ja mezzanine-rahastot sekä infratruktuurisijoitukset

5) Sisältää myös noteeraamattomat kiinteistösijoitusyhtiöt

6) Sisältää kaikenlaiset hedge-rahasto-osuudet riippumatta rahaston strategiasta

7) Sisältää erät, joita ei voida kohdistaa muihin sijoituslajeihin

8) Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat

Kassavirralla tarkoitetaan myyntien/tuottojen ja ostojen/kulujen erotusta

9) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön (LähiTapiola Henkiyhtiö) tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien mukaisesti. Lisäksi noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusyrityksen tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä annettua asetusta ja kirjanpitoasetuksen säännöksiä siten kuin edellä olevassa asetuksessa säädetään sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisten, sosiaali- ja terveysministeriön ja Finanssivalvonnan, päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita. LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön tilinpäätös yhdistellään LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen 1.1.2016 alkaen.

Yleiset tiedot

LähiTapiola-ryhmän johtavana yrityksenä toimii LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö (LähiTapiola Vahinkoyhtiö, y-tunnus 0211034-2). LähiTapiola Vahinkoyhtiön kotipaikka on Espoo ja sen tilinpäätös on julkaistu LähiTapiolan verkkosivuilla www.lahitapiola.fi.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus

Muut pitkävaikutteiset menot

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen perusparannusmenot sekä ICT-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon. Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonnkorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonnkorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonnkorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonnkorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi

katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonnkorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonnalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulovaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintamenoa saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Aikaisemmin tehdyt arvonnalennukset palautetaan osakkeiden ja osuuksien arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit. Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta aiheutuvia ja muita tilapäisiä arvonnmuutoksia ei ole kirjattu. Muista syistä aiheutuneet arvonnalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonnalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintamenon, enintään alkuperäiseen hankintamenoa saakka.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletsaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletsaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimuksia käytetään ensisijaisesti sijoitus-salkkujen suojaukseen. Kirjanpidollisesti johdannaisia kuitenkin käsitellään pääasiassa ei-suojaavina, vaikka johdannaiset toimivat tehokkaina suojauksina.

Tilikauden aikana sopimusten sulkemisesta tai raukeamisesta syntyneet voitot ja tappiot on kirjattu tilikauden tuotoksi tai kuluksi.

Ei-suojaavat sopimukset

Ei-suojaavan tai ei-suojaavasti käsitellyn johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä korkeamman kirjanpitoarvon negatiivinen erotus kirjataan kuluksi. Realisoitumattomia tuottoja ei kirjata. Toimintapääomasta vähennetään ei-suojaavien johdannaissopimusten mahdollinen enimmäistappio.

Suojauslaskennan soveltaminen

Suojauslaskentaa käytettäessä johdannaisen negatiivinen arvonmuutos jätetään kirjaamatta kuluksi siltä osin kuin suojattavan kohteen arvonnousu kattaa sen. Se osa johdannaisen negatiivisesta arvonmuutoksesta, joka ylittää suojattavan kohteen arvonnousun, kirjataan kuluksi. Johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus kirjataan tuotoksi suojattavasta tase-erästä kuluksi kirjattuun määrään asti. Jos suojattavasta tase-erästä ei tuloslaskelmaan kirjata arvonmuutosta, ei suojaavasta sopimuksesta kirjata arvostustuottoa tai -kuluja.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään markkinaperusteisia käypiä arvoja. Kiinteistösijoitusten arvioinnissa sovelletaan IVS:n (International Valuation Standards) sekä hyvän kiinteistöarviointitavan (ns. AKA-kriteerit) mukaisia arviointiperiaatteita ja niiden arviointimenetelmille asettamia vaatimuksia.

Asuntokohteet arvioidaan pääosin vertailukauppoihin perustuvalla kauppa-arvomenetelmällä. Toimitilakohteiden pääasiallisena arviointimenetelmänä käytetään tuottoarvoon perustuvaa kassavirtamenetelmää. Erikoiskohteet arvioidaan kohteeseen parhaiten soveltuvalla markkinaperusteisella arviointimenetelmällä. Valtion asuntolainoin lainoitettujen kiinteistösijoitusten käypänä arvona pidetään aravavuokra-asuntojen ja

aravavuokratulojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annetun lain (1190/1993) 10 §:n mukaisesti luovutuskorvausta.

Arvonmäärityksen tekee Finanssivalvonnan edellyttämällä tavalla joko ulkopuolinen auktorisoitu kiinteistöarvioitsija tai LähiTapiola Kiinteistövarainhoito Oy:n asiantuntijat ulkopuolisen auktorisoidun kiinteistöarvioitsijan ohjeistamana ja auditoimana.

Osakkeet, osuudet ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeisintä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomasijoitusrahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviot rahaston käyvästä arvosta.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletsaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletsaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Zillmerointiperusteet

Zillmerointia ei sovelleta.

Saamisten arvostus

Vakuutusmaksusaamiset

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä. Vakuutusmaksusaamisten nimellisarvosta on vähennetty kokemusperäinen raukeaminen, jolloin saadaan niiden todennäköinen arvo. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alempaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet

Huoneistojen peruskorjaukset	5-10 v
ICT-järjestelmien suunnittelukustannukset	5-10 v

Kiinteistöt

Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälärakennukset	30-40 v
Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v
Rakennusten ainesosat, menojäätännöspoisto	25 %

Kalusto

Konttorikoneet, -kalusto yms., menojäätännöspoisto	25 %
--	------

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen. Tuloutettujen arvonorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattaviin erään "Tilinpäätössiirtojen kertymä, poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Tilinpäätössiirtojen kertymä

Poistoero

Ks. kohta "Poistot".

Verotusperusteiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella on tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Pakolliset varaukset

Tuotoista on vähennetty pakollisina eläkevarauksina velvoitteista vastaisuudessa aiheutuvat eläkemenot ja mahdolliset työttömyyseläkemenot, jotka kohdistuvat päättäneeseen tai aikaisempaan tilikauteen. Muina varauksina tuotoista on vähennetty keskeneräisten vahinkojen viivästyskorkovaraukset.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen välisiin jakso-tuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa esitetään arvostuseroista laskettu laskennallinen verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan vuoden aikana. Tunnuslukuja laskettaessa on otettu huomioon yhden vuoden laskennalliset verovelat.

Pääomalaina

Pääomalaina on merkitty taseen vastattaviin hankintahintaan. Velan nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkokulukuksi ja vastaerä on kirjattu pääomalainan hankintahinnan lisäykseksi.

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuuvélka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Vakuutustekninen vastuuvélka, henkivakuutustoiminta

Vastuuvélkaa laskettaessa on ennen 1.1.1999 myönnettyissä henkivakuutuksissa ja yksilöllisissä eläkevakuutuksissa käytetty 4,5 %:n laskuperustekorkoa. Ennen 1.1.1999 myönnettyjen joustavamaksuisten yksilöllisten eläkevakuutusten kertyneiden eläke-etujen vastuuvélka on laskettu 1,8 %:n laskuperustekorolla ja yksilöllisten henkivakuutusten vastuuvélka 3,9 % laskuperustekorolla, kun vastuuvélkaan lasketaan mukaan tehdyt korkotäydennykset.

Vakuutuksissa, jotka on myönnetty 1.1.1999 ja 31.12.2002 välisenä aikana, on käytetty 3,5 % laskuperustekorkoa. Kaikissa 1.1.2003 ja 31.12.2004 välisenä aikana myönnettyissä vakuutuksissa sekä 1.1.2005 – 31.12.2013 myönnettyissä rahastoivissa riskihenkivakuutuksissa on käytetty 2,5 %:n laskuperustekorkoa. Vuonna 2005 ja sen jälkeen myönnettyille yksilöllisille henki- ja eläkevakuutuksille, sekä vuonna 2014 ja sen jälkeen myönnettyille rahastoiville riskihenkivakuutuksille käytetty laskuperustekorko on ollut 1,5 %.

Edellä mainitusta poiketen vastuovelkaa laskettaessa käytettävä perustekorko on kuitenkin laskettu enintään 0 % tasolle vuodelle 2017, 0,75 % tasolle vuodelle 2018, 1 % tasolle vuosiksi 2019 – 2021 ja 1,5 % tasolle vuosiksi 2022–2025.

Seuraavien vastuuerien laskennassa ei käytetä perustekorkoa:

- yksilöllisen henkivakuutuksen vakuutusehtojen muuttamisesta aiheutuva vakuutusmaksuvastuun täydennysvaraus
- yksilöllisen henkivakuutuksen vakuutusmaksuvastuuseen tehtävät lisähyvitys-, lisäsumma- ja maksunalennusvaraukset
- yksilöllisen henki- ja eläkevakuutuksen vakuutusmaksuvastuuseen tehtävät tulevien lisäetujen varaukset

Kohtuusperiaatteen soveltaminen ja lisäetujen jakamista koskevat tavoitteet

Vakuutusyhtiölain 13 luvun 2 §:n mukaisen ns. kohtuusperiaatteen mukaan vakuutusyhtiön on, mikäli yhtiön vakavaraisuus sen sallii, palautettava kohtuullinen osa ylijäämästä lisäetuina sellaisille vakuutuksille, joilla on oikeus ylijäämän perusteella jaettavaan lisäetuihin.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö soveltaa kohtuusperiaatetta siten, että se käyttää ylijäämän pääosan lisäetuihin ja vakavaraisuuden vahvistamiseen sekä maksaa riskipääoman merkitsijöille markkinaehtoisen tuoton.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön tavoitteena on antaa ylijäämän jakoon oikeutetuille vakuutussäästöille pitkällä aikavälillä ennen kuluja ja veroja kokonaistuotto, joka eläkevakuutuksessa ylittää euroalueen valtioiden pitkien, vähintään 10-vuotisten joukkovelkakirjalainojen korkotason ja säästöhenkivakuutuksessa vastaavasti 5-vuotisten valtionlainojen korkotason. Rahastoivassa riskivakuutuksessa tavoitteena on, että reaalin kokonaiskorko on positiivinen. Vakuutussäästöjen kokonaistuottotavoitteena ilmaista lisäetutavoitetta ei sovelleta sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin eikä riskivakuutuksiin, joihin ei liity vakuutussäästöä. Riskivakuutuksissa kohtuusperiaatetta noudatetaan siten, että riskiliikkeen ylijäämästä palautetaan asiakkaille maksunalennuksina tai riskietuuksien ilmaisin korotuksina se osa, jota ei varata riskiliikkeen heilahtelujen varalle.

Edellä kollektiivisesti kaikille eläkevakuutuksille ja säästöhenkivakuutuksille määriteltä kokonaistuottotavoitetta sovelletaan yksittäisiin vakuutussopimuksiin ottamalla huomioon hyvityksiä määrättäessä yleinen korkotaso ja sen heilahtelun voimakkuus, yhtiön onnis-

tuminen sijoitustoiminnassa, kunkin vakuutuksen laskuperustekorko, vakuutuksen hoitamisen kustannukset, vakuutuksesta liikekulujen kattamiseen menevät erät sekä yhtiön vakavaraisuus. Asiakashyvitysten tasossa otetaan vakuutuslajeittain huomioon tarve varautua tulevaisuudessa huomattavasti kohoaviin korvausmenoihin mm. kuolleisuudessa tapahtuvien muutosten takia.

Asiakkaan vakuutussäästöille hyvitetty kokonaiskorko muodostuu laskuperustekorosta ja annettavista hyvityksistä.

Seuraavat tekijät vaikuttavat sopimuksille maksettavaan kokonaiskorkoon:

- matalampi laskuperustekorotaso tai korkeampi liikekulujen kattamiseksi menevän osuuden taso voi korottaa kokonaiskorkoa
- pitkäaikaisen sidotun säästämisen tuotteiden, kuten esim. eläkevakuutusten, kokonaiskorko on korkeampi kuin vapaasti takaisinostettavissa olevien vakuutusten.

Kokonaiskorko voi joissakin sopimuksissa olla korkeinta sovellettavaa laskuperustekorkoa pienempi.

Asiakashyvitysten tasossa pyritään vakauteen tasoittamalla sijoitustuottojen vaihtelua siten, että varataan hyvien sijoitustuottojen vuosina osa ylijäämästä myöhemmin vuosina jaettavaksi.

Vakavaraisuustavoitteena on sellainen laadullinen ja määrällinen vakavaraisuus, että se ei rajoita yhtiön toimintaa ja lisäetutavoitteiden mukaisten lisäetujen maksamista vakuutuksenottajille.

Lisäetutavoitteiden julkaiseminen tässä muodossa perustuu vakuutusyhtiölakiin, ja tavoitteet kuvaavat ylijäämän jakautumista oman pääoman ja vakuutusso-
pimuksista johtuvan vastuuvelan välillä.

Lisäetutavoitteet eivät siten ole sellaisia yksittäistä vakuutussopimusta koskevia tietoja, joita vakuutuksenottajalle tulee vakuutussopimuslain mukaan antaa, eivätkä ne sen vuoksi ole osa mitään yksittäistä vakuutussopimusta.

Lisäetutavoitteet eivät ole yhtiötä sitovia ja ne ovat voimassa toistaiseksi. Yhtiön hallitus päättää vuosittain lisäeduista ja tarvittavista muutoksista lisäetujen jakamista koskeviin tavoitteisiin.

Tavoitteet ja selvitys niiden toteutumisesta julkaistaan yhtiön internet-verkkosivuilla ja tilinpäätöksessä.

LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiön lisäetujen jakamista koskevien tavoitteiden toteutuminen vuosina 2007–2016

Yhtiön lisäetutavoite on luonteeltaan pitkän aikavälin tavoite, eli sen toteutumista tulee tarkastella useamman vuoden aikavälillä. Yksittäisinä vuosina yhtiö voi jäädä tavoitteiden alle.

Tästä syystä seuraavassa on tarkasteltu tavoitteen toteutumista vuosina 2007–2016, ei pelkästään vuoden 2016 osalta. Vuoden 2016 osalta voidaan todeta, että yhtiö kykeni maksamaan kaikille sopimusryhmille lisäetutavoitteen mukaista kokonaiskorkoa. Vuosina 2007–2016 maksetut kokonaiskorot ovat kaikissa sopimusryhmissä ylittäneet selvästi lisäetutavoitteen.

Lisäetutavoitteena olevat korot on määritelty seuraavasti:

Lisäetutavoitteena käytetty korko on ollut vuosina 2007–2016 Euroopan Keskuspankin julkaisemaa euroalueen valtioiden velkakirjojen tuottoindeksiä 5 ja 10 vuoden maturiteeteille. Vuositteiset tuotot on laskettu päivä- tai kuukausinoteerausten keskiarvoina.

Seuraavassa on eritelty vakuutuslajeittain ja sopimusryhmittäin kokonaiskorkojen tasoa vuodelta 2016 ja aikaväliltä 2007–2016. On huomattava, että erilaisten sopimustyyppien suuren määrän takia tämä ei ole täysin kattava selvitys kokonaiskoroista jokaisen yksittäisen vakuutus sopimuksen osalta. Vakuutuksenottajalle lähetetystä vuositiedotteesta selviää tarkasti kunkin sopimuksen laskuperustekorona ja asiakashyvityksen taso.

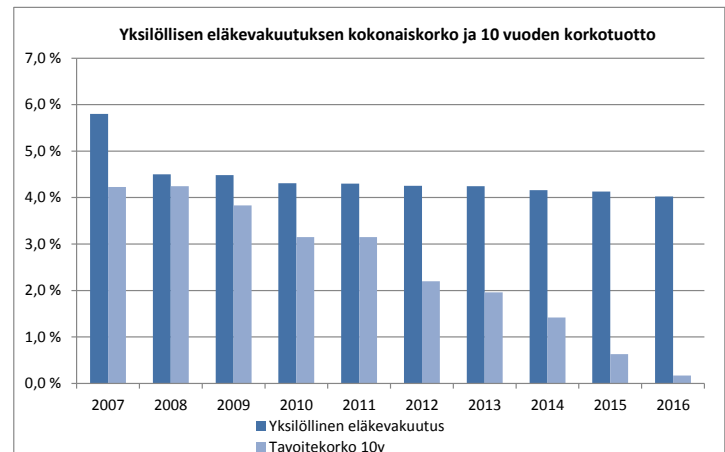
Selvitys vakuutussäästöille annetuista kokonaiskoroista vakuutuslajeittain vuosina 2007–2016

Yksilölliset eläkevakuutukset

Yksilöllisten eläkevakuutusten vakuutussäästöille annettu kokonaiskorko vuodelta 2016 oli keskimäärin 4,0 % ja vaihteli tuotteesta ja laskuperustekorosta riippuen 2,5 %:n ja 4,5 %:n välillä. Kaikille tuotteille kokonaiskorko oli yli 10 vuoden tavoitekoron, joka vuonna 2016 oli keskimäärin 0,2 %.

Laskuperuste-korko	Asiakashyvitys	Kokonaiskorko
4,5 %	0,0 %	4,5 %
3,5 %	0,0 %	3,5 %
2,5 %	0,0 %	2,5 %

1,5 %	1,6 %	3,1 %
-------	-------	-------

Oheisessa kuvassa on esitetty yksilöllisten eläkevakuutusten kokonaiskorko verrattuna tavoitteeseen vuosina 2007–2016.

Kokonaiskorko on ylittänyt tavoitteen kaikkina vuosina.

Säästöhenkivakuutukset

Säästöhenkivakuutusten vakuutussäästöille annettu kokonaiskorko vuodelta 2016 oli keskimäärin 3,5 % ja vaihteli tuotteesta ja laskuperustekorosta riippuen 2,5 %:n ja 4,5 %:n välillä. Kaikille tuotteille kokonaiskorko oli yli 5 vuoden tavoitekoron, joka vuonna 2016 oli keskimäärin -0,4 %.

Laskuperuste-korko	Asiakashyvitys	Kokonaiskorko
4,5 %	0,0 %	4,5 %
3,5 %	0,0 %	3,5 %
2,5 %	0,0 %	2,5 %
1,5 %	1,2 %	2,7 %

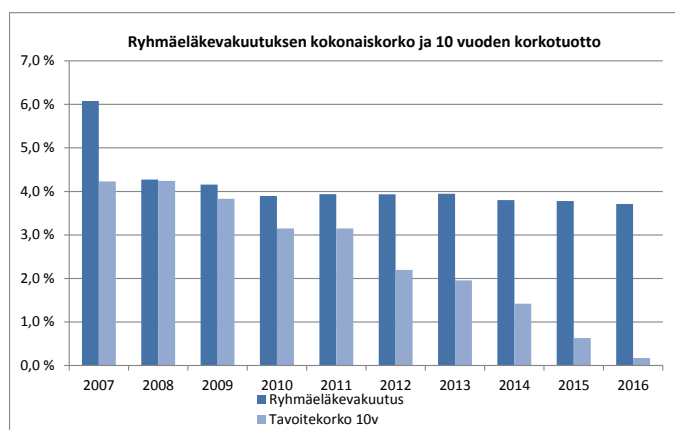
Oheisessa kuvassa on esitetty säästöhenkivakuutusten alin sovellettu kokonaiskorko verrattuna tavoitteeseen vuosina 2007–2016.

Kokonaiskorko on keskimäärin ylittänyt tavoitteena olevan 5 vuoden korkotuoton ko. ajanjaksolla, vaikka korko jäi vuonna 2008 joissakin sopimuksissa hieman tavoitteen alle.

Ryhmäeläkevakuutukset

Ryhmäeläkevakuutusten vakuutussäästöille annettu kokonaiskorko vuodelta 2016 oli Etueläke-vakuutuksissa 3,5 %:n ja 4,25 %:n välillä ja TOP-eläkevakuutuksissa 3,3 %:n ja 3,5 %:n välillä. Kaikkien tuotteiden kokonaiskorko oli yli 10 vuoden tavoitekoron, joka vuonna 2016 oli keskimäärin 0,2 %.

Laskuperuste-korko	Asiakas-hyvyty	Kokonais-korko
4,25 %	0,0 %	4,25 %
3,5 %	0,0 %	3,5 %
2,5 %	0,8 %	3,3 %
1,5 %	1,9 %	3,4 %

Oheisessa kuvassa on esitetty ryhmäeläkevakuutusten alin sovellettu kokonaiskorko verrattuna tavoitteeseen vuosilta 2007–2016.

Kokonaiskorko on keskimäärin ylittänyt tavoitteena olevan 10 vuoden korkotuoton kaikkina vuosina.

Selvitys riskivakuutuksille annetuista lisäeduista vuonna 2016

Voitonjakoon oikeutetuissa riskivakuutuksissa kohtuuseriaatetta sovelletaan kuolemantapausturvien osalta korotettujen korvaussummien tai maksualennusten muodossa. Korvaussummien korotus, sekä maksualennuksen suuruus vaihtelee vakuutuksen alkamisajankohdan, sukupuolen ja vakuutetun iän perusteella.

Vuonna 2016 riskivakuutuksille maksettiin lisäetuja 2,1 miljoonaa euroa. Riskivakuutuksissa lisäedut vahvistetaan etukäteen. Vuodelle 2017 on vahvistettu vastaavat lisäedut kuin vuodelle 2016.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TyEL-vakuutuksella Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Elossa ja lisäeläketurva LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä, jossa etuina ovat vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläke sekä kuolemantapauskorvaus omaisille. Lisäeläke kartuttaa eläkettä vuosittain pääsääntöisesti 0,2 prosenttia TyEL:n mukaisen eläkkeen perusteena olevasta vuosiansiosta. Lisäedun piirissä ovat kaikki 31.12.2012 mennessä alkaneet työsuhteet 5 palvelusvuoden jälkeen. Lisäeläkettä karttuu koko palvelusajalta.

Päätoimisten hallituksen jäsenten, jotka ovat työsuhteessa LähiTapiola Vahinkoyhtiöön tai LähiTapiola Henkiyhtiöön, eläkeikä on 63 vuotta. Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Muiden johtajien eläkeikä on yleinen vanhuuseläkeikä eli 63 - 68 vuotta. Lisäeläketurva on järjestetty lisäeläkkeellä LähiTapiola Keskinäinen Henkivakuutusyhtiössä.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

Laatimisperiaatteissa tapahtuneet muutokset, jotka vaikuttavat tilikauden ja edellisen tilikauden tuloksen vertailukelpoisuuteen

31.12.2016 tilinpäätös on yhdistelty ensimmäisen keran LähiTapiola-ryhmään. Tähän liittyen LähiTapiola-ryhmään kuuluvien sisäisten tilinpäätöserien ryhmitteilyä on muutettu.

Konsernitilinpäätös

LähiTapiola Henkiyhtiö -konserni yhdistellään alakonsernina LähiTapiola-ryhmän konsernitilinpäätökseen. Tässä kappaleessa tarkastellaan LähiTapiola Henkiyhtiö -konsernin laatimisperiaatteita.

LähiTapiola Vakuutusyhtiölain mukaan konsernitilinpäätökseen yhdistellään sellaiset osakeyhtiöt ja muut niihin rinnastettavat yhtiöt, joiden määräysvallasta emoyhtiö omistaa suoraan tai välillisesti yli puolet. Konserniin kuuluvat yhtiöt ja konsernirakenne on kerrottu toimintakertomuksessa.

Konsernitilinpäätös on laadittu emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelminä, joista on eliminoitu yhtiöiden väliset saamiset ja velat, tuotot ja kulut, voitonjako, konsernin sisäiset myyntivoitot/-tappiot sekä keskinäinen omistus. Konsernin sisäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmää käyttäen. Vähemmistön osuus omasta pääomasta ja tuloksesta esitetään erikseen tuloslaskelmassa ja taseessa. Tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt yhdistellään hankintahetkestä lähtien ja myydyt tytäryhtiöt luovutushetkeen saakka.

Osakkuusyhtyritykset eli yritykset, joiden osakkeista tai äänivallasta konserni omistaa 20 - 50 % on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Asunto- ja keskinäisiä kiinteistöyhtiöitä ei yhdistellä osakkuusyhtyrityksenä konsernitilinpäätökseen, vaikka äänivalta- ja omistusrajat täyttyisivätkin. Muut kuin keskinäiset kiinteistöosakkuusyhteisöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen osakkuusyhteisöinä.

Konsernitilinpäätökseen merkitään laskennalliset verovelat ja -saamiset taseeseen. Yhdistelytoimenpiteistä johtuvat laskennalliset verovelat ja -saamiset merki-

tään taseeseen silloin kun niiden tulevia verovaikutuksia on pidettävä ilmeisinä niille konserniyrityksille, joita ne koskevat. Verotusperusteisten varausten ja poistoeron muutos on jaettu laskennallisen verovelan muutokseen ja tulokseen. Vastaavat tase-erät on jaettu laskennalliseen verovelkaan ja omaan pääomaan vähemmistöosuus huomioiden.

Tytäryhtiöosakkeiden arvonkorotukset on asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osalta kohdistettu konsernissa tytäryhtiöiden kiinteistöjen arvonkorotuksiksi.

Eliminoinnin yhteydessä muodostunut konserniaktiiva on pääsääntöisesti kohdistettu tytäryhtiön ao. omaisuuserille, erien käypä arvo huomioon ottaen, ja konserniaktiiva poistetaan suunnitelman mukaan kuten vastaava erä. Kohdistamaton konserniliikearvo esitetään taseen vastaavissa aineettomissa hyödykkeissä omana eränään ja se poistetaan suunnitelman mukaan. Konsernireservi esitetään taseen vastattavissa omana eränään ja se tuloutetaan mahdollisuuksien mukaan yhtiön voittovaroista.

Konsernin sisäistä ensivakuutusliikettä ei ole eliminoitu.

Riskienhallinnan liitetiedot

Riskienhallinnan yleiset periaatteet

Riskienhallinnan lähtökohdat

Riskienhallinta on aktiivista ja ennakkoivaa toimintaa, joka tunnistaa, arvioi, rajoittaa, hyödyntää ja valvoo liiketoiminnan uhkia sekä uusia mahdollisuuksia, jotka johtuvat muuttuvista ulkoisista ja sisäisistä olosuhteista tai Lähi-Tapiolan omasta strategisesta tahtotilasta. Tavoitteena on edistää asiakkaiden taloudellisen turvan jatkuvuutta ja tukea liiketoiminnan toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista. Vastuullisen yritystoiminnan periaatteiden mukaisesti ryhmässä huolehditaan ja tiedotetaan luotettavasti riskeistä sekä niiden hallinnasta asiakkaille ja muille sidosryhmille.

Riskienhallinnan pääalueet ja riskiluokat ovat:

Taloudelliset riskit	Vakavaraisuuden hallinnan riskit
	Markkinariskit
	Luottoriskit
	Likviditeettiriskit
	Keskittymäriskit
	Vakuutusriskit
Operatiiviset riskit	Toiminnan suunnittelun riskit
	Prosessiriskit
	Järjestelmäriskit
	Henkilöstöriskit
	Juridiset riskit
	Tapahtuma- ja vahinkoriskit
Toimintaympäristön ja strategian riskit	Yleisen toimintaympäristön riskit
	Markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen riskit
	Kilpailun luonteen ja kilpailijoiden aiheuttamat riskit
	Strategisten valintojen riskit
	Ryhmätason erityisriskit

Riskienhallinnan organisointi

Hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnan järjestämisestä. Hallitus määrittelee riskienhallinnan tavoitteet, riskinottohalukkuuden, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitus vahvistaa vuosittain riskienhallintaa käsittelevät suunnitelmat, varmistaa niiden huomioimisen toimintasuunnitelmissa sekä valvoo suunnitelmien toteuttamista ja noudattamista. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä. LähiTapiola Henkiyhtiön hallituksen jäsen osallistuu LähiTapiola Vahinkoyhtiön hallituksen perustaman Tarkastus- ja riskienhallintavaliokunnan työhön, jonka tarkoituksena on mm. avustaa hallitusta riskienhallintaan liittyvissä asioissa. Toimitusjohtaja ja johto vastaavat riskienhallinnan käytännön valmistelusta, toteuttamisesta ja toteuttamisen seurannasta. Liiketoimintayksiköt vastaavat oman toimintansa riskien kartoittamisesta sekä niihin liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta. Esimiesten tehtävänä on varmistaa, että liiketoimintaprosessien valvonta on riittävää ja että aina on käytettävissä luotettavaa ja ajantasaista tietoa valvonnan tuloksista. Jokainen työntekijä on velvollinen kertomaan havaitsemistaan riskeistä tai riskienhallinnan kehittämiskohteista.

Riskienhallinnan valvonnasta vastaa aina muu kuin operatiivisesta toiminnasta vastaava taho. Aktuaari-, riskienhallinta-, talous-, controller-, compliance- ja taseenhallintatoiminnot sekä sisäinen tarkastus avustavat hallitusta ja johtoa riskienhallinnan valvonnan ja riskien seurannan käytännön toteuttamisessa. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

Vahinkoyhtiön hallituksella on LähiTapiola-ryhmän johtavan yrityksen hallituksena vastuu ryhmän riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan järjestämisestä ja valvonnasta. Ryhmän riskienhallintakomitealla on keskeinen rooli ryhmän riskienhallinnan toimintaperiaatteiden valmistelussa sekä ryhmän riskien seurannassa ja valvonnassa. Ryhmän taseenhallintakomitea on taseriskien hallinnan, seurannan ja kehittämisen asiantuntijaelin, ja se raportoi suoraan hallitukselle. Komitea vastaa siitä, että taseriskien hallinta on järjestetty asianmukaisesti ja pääomat ovat tehokkaassa käytössä. Vahinkoyhtiön hallitus nimittää sijoitustoiminnan johtoryhmän, joka vastaa sijoitustoiminnan käytännön organisoinnista ja operatiivisesta markkinariskien valvonnasta.

Raportointi

Taloudellisen informaation oikeellisuus varmistetaan riittävän ajantasaisella ja tiheällä raportoinnilla, säännöllisillä täsmäytysrutiineilla, kattavalla ja ajan tasalla olevalla dokumentaatiolla raportoinnissa käytettävistä laskentamenetelmistä ja järjestelmistä. Lisäksi liiketoimintojen päätöksenteko ja raportointitoiminnot on organisatorisesti eriytetty.

Henkivakuutustoiminnan riskienhallinta

Henkivakuutustoiminnan riskit

Henkivakuutustoiminnan merkittävimmät vakuutusriskit ovat vastuuvetäjästä liittyvät riskit ja asiakaskäyttäytymiseen liittyvät sopimusten ja vakuutusmaksujen maksamisen keskeytymisen riskit. Vastuuvetäjästä liittyviä riskejä ovat laskuperustekorona tasoon ja takaisinostoihin liittyvä korkoriski, sekä kuolevuuteen, eliniän pituuteen ja sairastuvuuteen liittyvät riskit.

Korkoriskiä hallitaan suojaamalla johdannaisilla sijoitussalkkuja epävakaisissa markkinatilanteissa, huolehtimalla riittävän vakavaraisuuden ylläpitämisestä, alentamalla vakuutuskantojen laskennallista laskuperustekorkoa vastuita täydentämällä ja käyttämällä tuotteissa takaisinostosanktioita sekä uusissa tuotteissa turvaavan alhaista laskuperustekorkoa.

Kuolevuuteen, eliniän pituuteen ja sairastuvuuteen liittyviä riskejä hallitaan huolellisella tuotesuunnittelulla, vastuunvalinnalla, sekä jälleenvakuuttamalla valitun omavastuun ylittävät vastuut ja katastrofitapahtumista johtuvat vahinkokumulaatiot. Vastuunvalinnassa noudatetaan henkivakuutuksen yleisesti käytössä olevia vastuunvalintaohjeita, laadittua vakuutusten merkintäpolitiikkaa ja siihen liittyvää ohjeistusta. Tarvittaessa tehdään lisäksi taloudellinen vastuunvalinta vakuutettavan intressin tarkistamiseksi. Vakuutettujen havaitun kuolleisuuden ja sairastavuuden tasoa ja kehittymistä seurataan vuosittain ja vastuita täydennetään tarvittaessa. Sairausvakuutuksissa on lisäksi mahdollisuus korottaa maksuja korvausmenon nousua vastaavasti.

Takuutuottoisen vastuuvelan laskennassa käytetty laskuperustekorko vaihtelee välillä 0–3,5 % kun tehty vastuuvelan korkotäydennykset otetaan huomioon. Kuolevuutena käytetään henkivakuutuksessa ja yksilöllisessä eläkevakuutuksessa vuodelta 1987 peräisin olevaa E87-kuolevuutta 20.12.2012 mennessä myönnettyjen sopimusten osalta. Tasa-arvoistettujen 21.12.2012 tai myöhemmin alkaneiden sopimusten vastuuvelan laskennassa käytetään kuolevuutena uusia tasa-arvoisia kuolevuusperusteita (HT 2012) jotka perustuvat Henkiyhtiön omasta vakuutuskannasta estimoituun kuolevuuteen.

Sijoitustoiminnan riskit

Hallitus asettaa sijoitustoiminnalle tuottotavoitteen ja riskinoton rajat, joilla pyritään turvaamaan vakavaraisuus ja likviditeettiasema kaikissa markkinaolosuhteissa.

Markkinariskeillä tarkoitetaan varojen ja vastuiden markkina-arvojen muutoksia, jotka johtuvat taloudellisten muuttujien kuten korkojen, valuuttakurssien, osakekurssien tai kiinteistöjen arvojen tai arvovaihteluiden (volatiliteetti) muutoksista.

Sijoitustoiminnan riskeiksi luetaan myös luotto- /vastapuoli- ja likviditeettiriskit. Luotto tai vastapuoliriskillä tarkoitetaan riskiä, että johdannaissopimuksen, transaktion, lainan tms. vastapuoli ei kykene selviytymään velvoitteistaan tai vastapuolen kyky selviytyä velvoitteistaan muuttuu. Likviditeettiriskillä tarkoitetaan rahoituslikviditeetti- tai markkinalikviditeettiriskiä. Edellinen liittyy rahoitustarpeiden ja -lähteiden eriaikaisuuteen ja sen hallintaan. Jälkimmäisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa sijoitusomaisuutta ei kyetä myymään riittävän nopeasti vaikuttamatta markkinoiden hintatasoon.

Hallituksen hyväksymässä sijoitussuunnitelmassa kuvataan sijoitustoiminnan tuottotavoite, vakavaraisuustavoite, sijoitusomaisuuden strateginen allokaatio, sijoitus-

riskien oton rajat, riski- ja vakavaraisuusasemaa kuvaavat mittarit, sijoitustoiminnan ohjaus- ja raportointiprosessit sekä toimenpiteet vakavaraisuuden turvaamiseksi.

Strateginen allokaatio mitoitetaan lähtökohtaisesti siten, että vakavaraisuus säilyy riittävän korkealla todennäköisyydellä viiden vuoden ajan.

Markkina-, luotto- ja likviditeettiriskejä mitataan ja seurataan jatkuva-aikaisesti yleisesti käytössä olevilla menetelmillä. Riskejä hallitaan limiiteillä ja hajautuksella.

Sijoitustoiminnan liikennevalot ovat vakavaraisuusseurannan keskeinen työkalu. Vihreä valo tarkoittaa tilannetta, jossa omaisuudenhoitajat voivat toimia sijoitussuunnitelman normaalien limiittien mukaan. Keltainen valo liittyy tilanteeseen, jossa sijoitussuunnitelman puitteissa tapahtuvat sijoitusriskien lisäykset tai neutraali sijoitusallokaatio eivät ole hyväksyttäviä taseen riskillisyyden kannalta. Punaisen valon tilanteessa taseen riskillisuus on liian korkea ja tarvitaan aktiivisia riskien vähentämistoimia. Keltaisen ja punaisen valon riskiasemassa määritellään tiukennetut rajoitukset sijoitusriskeille ja mahdolliset riskien vähentämistoimenpiteet.

Pitkän aikavälin markkinaskenaarioiden vaikutusta vakavaraisuuteen ja yhtiön toimintaan tarkastellaan vuosittain laadittavassa riski- ja vakavaraisuusarviossa (OR-SA).

Operatiivisten riskien hallinta

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan tappionvaaraa, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä ja ulkoisista tekijöistä. Juridiset / oikeudelliset riskit ja tapahtuma- /vahinkoriskit sisältyvät operatiivisiin riskeihin. Toiminnan suunnittelun riskeillä tarkoitetaan vuosisuunnittelun valintoihin, tavoiteasetantaan ja liiketoiminnan muutostilanteisiin sisältyviä riskejä. Operatiivisten riskien hallinnan lähtökohtana on pyrkiä ehkäisemään riskien toteutumista ja minimoimaan riskeistä aiheutuvia vahinkoja.

Operatiivisten riskien hallinnan keskeisimmät osa-alueet ovat riskien kattava tunnistaminen, arviointi ja raportointi eri organisaatioissa ja eri riskialueilla sekä toiminnan laadun ja oikeellisuuden varmistaminen valvonta- ja kontrollitoimenpiteillä. Operatiiviset riskit karotetaan määrämuotoisella riskien kartoitusmenettelyllä vuosittain osana vuosisuunnitteluprosessia sekä aina riskitilanteen olennaisesti muuttuessa. Kartoituksissa tunnistetut riskienhallintatoimenpiteet kytketään osaksi eri liiketoimintayksiköiden vuosisuunnitelmia. Prosesseihin sisältyvien valvonta- eli kontrollitoimenpiteiden avulla varmistetaan toiminnan oikeellisuudesta ja laadusta. Osana operatiivisten riskien hallintaa kirjataan toteutuneet riskit ja läheltä piti -tapahtumat sekä tarvittavat jatkotoimenpiteet ryhmän riskitapahtumarekisteriin. Toiminnan häiriöiden ja virheiden sekä operatiivisten riskien aiheuttaminen tappioiden raportointi viranomai-

siille toteutetaan asetettujen vaatimusten mukaisesti. Toiminnan jatkuvuuden hallinta varmistetaan jatkuvuus- ja valmiussuunnitelmien säännöllisellä arvioinnilla, testauksella ja päivittämisellä. Lisäksi jokaisesta hankkeesta, projektista ja merkittävästä liiketoiminnan muutostilanteesta laaditaan aina erillinen riskikartoitus. Ryhmän yhtiöt ovat vastuussa toimintansa asianmukaisesta järjestämisestä, niihin kuuluvista velvoitteista ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta myös kaikkien ulkoistettujen toimintojensa osalta.

Operatiivisten riskien hallitsemiseksi on lisäksi erillisiä menettelytapoja ja ohjeistuksia mm.:

- prosessiriskien hallintaan
- järjestelmäriskien hallintaan
- juridisten riskien hallintaan
- turvallisuusriskien hallintaan
- tietoturvariskien hallintaan
- hankkeiden ja projektien riskienhallintaan
- vakuutettavissa olevien riskien hallintaan (oma vakuutusturva)

Toimintaympäristön ja strategian riskien hallinta

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyviä riskejä ovat mm. yleisen toimintaympäristön, markkinoiden ja asiakaskäyttäytymisen, kilpailun luonteen ja kilpailijoiden, omien strategisten valintojen ja yhtiöryhmänä toimimisen ja ryhmäsijoitusten riskit.

Toimintaympäristöön ja strategiseen tahtotilaan liittyvät riskit kartoitetaan ja niiden merkittävyys arvioidaan vuosittain vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä. Menettelynä on ohjeistettu itsearviointi. Tunnistettujen riskien vähentämiseksi ja pienentämiseksi sekä mahdollisuuksien hyödyntämiseksi vastuulliset tahot suunnittelevat ja toteuttavat riskienhallintatoimenpiteitä, jotka toteutetaan osana organisaatio-osien vuosisuunnitelmia. Oleellinen osa strategisten riskien hallintaa on strategisten kehityshankkeiden yhteydessä toteutettava riskienhallintatyöskentely. Riskitilannetta käsitellään säännöllisesti hankkeiden ohjausryhmissä.

Tunnuslukujen laskentakaavat ja tunnuslukujen laskentaperiaatteet

Yleiset taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Henkivakuutuksen liikevaihto

= Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta
+ Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa
+ Muut tuotot

Henkivakuutusyhtiön tulosanalyysi

Vakuutusmaksutulo
Sijoitustoiminnan tuotot ja kulut sekä arvонkorotukset,
niiden oikaisut ja arvон muutokset
Maksetut korvaukset
Vastuuvelan muutos ennen lisäetuja (asiakasetuja) ja
tasoitusmäärän muutosta
Liikekulut
Muut vakuutustekniset tuotot ja kulut

*Vakuutustekninen tulos ennen (lisäetuja) ja tasoitusmäärän
muutosta*

Muut tuotot ja kulut
Osuus osakkuusyritysten voitoista ja tappioista ¹

Liikevoitto tai -tappio

Tasoitusmäärän muutos
Lisäedut (asiakasedut) ²

Voitto tai tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja

Tilinpäätössiirrot
Tuloverot ja muut välittömät verot
Vähemmistöosuudet ¹

Tilikauden voitto tai tappio

¹ Koskee konsernitilinpäätöstä

² Lisäetuihin sisällytetään takuukoron ylittävät korot

Hallituksen toimintakertomuksessa liikevoitosta
(-tappiosta) käytetään termiä liike-tulos ja tiikauden voi-
tosta (tappiosta) termiä tilikauden tulos.

Kokonaistulos

= Liikevoitto tai -tappio
+ Taseen ulkopuolisten arvostuserojen, käyvän arvон
rahaston ja arvонkorotusrahaston muutos

Sijoitustoiminnan nettotuotto sitoutuneelle pääomalle (käyvin arvoin)

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin suhteessa
sitoutuneeseen pääomaan lasketaan sijoituslajeittain ja
sijoitusten yhteismäärälle ottaen huomioon kauden ai-
kana tapahtuneet kassavirrat.

Kauden tuotto lasketaan ns. mukautettua Dietz:in
kaavaa (aika- ja rahapainotettua kaavaa) käyttäen niin,
että sitoutunut pääoma lasketaan lisäämällä kauden alun
markkina-arvoon kauden aikaiset kassavirrat painotet-
tuina sillä suhteellisella osuudella koko kauden pituudes-
ta, joka on jäljellä tapahtumapäivästä tai tapahtumakuu-
kauden puolivälistä kauden loppuun.

Sijoitustoiminnan nettotuottoerittely

= Sijoitustoiminnan suorat nettotuotot kirjanpidossa
+ Arvонmuutokset kirjanpidossa
+ Arvostuserojen muutos

Sijoitusjakauma käyvin arvoin

Sijoitussidonnaisen vakuutuksen sijoitukset eivät ole
mukana sijoitusjakaumassa. Korkorahastoista pitkän
koron rahastot sisältyvät joukkovelkakirjalainoihin ja
lyhyen koron rahastot rahamarkkinasijoituksiin.

Sijoitukset sijoitusrahastoihin ja niihin rinnastettaviin
muihin yhteissijoitusyrityksiin, jotka sijoittavat kiinteistöi-
hin ja kiinteistöyhteisöihin luetaan kiinteistösijoituksiin.

Johdannaisten siirtyvissä erissä olevat laskennalliset
arvostuserot ja ennakkomaksuissa olevat preemiot koh-
distetaan alla olevalle omaisuuserälle.

Raportin kohtaan Muut rahoitusmarkkinavälineet ja
talletukset otetaan mukaan tase-erä Rahat ja pankkisa-
amiset, kauppahintasaamiset ja -velat sekä johdannaisten
vakuudet.

Kokonaispääoman tuotto ilman sijoitussidonnaista vakuutusta prosentteina (käyvin arvoin)

$$\begin{aligned} & \text{Liikevoitto tai -tappio} \\ & + \text{Korkokulut ja muut rahoituskulut} \\ & + \text{Perustekorkokulu} \\ & + \text{Arvonkorotusrahastoon/käyvän arvon rahastoon} \\ & \quad \text{kirjattu arvonkorotus/peruutus} \\ & + \text{Sijoitusten arvostuserojen muutos} \\ & = \frac{\text{Taseen loppusumma}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100 \\ & - \text{Sijoitussidonnaisten vakuutusten vastuovelka} \\ & + \text{Sijoitusten arvostuserot} \end{aligned}$$

Tunnusluvun jakaja lasketaan tilikauden ja edellisen tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvona.

Henkivakuutuksessa perustekorkokululla tarkoitetaan vakuutuksille vuoden aikana hyvitettyä laskuperustekorkoa lisättynä/vähennettynä mahdollisilla laskuperustekoron täydennysvastuun muutoksilla.

Tunnusluvussa muihin rahoituskuluihin sisällytetään muut vieraasta pääomasta aiheutuneet erät kuin korkokulut, esimerkiksi tuloslaskelman eriin kirjatut korollisen vieraan pääoman kurssivoitot ja -tappiot.

Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä tilikauden aikana

Tunnusluku lasketaan keskiarvona kalenterikuukausien lopussa lasketuista henkilökunnan lukumääristä. Luku-

määrässä otetaan huomioon palveluksessa olleiden henkilöiden mahdollinen osa-aikaisuus. Henkilökuntaan kuuluvaksi lasketaan ne henkilöt, joille maksetaan tilikauden aikana palkkaa.

Henkivakuutuksen taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

Vakuutusmaksutulo

= Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

Liikekustannussuhde prosentteina

$$\begin{aligned} & \text{Liikekulut ennen vakuutusten aktivoitujen} \\ & \quad \text{hankintamenojen muutosta} \\ & + \text{Korvausten selvittelykulut} \\ & = \frac{\text{Kuormitustulo (ja taseen loppusumma)}}{\text{Kuormitustulo (ja taseen loppusumma)}} \times 100 \end{aligned}$$

Osoittaja suhteutetaan erikseen sekä kuormitustuloon että taseen loppusummaan. Kuormitustulo on laskuperusteiden mukaan liikekustannusten kattamiseen tarkoitettu erä. Kuormitustuloon sisällytetään kaikki kuormituserät. Liikekulut eivät sisällä jälleenvakuutuksen palkkioita.

Liikekuluina käytetään kokonaisliikekuluja, kun liikekulut suhteutetaan taseen loppusummaan. Taseen loppusumma on aloittavan taseen loppusumma.

Ehdotus voiton käyttämisestä

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitosta 59 954 650,40 jaetaan takuuosuudenomistajille takuupääoman korkoa 5,8 prosenttia, 2 179 959,00 euroa ja

Varmuusrahastoon siirretään	57 274 000,00
Käyttörahastoon siirretään	500 691,40

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	4 482 208,24
Takuupääoma	37 585 505,12
Varmuusrahasto	316 934 731,89
Käyttörahasto	1 593 138,23
	360 595 583,48

Tilinpäätöksen 31.12.2016 allekirjoitukset

Espoossa 29. päivänä maaliskuuta 2017.

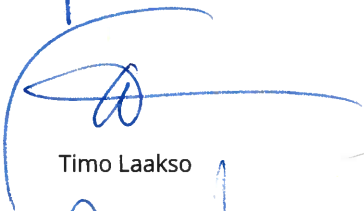
Erkki Moisander
Hallituksen puheenjohtaja

Jari Eklund

Janne Kaippio

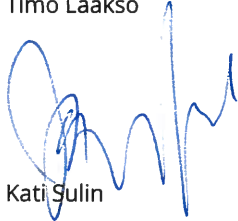
Timo Laakso

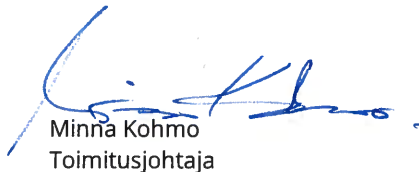
Olli Latola

Lauri Riekkola

Kati Sulin

Minna Kohmo
Toimitusjohtaja

Tilinpäätösmerkintä

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Espoossa 7. päivänä huhtikuuta 2017

KPMG Oy Ab

Mikko Haavisto
KHT

KÄYTETYT TILIKIRJAT

Päiväkirja	sähköinen
Pääkirja	sähköinen
Tuloslaskelma	sähköinen
Tase	sähköinen

OSAKIRJANPITOJÄRJESTELMÄT

Tilitysjärjestelmät	
Toimistotilitysjärjestelmä	
Maksuliikennejärjestelmät	
Lainajärjestelmä	
Vakuutuslajisovellukset	vakuutuslajikohtaisia
Laskutusjärjestelmät	vakuutuslajikohtaisia
Korvaustoimintajärjestelmät	vakuutuslajikohtaisia
SimCorp järjestelmä	
Riskihenkivakuutusjärjestelmä (RIKU)	
Ostolaskujen kierrätysjärjestelmä IP	
Jälleenvakuutusjärjestelmät	
Palkanlaskentajärjestelmät	
Asiamiespalkkiojärjestelmä	
Henkilöstöhallintojärjestelmä	
Konsernilaskentaohjelmisto BPC	
Matkalaskujärjestelmä TEM	

TILIKARTAT

Yhtiönumeroluettelo	SAP-laskenta-alue 1000
Tilikartta	SAP-laskenta-alue 1000
Alatilikoodit	SAP-laskenta-alue 1000
Tulosityksikkökoodit	SAP-laskenta-alue 1000
Kustannuspaikkakoodit	SAP-laskenta-alue 1000
Toimintojakokoodit	SAP-laskenta-alue 1000
Vakuutuslaji- ja vakuutusluokkakoodit	SAP-laskenta-alue 1000
Sijoituslajikoodit	SAP-laskenta-alue 1000
Verokoodit	SAP-laskenta-alue 1000
Tilausnumerot	SAP-laskenta-alue 1000
Projektinumerot	SAP-laskenta-alue 1000
Asiakaslohkonumerot	SAP-laskenta-alue 1000
Myyntikanavanumerot	SAP-laskenta-alue 1000
Kumppaniyhtiökoodit	SAP-laskenta-alue 1000